

DE
SABBATI
CORVM ANNO-
RVM PERIODIS CHRO-
NOLOGICA A MVNDI EXOR-
DIO AD NOSTRA VSQVE SECVLA
ET PORRO DIGESTIO.

PER ROBERTVM PONTANVM, CALE-
DONIVM BRITANNVM.

Ed. Wilson

LONDINI,

Excusum per GVLIELMVM IONES, pro MI:

SPADER MDCXXVII

DE
SABBATI
CORVM ANNO
RAM PERIODIS CHRO

NOLOGICA & MUNDI EXOR
DIO AD NOVM & SECUN
DUM PONTIFICATUM
PETER ROBERTVM PONTANVM, CAL
DONVM BRITANNVM.

LONDINI

FRANCIS GALILEVM LONDINI

ILLVSTRISSIMO ET POTENTISSIMO

PRINCIPI IACOBO MAGNÆ
BRITANNIÆ, FRANCIÆ, ET
HIBERNIÆ REGI,
humile obsequium.

MECENAS (Illustrissime
& potentissime Princeps)
quamvis è Tuscorum gen-
te eques clarissimus, & a-
pud *Augustum Cæsarem* ob
res egregias, cum belli, tum
pacis tempore gestas mag-
no in honore habitus, apud
posteror tamen nunc nullo serè in honore esset,
imò memoria ipsius sepulta lateret, nisi ob egre-
gium erga literatos favorem vsque adeo celebre
sibi nomen comparasset, vt ab eo etiam hodie stu-
diosorum patroni, ergaque Musarum cultores
benefici, *Mæcenates* appellentur. Quo elogio nul-
lum celebrius omnium in ore versatur. Quin &
Augustus ipse *Cæsar* magnus orbis *Monarcha*, qui,
vt de eo canit Poeta,

Epistola Dedicatoria.

--- Tot sustinuit & tanta negotia solus,
Res Italas armis defendens, moribus ornans,
Legibus emendans ---

Non parvam sui nominis laudem & gloriam meruit ob insignem benevolentiam quam literatis hominibus exhibebat, precipue *Virgilio & Horatio* poetis, quos non vulgari honore profecutus est. Cuius rei testis esse potest preter alia editum illud, quod eleganti carmine edidit de *Aeneide Virgilij*, non abolenda. Nam & ipse a Musis non erat alienus, & rei etiam poetice studiosus. Quem vero magno illi *Augusto* orbis Monarche potius conferam quam te, *Magnifice Princeps*, qui pre omnibus nostre etatis Regibus gloria & honore coronatus a Deo opt. maximo es, & ad omnium *Britannicarum* Insularum dominatum ab ipso euectus? Quod nulli vnquam ante contigit: utque *Augustus* ille *Cesar* auspicio suo *Romani Imperij* regno pacem toti orbi reddidit: In cuius etiam regno Rex ille pacificus seruator noster, *Iesus Christus* natus est: Ita in *M. tue Britannico* regno velut renatus te regnante, totum orbem luce Euangelij illustravit, dum tuo exemplo alios Reges ad eam lucem amplectendam excitas, & ut lucifera illa stella Solem, anteis: Utque *Augustus* ille magnus Musarum studijs imprimis Poeticis deditus fuit: Ita tua *M.* non solum

Epistola Dedicatoria.

Iam ^{inquit} nomen adepta est, sed ipse ^{uouit} &
Musarum delitiges in earum castris ab incunte eta-
te enutritus. Sed parum esset in hunc *Augusto* con-
ferre, nisi in Christiana religione promovenda
Optimi *Imperatoris Romanorum Constantini* etiam
emulum te prestitisses: ut enim ille in tua *Britannia*,
& ex stirpe *Britannica* natus, etiam in ea Regium
Imperatoris diadema adeptus est, & hanc Insulam
feliciter rexit, pacemque Christianorum *Ecclesijs*
per totum orbem reddidit, Celebrique illi *Nicene*
Synodo ad veram stabiliendā religionem & fidem,
non solum interfuit, sed et auctoritate verē Christi-
ana præfuit: Ita te *Deus* in hac mundi senecta ex-
citavit, ut sinceræ Religionis instaurator præ om-
nibus Principibus audias, & habearis, pacemque
& vnionem omnibus *Britannicis*, quam latè patent
Insulis, non tantum in civili administratione, sed et
in Religionis vnione adferas. Quum ergo tantis
dotibus et dignitatibus te *Deus*, cœli et terræ Do-
minus, ornaverit, et adhuc maiore te gloria orna-
turus sit, absit ut tuis partibus in futurum desis,
quin *Augusti Cesaris* exemplo, literarum et Musarum
studiosis amicū & munificum te præbeas,
magnique *Constantini Britannici* æmulatione, Chri-
stianam ita promoveas religionem, disciplinamq;
in omnibus tui regni ditionibus Dei verbo conso-

Epistola Dedicatoria.

nam, ut immortale tibi nomen in viuis, & post facta, ita acquiras, vt tuæ M. nihil simile aut secundū, orbis Christianus sentiat & revereatur, & tandem longè excellentiorem his terrenis immarcessibilē gloriæ coronam in coelo cum Christo adipiscaris, nōminisq; tui gloria in terra perpetuū celebretur. Hoc autem M. Tuæ opusculum obsequij mei humillimi erga tuam M. testimonium, hilari (vt soles) fronte accipere non graveris. Nam tuæ veræ Regiæ indolis non sum immemor, vt in minoribus tuoq; nomine indignis *exdignam* studium meum & conatum tuæ M. obsequendi in meliorem partem sis interpretatus, & uno atque altero munificentiae testimonio sis prosecutus. Deum autem patrem Domini nostri Iesu Christi ardentissimis votis oro, vt Tuam M. spiritu suo sancto gubernet, successum in omnibus, præcipuè in puræ religionis defensione, largiatur, aduersariorum omnium conatus & molitiones avertat, pacem promoveat, teque tuæ *Britanniæ* diutissimè seruet incolumem.

Tuæ M. obsequio addictissimus

ROBERTVS PONTANVS.

LECTVRISHOC OPVS.S.

Quum dua sunt praeipua Temporum digestionis partes, nempe rerum in his gestarum narratio, qua isceuxi, & annorum in quibus gesta sunt deductio & supputatio, qua ^{historia} proprie appellatur; Quumque in hac posteriore parte praesens noster incumbat labor: Ne quis in tenui re, & minus necessario opere nos occupari contendat, hoc praefandum duximus, ut considerent & perpendant lectores, ignorationem temporum erroris esse matrem temporis autem filiam, veritatem. Si cui ergo veritatis amor cordi est, ad tempora, temporumque vicissitudines & periodicos progressus respicere eum necesse est, sine quorum consideratione praeteritas mundi mutationes, & vetustatis monumenta cum praesenti rerum statu conferre (quod ad vitam recte instituendam maxime utile est) possibile non fuerit. Quae collatione neglecta, in magnis versari tenebris nos oportet. Ideoque praeter diuini verbi lucernam, qua pedes nostros praecipue dirigit, praeteritorum temporum exempla, secundariam veluti operam nobis ad virtutem amplectendam, erroresque hominum & vitia fugienda praestare poterunt. Vidit id sapientissimè Solomon, quum ad temporum contemplationem nos inuitat, docens, sua cuique rei definita

&

Epistola ad Lectorem.

*Et praefixa esse tempora: ne temerè & inconsideratè in huius
 breui vita nostra stadio in salebras & foueas errorum sub-
 inde incidamus, unde non facile libet in nosmet autricare. Sed
 dices fortasse, temporum generalis observatio, utilis est. Vni-
 cuique enim rei tempus suum proprium accommodum est:
 Sed quid hoc ad minutas temporum supputationes non tan-
 tum annorum, sed & mensium & dierum, & quandoque
 fortasse horarum, quae in Chronologijs usurpantur? num
 & horum cognitio adeò utilis est & necessaria? Respondeo.
 Quum Chronologia praecipua pars sit *οργανικὸς*, hoc est,
 historiarum & temporum inter se collatio, nisi exacta & di-
 stincta statuuntur tempora, tanquam fixa principia ad quae
 singula mediis temporibus gesta referantur, magna pars
 fructus historiarum recitationi detrahatur. Quamvis enim
 ex solis Sacris literis is fructus cum primis decerpitur, u-
 tilem tamen et iucundam fructuum accumulationem per-
 cipiunt ij, qui utramque historiam Sacram & profanam
 dextrè inter se conferunt, ut priora saecula particulariique
 saeculorum tempora à posterioribus solerti indagine segre-
 gantes, temporum ipsorum rerumque in eis gestarum con-
 nexiorem et harmoniam deprehendant, & ad suae aetatis mo-
 res et instituta magno suo emolumento applicent, & adap-
 tent: Hinc est quod Graeci suas historias *γενεαί*, Latini an-
 nales appellant, tanquam vel ipsis nominibus indicarent, sine
 annorum & temporum distinctione, confusa et mutila esse
 quae in illis narrantur omnia, proptereaque stud. ossissime à
 Mose Hebraeorum Historico & legistore, vel potius à Sp.
 Sancto per Moysen, observata est temporum & annorum
 consignatio ad ipsius Moyse ultimam usque aetatem, & de-
 inceps in aliis Sacrae historiae voluminibus ad Babyloniam
 usque captiuitatem. Quibus prope succedit Danielis Hed-
 demadum digestio et series, quae ad plenam reuelationis Chris-
 ti*

Epistola ad Lectorem.

si tempora nos deducunt. Quæ diligentia à Dei Spiritu non esset ita exactè observata, si non maxima aliqua utilitas ex numerorum et temporum, rerum gestarum observatione, annorumque connexionè & continuatone nasceretur. Nam tametsi Deus liberrimè omnia agit, nec vinculis annorum & temporum includitur, illis ve astringitur, quia tamen mundum ipsum in tempore à se definitio creavit, per temporumque certa curricula et articulos hucusque continuavit, et ad finem propagaturus & continuaturus est, nos (dubio procul) temporum periodos vult animadvertere, ut inde rerum mundanarum et regnorum mutationes euentusque, atque particularium hominum actiones intelligamus. Quæ omnia ille rerum opifex & moderatur limitat & dispensat, pœnasque & præmia suo tempore constituit, unde hominum mentes ad Dei ipsius timorem excitentur, adque pietatis exercitia incitentur: utque in necessitatibus, divinam confidenter & intrepide expectent liberationem, perque vicissitudinum annorum mensuram, & quandoque dierum inter se collationem, dum tempus temporum accommodant, similes pœnas hominum peccatis, aut malorum liberationes pijs euenturas diuisent & præstolentur. Nemo ergo hoc studium, quod in annorum mundi exacta enumeratione & temporum inter se collatione impenditur, inutile aut superfluum esse putet, si non idem (quod absurdum & impium est) frustra. Sacrarum literarum scriptores horum distinctionem & intervalla tam diligenter observasse condat. Adhæc quantum officiat hominum (qui ad hæc nati sunt ut Deum colant) instructioni tempora ab origine mundi ad suam ipsorum ætatem lapsa ignorare, nemo mentis sana est qui non ignoret. Nam (ut alia omittam) ex hac temporum, præsertim antiquorum ignoratone natum est, ut Aristoteles, summus aliqui Philosophus,

A

mundum

Epistola ad Lectorem.

mundum absque temporis initio extitisse putauerit; Et Epicurei (brutum hominum genus) omnia ex nescio quibus atque seu indivisibilibus corpusculis temerè nata crediderunt, Deumque res in terra gestas non curare, nec mundi tempora gubernare. Nec mirum est in illa eos versatos fuisse inscitia, quum si ad prisca secula nos conferamus, nullibi aliàs quàm ex nostris sacræ Scripturæ annalibus, qui illis hominibus erant ignoti, annorum mundi haberi posset certitudo. Nam si Græcorum aut aliarum nationum historias euoluamus, constat illos ultra suas Olympiades, aliosque ad summum ultra mille annos Christi natalem præcedentes, certam temporum non inchoare dinumerationem. Quæcunque enim hunc annorum calculum antecedunt apud illos, fabulosa & incomperta reperiemus, præter quædam Berosi Chaldæi & Megasthenis Persæ quæ hodie extant fragmenta; Quæ a multis suspectæ fidei habentur. Sacrarum porro Scripturarum inæstimabilem esse thesaurum vel ex eo liquet, quod ab his solis omnium temporum à prima mundi origine vetustas, initium, series, progressus, & continuatio depromatur & patefuit, atque etiam finis certis indicijs appropinquare intelligatur. Quantopere autem referas ista scire, præterquam quod non mediocrè adferat delectationem, indubitatam omnium temporum à mundi exordio cognitionem quasi uno obtuitu ob oculos positam habere, maximum etiam Dei beneficium est, mundi ab ipso conditi opificium, ab ultima ætatum antiquitate cum rerum progressibus & intervallis exactè dinumerare. Vnde omnia accidentia & rerum dependent mutationes & exempla, ut inser virtutes & vitia facto discrimine, hæc quidem vitemus & fugi mas, illas verò amplectamur & imitemur. Ad hæc (quod summum est) temporum observatio, & ad eorum originem

Epistola ad Lectorem.

originem per iustas annorum numerationes deductio, quam per solam S. Scripturarum auctoritatem infallibilem cognitam habemus, omnium præcipuè nobis prodest, ut inde fiduciam nostram in Dei veritate stabiliamus, constantiaque illius promissa per temporum vicissitudines à primo homine ad secundum Iesum Christum facta, & deinceps ad nostram usque ætatem continuata; gratis animis reuereamur & acceptemus. Nam ex inexhausto veritatis fonte non solum omnia ad salutem hominum necessaria, & qua nos reddunt perfectos & absolutos in Christo, licet depromere, sed & Ecclesiæ Dei statum insueri, qua contra multiplices Satanae insidias persistente, regnorum interea huius mundi & magnorum imperiorum maximæ inciderunt mutationes: utque cæli Dominus, non solum inter externos, sed & in suo populo regna transferat, & (ut apud Daniele habetur) cui voluerit dei illa, & Hesiodos, ut poeta canit:

*Πῶτα μὲν βεβαιοί, πῶτα δὲ βεβαιῶτα χαλῖπται,
 Πῶτα δ' αἰζῖνον μινυθεὶ καὶ ἀδῖλον αἰξεῖ,
 Πῶτα δὲ ἰθύνει σκολιδὸν ἁγῆνορα κρηφεί,
 Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, οὐρανὸν τὰ δόματα ναίει.*

Verùm ut pulcherrima et utilissima quæque sua habent annexa incòmoda, ita humani generis hostis omnibus atatibus hanc tempora discernendi lucem turbare & obscurare conatus est, ut per varias & contrarias hominũ opinionones annorum mundi numerus in obscuro lateret, aliquibus recto calculo plures, aliquibus pauciores ponentibus annos. Adauxit hunc errorem quorundam non malorum virorum præpostera diligentia, qui ex gentiũ historiographis non satis accuratè examinatis, ea quæ in diuinis literis, vel

Epistola ad Lectorem.

obscura, vel omissa visa sunt, supplere & sarcire moliebantur. Quum nulla ex talibus scriptoribus solida colligi possit temporum certitudo. Nam non solum inconstantes, & multoties inter se contrarij reperiuntur, sed ex poetarum fabulis, vel ex aliorum non satis fide dignorum relatione, ea acceperunt, quæ cum authenticis S. literis non bene concuniant. Nos autem convenit ad illarum infallibilem semper recurrere auctoritatem, non negligentes interea eos scriptores qui ad sacram Bibliorum fidem proximè accedunt; præsertim à Babylonica deportationis tempore & Cyri Monarchia; præcipueque in annorum & Regum illius Monarchiæ numero & nominibus. Ceterum quum multa sint annos & tempora dinumerandi rationes, tres tamén principales hæ sunt, per annales, per hominum ætates, & per certos cyclos & temporum periodos: Inter eos certissimus is modus est qui per digestionem annorum in suas recurrentes fit periodos. Nam quod ad annales attingit, quibus rerum gestarum narratio inest, quamvis is annos connumerandi modus usitatissimus sit, plerumque tamen dubios & perplexos relinquit lectores, quum alij aliter tempora supputent: & historici non raro inter se dissideant. Annorum autem collectio per hominum ætates, ea quidem est, per quam Sacra scriptura, præsertim veteris testamenti, potissimum annos numerat: ex Moyleos enim scriptis per patrum ætates colliguntur anni à mundi primordio ad exitus Israelitarum ab Aegypto tempus, & porro ad ipsius mortem: & postea per Iudices, & Reges de tribu Iuda ad Babylonicam usque captivitatem. Post reditum vero Iudæorum à Babylone tempora non adeò comperta sunt, præsertim per hominum ætates, quum ad ea putanda authenticæ desint scripturæ præter quædam indicia ex Danielis, Esræ, & Nehemiæ libris; proptereaque
quum

Epistola ad Lectorem.

quum ea per hominum ætates supputatio à captiuitate ad Christi in carnem aduentum dubia sit & incerta, is etiam modus pro certo annorum calculo clarus & continuus non est, sed à Cyri saltem initio interrumpitur. Sunt & in illis, quæ Cyri Monarchiam præcedunt, incidentes non raro de hominum ætatibus & annorum συγγεωγικῶν quæstiones, quæ suis locis veniunt diluenda. Vt ergo ad periodicam annorum digestionem reuertar (quem dixi certissimum esse calculi annorum modum) sunt ex illis multæ species secundum diuersarum gentium consuetudines, & statas à celebri aliquo ritu ductas solennitates. Nam habent Græci suas Olimpiades, quibus per trita quadriennia tempora computant, à celebribus illis Ludis Olympicis ducto nomine. Sic Romanis sua erant quinquennialia lustra, à solenni sacrificio, vel à censu populi dicta, & ex his composita sæcula: sunt etiam indictiones de quarum calculo nunc aliquid dicere non est necesse. Sunt & alijs nationibus sui periodici κυκλῶν, partim Astronomici, partim à rebus civilibus ducti. Sed nulla inter omnes est, vel antiquitatis memoria cel. brior, vel religione augustior, quàm ille Hebræorum populi ab ipso opt. maximo Deo institutus annorū catalogus per numerum septenarium, vel eo nomine sacrum, quò deo die Creator ab opere creationis requieuerit, quem propterea Sabbaticum Cyclum vel periodum appellamus. Ipse enim Omnipotens in sua lege sancit, ut recurrente in orbem quoli. et septennio, terra ipsa, quam Israelis posteritati concessit, requiem ageret in memoriam requietis illius quam ipse peregrisse dicitur in illa ab opere creationis cessatione. Et eadem ratione post completum septenarium hebdomadam vel Sabbaticorum annorum numerum Iubilæa celebranda instituit, quæ finitis quibusque 49. annis, & inchoante quinquagesimo, terminarentur, cum

Epistola ad Lectorem.

alias ob causas, tum ut populus ille de memoria beneficiorum Dei, et redemptionis a tyrannide inimicorum, hac recurrente annorum periodo commoveretur. Quum ergo praeteris numerandi modis, is per annorum periodos facilius sit, et vel solus ab ultima antiquitate, mundi que primordio perpetua serie propagetur, nullam commodiorem methodum reperiri posse existimo, qua mundi ipsius inchoationis, continuationis, et durationis tempora exactè certissimeque liceat dinumerare. Eorumque (Sabbaticorum, inquam, annorum) subducto calculo facilius decidi posse omnes eas quaestiones, qua de patrum aetatibus, annorum mundi numeris, et synchronismo annaliū orta sunt vel possunt oriri et moveri. Hoc itaque nostrum est institutū, Sabbataria ista supputatione, quam a mundi ipsius conditu deducimus, tot de annis mundi hactenus a scriptoribus motas cōtronerfiat et agitas quaestiones sopire, et perspicuè pro virili dirimere, veritatemque tam diu latentem in lucem producere: faxit Deus ut finis intentioni respondeat. De modo autem procedendi, et per quam periodum annorum noster procedet calculus, in sequentibus fusè tractabitur. Sed dicent forsā scioli et nasuti homines, temerarium hunc mentem videri conatum, ut post tot tantosque viros, et precipuè Iosephum Scaligerum, qui nostra hac aetate de temporibus eorumque emendatione solertissimè et doctissimè scripsit, ego postremus sub rigido ferè boreæ axe natus, huic tam laboriosa provinciae, quæ tam multorum torset exercuitque ingenia, manus ausus sim admovere. Sed ut paucis illis respondeam, & si modestè mecum agant, satisfaciam: fateor equidem ingenuè me in hoc opere expoliendo & perficiendo aliorum ope & auxilio, qui me præcesserunt, esse usum, & precipuè doctissimi antiquitatum & monumentorum divinarum nationum indagatoris Iosephi Scalig-

Epistola ad Lectorem.

Scaligeri, quem ego honoris causa sæpè nomino, à quo non nisi invitus veritatis vi coactus aliquando discedo: nec hoc vitio mihi vertendum iure dixeris aliquis, quum ipse Scaliger omnium qui ante eum de temporibus scripserunt errores emendare se profiteatur; si ego, vel alius eo posterior, quædam in eo vel in alijs contraria non prius animadversa deprehendimus & emendare conemur. Nam ego Scripturis tantum à Dei Spiritu dictatis, cum D. Augustino, hanc prerogativam debeo, ut nihil in illis erroneum inesse firmiter credam: aliorum autem scripta ita legam, ut eos homines fuisse meminerim, & cum Psalmographo dicam כל חמור כד Si cui hæc non satis Omnis hominẽ mendax, fecerint, suo fruatur sensu: Liuidulos enim nihil moror, & eorum censuram floccifacio — rumpantur ut illa Cedro.

CHRO:

THE HISTORY OF THE

... of the ...
... of the ...
... of the ...

... of the ...
... of the ...
... of the ...

... of the ...
... of the ...
... of the ...

... of the ...
... of the ...
... of the ...

... of the ...
... of the ...
... of the ...

... of the ...
... of the ...
... of the ...

... of the ...

CHRONOLOGIA

D E

SABBATARIORVM

ANNORVM PERIODIS.

CAPVT I.

*De Annis, Mensibus, & Diebus in genere: Deq̃ tem-
porum Annalibus, Chronicis, &
Chronologiis.*

NTEQVAM ad Annorum Sabbati-
corum & Iubilæorum particularem
supputationem deueniamus, quæ-
dam in genere præmittenda sunt
de annis ipsis, deque mensibus &
diebus ex quibus anni componun-
tur. Est autem annus propriè spa-
tium quo Sol cursum suum perficit: quamuis ~~sol~~ & an-
ni lunares. Vterque autem tam solaris quàm lunaris an-
nus constat periodis; quum post absoluta certorum
mensium spatia in se reuertitur. Vnde etiã Græcis
~~ἐνιαυτός~~, dicitur quasi ~~ἐν ἑσπερίᾳ~~ ~~ἡμερῶν~~ ~~ἑπταμήνητος~~: & ~~ἐνιαυτός~~ ~~ἡμερῶν~~ ~~μεσότης~~ Cicero-
ni annorum conuersiones sunt. Sed quia non eadem
quantitate vel mensura apud omnes gentes anni termi-

B

nantur,

nantur, nec eadem habuerunt, sed longè diuerſa principia ; Ideò in annorum ipſorum ſupputationibus Chronologicis multa ſæpè oritur confuſio , niſi ad certam quantitatis metam, certumque initium, vnumque annorum genus omnia referantur. Itaque omiſſa curioſa de annis ſolaribus & lunaribus inquiſitione, deque annorum ſolarium differentiis : quorum alii appellantur ἀστερομετρίαις, hoc eſt, Syderii, alii τροπικοί ſeu vertentes, alii denique πολιτικοί, ſeu ciuiles, quod in hiftoricis temporum numerationibus maximè ſequimur. Nos ciuilem annum in ſabbaticorum annorum calculo tanquam vſitatiorẽ, & tanquam ἐν πράττει (vt aiunt) commodiorem ſequimur. Nam quod ad annos ſydereos, & vertentes attinet, illorum propria cognitio ad Aſtronomos & Mathematicos pertinet. Hunc autem annum quem politicum dicimus, non opus eſt ad Mathematicorum exactiores examinare calculos. Is autem variæ apud varias gentes quantitatis eſt. Nam alii, vt Ægyptii, annum ſolarem numero 365. dierum præciſo definiuerunt. Quo vſus eſt *Ptolomeus* (vtpote *Alexandrinus*) ob numerandi commoditatem in ſuis Aſtronicis operibus. Conſtatque hic annus duodecim menſibus, vnoquoque eorum triginta dierum. Poſt quos finitos adduntur quinque ſuperantes dies. Sed ad iuſtam anni tropici menſuram non accedunt. Nam ferè quarta vnus diei parte deficiunt. Quem defectum per annos, aut dies, vel menſes, ἐμβολημαίαις diuerſarum nationum alii aliter ſupplere nitebantur. Verùm poſt multas à variis vſurpatas intercalationes, *Iulius Caſar*, vir magnanimus & πολυκίωρ, ope *Soligenis* Mathematici, annum quem *Milianum* vocamus, inſtituit. Qui & nunc in magna orbis parte in vſu eſt. Quo, 365. diebus (quibus conſtat annus

nus Aegyptius) quolibet quarto anno vertente diem vnum intercalarem ex quatuor quadrantibus collectum adiecit. Eumque certis de causis à Romanorum superstitione profectis mensi Februario inferendum censuit, 24. illius die, qui pro sexto Calendas Martii computatur. Vnde & annus ille intercalaris bissextilis appellatur, quia sextum Calendarum Martii bis numeramus. Si ergo commodissimum supputandi in historiis & Chronologiis annorum numerum sequi volumus, ad hunc annum *Iulianum* omnes aliarum nationum & calculorum anni referendi sunt. Vt & omnes nostri temporis eruditi historici illos vsurpant, parum solliciti de lunaribus, aut aliis aliarum gentium annis. Nam quod ad lunarem annum attinet, qui ex diebus 354. & horis ferè nouem conficitur, constat eum à solari anno deficere diebus propè vndecim. Hos dies *embolus* Græci vocant, quasi dicamus addititios, quia ad æquandum periodicum solis cursum cum lunari addi solent: vt sic annus mixtus ex vtriusque luminaris motu constituatur. Quæ anni forma antiquissima est. Ex diluuii enim constat historia, æquè festorum dierum apud Hebræos obseruatione, annis lunaribus solares ita fuisse admixtos, vt ex vtrisque compositus per quandam tunc vsitatam intercalationem horum superabundantium vndecim dierum annus cœquaretur. Quod per menses in illa ætate obseruatos patere potest: qui per numeros & non per propria nomina (quæ tunc nulla fuerunt) recensentur. Nam ex libro Geneseos colligitur *Noam* per integrum annum in Arca habitasse, & ultra per decem dies, nimirum, ultra lunarem annum; qui tamen vnum solarem annum solum complebant. Idem probari potest per obseruatas quotannis apud Iudæos solaris anni quadrantes,

drantes, quas illi תְּקופָה Tekuphas vocant. Quas nos quatuor anni tempora vulgò vocamus, quæ ex duobus æquinoctiis & totidem constant Solstitiis. Per has enim illi totum annum in quatuor partes diuidunt: vnicuique parti dies 91. & horas circiter septem cum semisse attribuentes, per quas introitus Solis in quatuor Cardinalia puncta, nempe, Arietis, Cancræ, Libræ, & Capricorni designantur, quæ Ver, Aestatem, Autumnum, & Hyemem constituunt. Primam enim Tekupham illi in mense Nisan (nostro ferè Martio respondente) constituunt. In quo scilicet mense Nisan 15. die Pascha celebratur: vbi necesse erat lunarem annum cum solari congruere. Nam nouilunium ipsius mensis Nisan per intercalationis opem (quum opus esset) inuentum illud erat, quod æquinoctio proximum fuit. Eademque obseruabatur ratio in aliis præcipuis Iudeorum festis. Alię etiam nationes variis intercalandi modis post certa annorum spatia lunares annos solaribus coęquabant. Et diuersa apud diuersos erant anni initia: quæ res magnam varietatem & nonnullam confusionem in chronographico annorum calculo gignere solebat, dum alii ab vno, alii ab altero anni initio ipsos annos dinumerarent. Quæ confusio vt tollatur res aliquanto altiore eget indagine. Et vt de Hebræis primò dicamus, constat apud eos duplex fuisse annorum principium. Id enim ex mandato diuino (Exodi 12.) institutum fuit, vt à tempore exitus Israelitarum ab Aegypto, mensis Abib (aliter Nisan dictus) principium mensium, primusque esset in mensibus anni. Ex quo colligunt *Iosephus* & alii, antiqui anni apud Hebræos initium non in Nisan, sed in Autumnum, mense Tisri (qui Septembri ferè congruit) incidisse, in vernum autem tempus ob memoriam celebris

celebris illius liberationis ex Aegypto fuisse translatum. Non tamen ita ut prorsus in omni negotio anni principium à verno tempore inchoaretur. Nam respectum annorum Sabbaticorum & Iubilæorum, terræ laboris intermissionis, similiumque ciuiliū negotiorum mansit consuetum antiquitus anni principium in septimo mense, ut ex Exodi cap. 34. vers. 22. Leuit. 25. & aliis Legis, Mosaicæ locis colligimus: In rebus autem sacris, utpote ad festorum rationem pertinentibus & diuinum cultum, à mense primo Nisan sumendum fuit exordium. Mansit etiam ea consuetudo, annum à verno tempore inchoandi, non tantum in populo Iudaico, sed etiam in aliis gentibus, ut veteribus Romanis, qui *Romuli* ætate annum à Martio inchoabant: cuius ritus vestigia adhuc in quorundam Iulianorum mensium nominibus (nempe Septembri, Octobri, Nouembri & Decembri) remanent. Ab Astronomis etiam hoc anni initium obseruatum est, tanquam eorum arti conuenientissimum. *Iulio* autem *Cæsari* qui Romanum reformauit annum visum est illum à Calendis Ianuarii inchoare, propè ipsum brumale solstitium non contemnendis ad hoc motu rationibus. Nam anno ante Christi natiuitatem 45. quo hoc opus aggressus est, nouilunium in primum Ianuarii diem incidebat, ita ut hoc saltem anno motus Solis & Lunæ rationes conuenirent. Eadem etiam causa fuisse dicitur quod annus iste Iulianus non à brumæ seu solstitii die, sed octauo postea die, Sole octauam Capricorni partem peragrante, inchoaretur. Sunt etiam aliæ causæ ab aliis adductæ, in quibus nunc non opus est insistere. Et multis etiam ante Christum annis à *Numa Pompilio* in Ianuario factum est anni initium: naturalemque habet rationem, quod tum Sol peracto per signife-

rum curriculo rursus ab Austro ad Septentrionem conscendere incipiat. Illud sanè certum est inter omnes annorum formas Iulianum istum, quo utimur, longè faciliorem & commodiorem fore varias ob causas : facilius enim quolibet quadriennio exacto, intercalatur unus dies, atque etiam vulgò innotescit, quàm si subtilioribus & diuersis intercalandi rationibus difficilis suppediterur rudioribus supputandi materia. Ad hæc annus iste, æquinoctia & Solstitia perpetuò suis sedibus quam proximè potest affixa retinet. Quamuis enim post longum annorum curriculum aliqua oriatur varietas, ea tamen adeò exigua est ut in Chronologicis supputationibus, quærarò ad menses & dies exiguntur, vix sit perceptibilis. Nec mihi placet Liliانا illa à *Gregorio* Romano Pontifice instituta reformatio Iuliani Calendarii. Nam ea multis nominibus improbanda est, tanquam longè distans à perfectæ reformationis forma. Nam si reformatio eiusmodi instituenda esset (quod num conueniat dubia multa moueri possunt) ab eiusdem Calendarii restitutione in eum omninò statum quo fuit ipsius *Iulii Caesaris* prima editione inchoanda erat. Quod facilius fieri potuit, & minore incommodo per dierum intercalarium ad certum tempus omissionem. Qua de re in tractatum nostro de anno Iubilæo ante aliquot annos edito plura diximus. Sentiuntque hodie Mercatores & alii quibus λογισμὸς curæ est, quam perturbationem hæc noua Calendarii forma eorum rationibus ingerat. Jam (ut ad institutum reuertamur) quod ad alias solarium annorum formas attinet, non ita expedita temporum per eas fit supputatio. Inter quas præcipua est veteris anni Aegyptii forma, de qua nonnihil ante tetigimus. Nam ea cum careat intercalandi consuetudine

tudine, annum adeo reddit instabilem, vt quadriennali quolibet spatio necesse foret æquinoctiorum & solstiorum articulos in diem sequentem promoneri. Atque ita 1460. annorum Iulianorum periodo omnes totius anni dies peruagari. Sic vt tot anni Iuliani 1461 Aegyptios annos constituent : eamque annorum periodum magnum annum *κυνικον*, i. canicularem Aegyptii appellabant, ab exortu caniculæ ducto nomine. Nam cum canicula cum Sole die primo mensis Thoth (qui erat primus eorum mensis) oriebatur. Qui tamen Aegyptiorum annus ad Iulianum facile reduci potest, additis quibusque quatuor annis vno die. Nam ad rectam annorum supputationem à *Ptolomæo* & Chaldæorum Chronographis vsurpatorum id scire quandoque perutile est. Annis solaribus etiam vsi sunt Babylonii & Persæ, imo (vt doctissimus *Iosephus Scaliger* meminit) antiquissima fuit apud omnes ferè gentes huius anni ratio, aut saltem opinio, quod scilicet is 365. diebus cum quadrante constaret. Sed eo ante *Iulium Cæsarem* rectè vti nesciebant. Quamuis *Calippus*, *Hipparchus*, *Ptolomæus*, aliique Mathematici peritiores rectam anni solaris mensuram satis nouerant. Sed nunc exactiores eorum supputationes, nos ad Astronomos remittimus. De lunaribus etiam annis supra quantum nostro instituto sufficiat, attigimus. Et nulla ferè natio est, quæ non eos ad Solis curriculum coæquandos aliquo modo censuerit. Vtque de Græcorum annis exemplum sumamus : quos illi ab *ἡκατομβαιωνος* mense ordiebantur (qui nostro ferè Iunio respondet) eoque nouilunio quod proximè præcessit, vel secutum est æstiuum solstitium : constat eos annos magna ex parte lunares fuisse. Sed cum à solaribus deficerent, ad eos coæquandos variis vsi sunt

sunt intercalandi rationibus, sed perplexis, nec omnibus ætatibus eisdem. Et (vt à multis creditur) hoc sine institutum fuit olympicum certamen, vt hoc celeberrimo quouis quadriennio recurrente spectaculo, diei vnius intercalaris eodem anno fieret insertio, qui ex quadrantibus residuorum annorum consurgebat. Mensem vero intercalarem, qui dies ferè vndecim supplet, quibus lunaris à solari annus deficit, alias secundo, alias tertio anno (vt Hebræis mos est) adiciebant. Vt ea ratione mensis ἐνδομυαίων ad solstitii æstiuī tempus perpetuo proximè congrueret. Si ergo Græcorum anni, qui per Olympiades supputantur, ad Romanos Iulii annos reducendi sunt, eorum principia per dimidiam anni partem distare compertum est. Quod in annorum recto ἐπιλογισμῷ obseruare Chronographis non negligendum est. Vt & aliarum gentium varia annorum initia semper cum Iuliano (quo nos vtiraur) anno conferenda sunt. Nam per hos Iulianos annos, vtpote nunc receptissimos, nos omnium temporum calculum colligimus & examinamus. Omnium enim aliorum annos ad Iulianos per Solis & Lunæ motuum ἀποκρίσεσιν posse reduci mediocriter doctis compertum satis est. Atque hæc de annorum varietate, diuersis inchoationibus, & ad Iulianos reductione παχυμερῶς (quod ad nostrum institutum pertinet) dixisse sufficiat. Nunc superest vt de annorum progressum, & ad longa tempora extensione, & continuatione, vnde consurgit multorum supputatio annorum ad rerum gestarum cognitionem pertinentium, & temporum inter se connexionem, nonnulla subdamus. Sciendum itaque est res quæ per annos digeruntur Annales propriè vocari. Nam Annales nihil aliud sunt, quàm historica conscriptio rerum gestarum, quæ de anno in annum

annum continuo progressu incidunt, Græcis *ιστορικαι* dicti. Historia autem ab his differt, quod res gestas narret, quæ ab ætatis nostræ memoriâ remotæ sunt. Adhæc annales res singulis annis gestas breuiter notare solent, historiæ verò non solum res gestas longo ordine explicant, sed & circumstantias addunt, de consiliis quibus gestæ sunt, conciones commemorant, acies instruunt, & situs locorum describunt. Chronica autem ad vtraque tam annales, quàm historias, extendi possunt: nam per ea temporum memoriâ conseruatur, quibus res gestæ seruato temporũ ordine digerũtur. Vnde qui ea scribunt Chronici & *Chronographoi* dicuntur. Chronologi verò à recentioribus appellantur, qui temporum digestionem & connexionem describunt, & in ordinem redigunt, absque rerum gestarum circumstantiis, ad hoc præcipuè intenti, ne quid in annorum progressu, & inter se continuatione imperfectum relinquatur: sed tempora temporibus exactè cohæreant, posterioraque priora recto ordine sequantur. Vnde & Chronologia eiusmodi temporum digestio est, quæ annos mundi in ordinem redigit, & perfecto calculo à principio ad finem deducit: quale nostrum hoc opus diei poterit. Et cuius generis multa à variis scribuntur. De annorum autem periodis sequenti capite agetur. Sunt etiam annales annalium, hoc est, annorum ætates & sæcula, per quæ totius mundi durationis tempus docti diuidunt. Nam & mundus ipse suam quandam habet ætatem, quæ generaliter sumpta totum durationis illius spatium à principio ad finem complectitur: vt ætas hominis, totale vitæ illius tempus denotat, quæ hominum ætatis spatia variè à diuersis assignantur: inter quæ nullum commodius est, quàm id, quod per numerum centum annorum homi-

Gen. 15.

num ætates vel generationes supputat. Vtpote sacris literis magis conlunum. Nam in Genesi probè apparet hominum ætatem sic accipi, quum Deus oraculo *Abrahamo* patefecit posteros illius peregrinos futuros in aliena terra per 400. annos, postea illud explanans de quatuor ætatibus vel generationibus intelligit. Quin & illud 100. annorum spatium communi loquendi modo sæculum appellatur. Sunt alii qui vniuersam mundi ætatem vel durationem in tres distribuunt partes vel particulares ætates, vnicuique duo annorum millia assignando. Quod à vulgata illa per plerosque citata opinione nascitur, quæ ex dictis domus *Elie* adducitur, (non illius magni Prophetæ *Elie*, sed cuiusdam è Iudeorum Rabbinis) mundum scilicet sex annorum millibus statutum, & postea collapsurum. Quorum annorum duo millia ante legem scriptam (quod mane vel Patriarcharum tempus appellant) duo sub lege millenaria, & duo millia sub Christo enumerant. Quæ duo postrema millia abbrevianda fore propter electos & multiplicia mundi peccata. Sunt inter pios & eruditos non pauci qui hanc probant opinionem, hoc nimirum supposito, quod vti mundus cum rebus omnibus in eo comprehensus sex dierum spatio creatus erat, ita sex annorum millibus sit continuaturus. Diem scilicet pro anno accipientes iuxta illud *Petri*, *Vnum hoc ne vos lateat* (inquit) *dilecti, unum diem apud Dominum perinde esse ac mille annos, & annos mille vt diem vnum.* Interque alios D. *Augustinus* non absimili ratione totam mundi durationem in sex diuidit ætates. Sed ista, quia ad nostrum institutum non multum pertinent, missa facimus. Quia verò in sequentibus annorum periodis multa incident, quæ in annorum enumeratione eorumque initiis, & distributione

2. Pct. 3.

butione difficultatem gignere possunt: ideo hic quasdam generales trademus regulas, etiam ab aliis memoratas pro expeditiore annorum chronologica supputatione. Prima harum regularum *Synthesis* dicitur, quæ & secunda Chronologiæ pars ab aliis appellatur. Quæ compositionem temporis cum tempore comprehendit, inde *synchresmos* dicta. Cuius quatuor sunt modi: Primus per duplicationem, qua Scriptura utitur, quum temporis peracti extremum cum initio sequentis commiscetur, ut in supputatione & collatione annorum Regum Iuda & Israel frequenter accidit. Secundus modus, rotundatio temporis dici potest, quo in temporis numeratione aliquid additur aut detrahitur: de quo *Augustinus* quæst. 4. 47. in Exod. loquitur: Solet Scriptura tempora ita nuncupare, ut quod de summa perfectionis numeri excrefcit, aut infra est non computetur. Ut exemplum dat, *Numer. 14. vers. 34.* Feretis poenam iniquitatum vestrarum 40. annos, quum à secundo post exitum ab *Ægypto* tot anni non numerarentur. Tertius modus est, tempus in supputationibus aliquando pro currente, & non completo tempore sumi. Quartus est, initium temporis in computationibus aliquando inclusiue (ut loquuntur) aliquando exclusiue sumi: & alia regula, quum pars temporis pro toto accipitur, ut cum dicitur, Christum fuisse in sepulchro tribus diebus. Quibus addo tertiam regulam in his chronologicis supputationibus valde cognitam necessariam: quum vnius hominis ætati, vel annis regni à Chronographis aliquando plures, quandoque pauciores attribuuntur anni, propter quosdam menses deficientes vel superabundantes, ut *Alexander* ille Magnus, ab aliis sex, ab aliis autem septem in Monarchia dicitur regnasse annis.

Addo & his quartam regulam in Sabbaticorum annorum computo obseruandam, & in diuersorum lectione logistarum, dum alii à mense septimo (vt Hebræi) annorum in supputando sumunt initium, alii à Ianuario, secundum nostram anni Iuliani rationem. Quam rationem ego in hoc opere secutus sum, propterea quod maior pars Sabbatici anni à Ianuario procurrat.

C A P. II.

De Numeri Septenarii perfectione : Deq̃ Septenariorum annorum Periodis.

IN principio, quum Deus Opt. Maximus, sex dierum spatio, cælum & terram, omnemque eorum ornatum creasset, septimo die (diuina testante Scriptura) ab omni opere, quod fecerat, requieuit. Proptereaque benedixit diei septimo, illumque sanctum esse voluit. Illud etiam in Exodo, mandato Legis quarto reperitur, vbi perpetua septimæ diei obseruatio præcipitur. *Memento (inquit) vt diem Sabbati sanctifices : & ratio subditur, Quia quum sex dierum spatio perfecisset Iovacalum, & terram, mare, & quicquid in iis est, die septimo requieuit, beneque ominatus est diei Sabbati, eumq̃ sanctum esse statuit.* Et quia septenarius numerus hac ipsa ratione sacer erat, & omni temporum distributioni aptissimus, in lege etiam diuina statutum fuit, vt in Dei populo quisque septimus annus sacer haberetur : *In quo terra à labore requiesceret, vt in illo nulla esset.*

esset segetum satio, nec uvarum vindemia : ut seruis daretur libertas, utq; annus requietis Domino vocaretur. Non absimili etiam de causa statutum fuit, ut populus ille Israeliticus, Septem Sabbata annorum sibi connumeraret, utpote 49. annorum complectentia periodum. Ineunte deinde quinquagesimo anno, ut mensis septimi die decimo (quo die festum incidit reconciliationis) tuba personaret, libertatem omnibus terræ illorum habitatoribus, proclamando, ita ut unicuiq; ad propriam redire liceret possessionem, ut latius ex *Mosis* contextu in Lege sancitum esse reperitur. Et quamuis eadem in Lege caueatur annos Sabbaticos & Iubilæos tum demum ab illo populo fuisse obseruandos, quum ingressuri essent terram illam quam Dominus Deus illis daturus erat (quia ante illud tempus commodè ab ipsis obseruari non poterant) ratio tamen huius sacratæ obseruationis per septenarios procedens, numeros in lege Naturæ suum habet fundamentum : imo ipsius Dei, qui omnes leges antecessit exemplum. Vnde probè colligere licet, hanc temporum per Sabbata supputandi rationem ad mundi ipsius originem, suum habere respectum : & continua serie ab ipso primo Sabbato inchoandam : ut quemadmodum die septimo Deus ipse ab opere creationis requieuit, sic isti requietis anni (nempe Sabbatici & Iubilæi) ab illo procederent principio. Certumque est *Mosen* ipsum qui sacram annorum mundi conscripsit historiam, ab ipsius exordio ad suam usque ætatem horum Sabbatariorum annorum exactam satis nouisse supputationem. Atque etiam prophetico (quo præditus erat) spiritu, quo tempore populus pacificam terræ possessionem obtenturus erat, non ignorauit. Ideoque probè eos commonere poterat, quo tempore inciperent suos Sabbaticos & Iubilæos dinumerare.

merare annos. In cuius rei probationem iusto subducto calculo reperiemus, sextum administrationis *Iosue* annum, in quo post bella peracta pacifica terræ ipsius promissæ possessione demum gauisi sunt: terraque ipsa illis diuisa est, Sabbaticum fuisse: atque etiam annum quadagesimum nonum Iubilæi completum. Ita ut à creatione rerum ad illud tempus numerentur annorum septimanæ 357. & 51. Iubilæa, ut latius ex infra deducendis patebit. Ex dictis autem animaduertendum nunc est. Istam per annos Sabbaticos supputationem ex lege Mosaica à decimo die mensis septimi (Tisri) inchoandam, & non à Ianuario, qui annum Iulianum orditur, ut in præcedente capite significauimus. Ut ergo ad septenarii numeri perfectionem reuertamur. Constat illum præ aliis in diuinis rebus (nedum in profanis) esse sacrum. Quamuis enim cæteri numeri, qui tempora distinguunt, suo modo sacri sunt: utpote ab ipso sacerrimo Deo ad vsus sacros ordinati, septimus tamen quisque in eo numero dies suam præ aliis peculiarem habet sanctificationem. Quum post perfectam rerum omnium creationem, Creator ipse sanctissimus, eum sibi suoque cultui consecrauerit. Ideoque in sacra Scriptura Sabbata sua sæpè vocat. Atque adeò legem de Sabbato obseruando statim ab initio, septimo ipsius mundi die tulit: ut in omne deinceps æuum tanquam ab eo benedictum seruaretur. Et ne legis ceremoniis annumeretur, in legem moralem quarto mandato inseruit. Quamuis enim quædam in eo ceremonialia Iudæis præscripta fuerint, quæ cum cæteris legalibus umbris exoleuerunt: hanc tamen perpetuò manentem habet rationem, ut una inter septem quasque dies diuino cultui dicaretur. Neque id modò obstat, quod in Ecclesia noui Testamenti

stamenti Iudeorum Sabbatum in diem proximè sequentem (quem Dominicum vocamus) iustis de causis, maximè autem in resurrectionis nostri Seruatoris memoriam, fuerit translatum, quin ipse annorum Sabbaticorum calculus ad mundi vsque finem continuetur. Nam & *Ioannes* in Apocalypsi sub sonitus septem tubarum figura, Sabbatariorum annorum periodos repræsentat, & prosequitur. Ceterum septenarii numeri perfectio, (vt quidam aiunt) in hoc ostenditur, quod neque producit neque producit: sed est vnicus per se ex vnitatibus; continens duos primos perfectos, ternarium & quaternarium. Quin & ipsa septenaria temporum partitio totum præsentis sæculi spatium refert, quod ea, scilicet, periodo, semper ad sua initia reuoluantur dies: & succedens octauus alterius veluti sæculi principium sit. Non solum autem Iudei septimum quemque diem sacrum obleruabant, sed & alia præcipua eorum festa per septenarium numerum supputabant. Principio enim Pascha post duos ab initio anni septenarios, nempe die 14. mensis primi Nisan celebrabant: deinde post vnum hebdomadam septenarium, Pentecosten, quam & festum hebdomadam nuncupabant. Et post mensium hebdomadam, hoc est, mense septimo, alia tristia festa. Et septimo quoque anno *שמיטה* *Semita*, id est, dimissionis & libertatis Sabbatum. Post septem denique annorum hebdomadas, hoc est, annos 49. Iubilæi annus sacer tubarum clangore proclamabatur. Constat præterea totum calculum annorum, tam lunarium, quam solarium, apud Hebræos per septenarios numeros procedere. Extat enim ad hunc vsque diem antiquissimi eorum computi forma, quam Cyclum Iudaicum vel eorum periodum vocamus, de qua fusius in capite de prima Sab-

ma Sabbaticorum periodo annorum dicetur. Solarium etiam annorum supputatio per septenarios procedit: ea-
que vulgata & facilis est. In anno enim Iuliano, quo nos
utimur, & ad quem cæteri anni solares veniunt reducen-
di, extat Cyclus, quem Solis vocamus, quatuor anno-
rum constans septimanis, quæ in summa 28. annos con-
stituunt: per septem procedens primas Alphabeti lite-
ras *a. b. c. d. e. f. g.* in suam periodum redeunt, ita ta-
men ut quolibet quadriennio una elisa litera (quæ Do-
minicalis huius anni vulgò dicitur) 24. Februarii die
(qui locus bissextri appellatur) pro reliqua anni parte
ordine retrogrado litera proximè præcedens succedat.
Ut si *b.* litera dominicalis fuerit (liceat vulgato more lo-
qui) succedat *a.* si *a. g.* atque ita de reliquis. Qua scilicet
periodo feriæ omnes simul cum annis bissextilibus in
orbem redeunt. Fit autem huius Cycli calculus additis
annis à Christi natiuitate nouem, deinde reliquis per 28
diuisis (nam annus Christi decimus (vulgato computo)
primus est istius Cycli,) & residuum post partitionem
annum Solis currentem cum suo charactere demonstrat.
Est & alius *Dionysii* (qui *Micros* vocabatur) Cyclus è
532 annorum conflatus periodis, deque 76 Sabbaticis
annis, per quem aureum (quem vocant) numerum &
terminos Paschales iam diu dinumerare, & ad calculum
reuocare mos fuit: de quo Cyclo nunc plura dicere su-
perfedemus, & de eo postea alicubi, ut occasio tulerit,
fier mentio. De aliis etiam longis annorum periodis in-
cidet postea dicendi locus. Sed in summa nunc tenere
hoc sufficiat, hanc per Sabbata vel septimanas annorum
putandi rationem continua atatum serie ita commo-
dam, ne dicam necessariam visam fuisse, ut annorum cur-
sus, non tam facilè, perspicuè, & infallibiliter aliunde
peti

peti possit. Quod non solum *Danielis* hebdomadam exemplo cognitum habemus : sed & antiquitus, omnis, tam sacri, quàm politici temporis calculus per septenarios procedebat. Idque (teste *Iosepho Scaligero*) ab omnibus orientis populis, ab vltima antiquitate vsitatum est, vt per septimanas dierum sua facerent computa : qua de re apud varios authores multa licet reperire. Sed inter omnes annorum periodos, nulla memorabilior, exactior, nec vsu commodior, ea est, quæ ad *Danielis* hebdomadam imitationem ex septuaginta annorum conficitur septimanis : vel decem Iubilæis, hoc est, in totum, annis quadragentis & nonaginta. Est & alia periodus dimidio minor, quæ 35. annorum Sabbatis vel quinque Iubilæis, hoc est, 245 annis absolvitur. Videmus vt in harum periodorum vtraque, Sabbatariorum annorum peculiaris habeatur respectus, ex quibus confurgunt & componuntur. In hoc ergo nostro instituto opere hanc sequendam methodum duximus, vt per maiorem harum periodorum quæ ex 70 annorum septimanis *Danielis* hebdomadam exemplo) conficitur, annos nostros Sabbaticos ab orbis initio dinumeremus, ad Christi vsque ostensionis & prædicationis tempora. Nam ab eo tempore porro minoris periodi maior est vsus, per quam, eruditorum opinione, temporum in *Ioannis* Apocalypsi memoratorum fit digestio. Maioris autem 490. annorum periodi, septima à mundi exordio ad vltimum 70. annorum Iudaicæ captiuitatis perfectissimo calculo extenditur, octaua, verò, Christi ferè tempora attingit. Cæterum similium magnarum periodorum etiam apud politicarum rerum & mundi Historiarum scriptores fit memoria. Qui magnarum mutationum in rebus humanis eas esse iudicia frequenter nar-

rant, & magnorum Imperiorum & Monarchiarum mutationem vel interitum earum decursu portendere eas indicant. De causis autem harum mutationum non conuenit, sed variæ à diuersis assignantur. Sed quod eas quidam cum imperito vulgo in casum vel fortunæ volubilitatem reiciunt, alienum est. Nam ita non essent statæ, sed incertissimæ harum mutationum periodi. Nec omnino conuenit, quod alii in corruptos hominum mores eas reterunt, utpote qui vno in statu diu permanere non possunt: sed nouationes & alterationes assidue querunt, etiam de meliore statu in peiorem. Fateor quidem hanc ut concurrentem causam mutationum rectè posse designari. Sed causa præcipua ex altero procedit fundamento. Alii igitur omnes has reuolutiones ex coeli reuolutionibus pendere existimant, nempe ex Syderum & Planetarum (quem vocant) influxu: per quem, omnia quæ in inferiori mundo fiunt, pendere asserunt, & moderari. Secundum quam coeli influendi vim, vel *energiam* à superis acceptam de terrenarum rerum statu, & regnorum mutationibus sua edunt *prognostica*. Equidem non negandum crediderim in coelestium corporum efficacia (præcipuè Solis, Lunæ, & Planetarum) ad res inferiores mouendas maximam inesse vim; sed non hactenus mihi persuasus sum homines in harum rerum cognitionem ita penetrasse, ut ex his, regnorum, & rerum publicarum mutationes perfectè queant præuideri ac prædicere. Quamuis fieri potest, & probabiliter fit, eos multa, quod ad statum particularium personarum attinet, inuenisse & prædixisse. Quod ergo de his periodis inde colligunt, hucusque imperfectum, & magna obscuritate censeo inuolutum. Adhæc non sum immemor *Platonem* in octauo suæ Reipublicæ libro hæc habere

habere, *ἡ δὲ φύσις πάντα φθίνει ὅτι, καὶ ἡ τοιαύτη αὐτοῦ τὸν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ἔρχεται, ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, & quæ sequuntur.* Quibus innuit in omni re genita corruptionē inesse, neq; Politiarum statum omni manere tempore, sed dissolutionem pati: dissolutionem enim hanc non solum plantis terrę inistis, sed etiam animantibus accidere, atque etiam hominibus, dum circulatorum vniuscuiusque conuersiones eueniunt: illis, scilicet, quę breuis sunt durationis breues, contrariis contrā. Deinde diuinę geniturę periodos perfectas, numerisque perfectis constare tradit, humanę non ita. Et Mathematicis inuolucris humanarum rerum periodos postea inuoluit, ita vt sensus valdè obscurus sit. Sed hoc innuere videtur, tres esse rerum publicarum status, nempe, surgentem, florentem, & decrefcentem. Quarum periodorum præcisum tempus enigmatica locutione inuoluit, duarum harmoniarum numeris, & earum incrementis, & quatuor earundem periodorum terminos constituit. Vt in rota (quam fortuna vocant) regnorum status describi solent. Verum nos nisi solidius fundamentum, quam has philosophicas coniecturas habeamus, nunquam ad perfectam harum periodorum causam deueniemus: Quę magnas mutationes vel in Ecclesiasticis vel in ciuilibus rebus adferunt. Propterea necesse est ad sacras Scripturas nos conferamus. Primumque illud generale ex *Daniele* statuamus: *Deum esse qui regnat, transfert: nam ipse excelsus dominatur in regnis hominum, & ea cui voluerit, dat.* Et cum ipse *Daniel* doceat periodum temporis, quo statuta esset Iudeorum post captiuitatem solutam Politia, 70. scilicet annorum hebdomadas, post quas, desolationem pateretur ea res publica, quum hæc sit magna (per quam nos numeramus) periodus circiter 500 annorum spatium continens, fa-

tali quadam lege à Deo fixum apparet huiusmodi tempus esse quo alia regna & magna Imperia miram pariantur mutationem. Quod compertum & euident est, multorum temporum exemplis, ita vt circiter talem temporis reuolutionem regna ipsa, vel cadant vel euerfa sint, vel saltem à priore statu in alias nouas formas maiori ex parte fuerint translata, aliaque maiora accidentia, tam in ecclesiastico, quàm politico regimine, eueniant. Quod à Dei prouidentia tanquam præcipua causa manare non dubium est, qui neminem præter seipsum de se magnificè sentire permittit: Proptereaue (vt Poeta ait) *Summis neq̃atum est stare diu*. Sed & in hoc etiam apparet magnam aliquam *energiam* inesse septenariis & Sabbaticis annorum numerationibus, ita vt per tales septenarias periodos instar Sphæræ omnia in orbem redeant, Nihilque sit (vt *Solomon* ait) sub sole nouum, sed omnia suum tempus habeant, quo in contraria mutantur. Ad quam rem pertinet, quod de *Craippo* Philosopho memoratur, quum post deuictum in pugna Pharsalica *Pompeium* à *Cæsare*, *Pompeius* ipse rogaret, an aliqua esset in rebus humanis diuina prouidentia, quum ipse qui meliorem haberet causam in ea succumberet? Respondisse enim ferunt Philosophum, fatales certas esse imperiorum periodos, talique periodo Rempub. Romanam tum temporis in Monarchiam commutandam apparere: Quod & in aliis mundi Monarchiis & Imperiis antea accidisse satis constabat.

Iam quod ad alias magnas periodos attinet: habent & Iudæi à veteribus acceptam magnam 69 16 annorum periodum, per quam etiam ipsi Sabbaticos annos numerant de cuius initio, & procedendi ordine, vsuque ac vtilitate in capite sequenti tractabitur. De aliis etiam
vbi

vbi commodum fuerit fiet mentio. Cæterum quocumque nos vertamus, constat magnam vim magnaue mysteria septenario numero inesse. Nam maxima mysteriorum, tam Veteris, quam Noui Testamenti pars sub numero septenario comprehensa inuenitur : vt omnia ferè sacrificia, per septenaria fuerant oblata, vt per septem iuuenços, septem arietes, &c. Quod etiam à mercenario illo Propheta *Balaam* obseruatum fuit, vt *Numer.* 22. legitur. Gentibus etiam aliis vsitatum. Vnde illud Poetæ :

Nunc grege de intacto septem mactare iuuenços

Præstiterit : totidem lectos demore bidentes.

Præcipua etiam Iudeorum Festa (vt dictum est) ad septenarios anni menses sunt supputata. Septemque diebus continuata. Septem diebus in Paschate azima comederant : Septem inde septimanæ ad Pentecosten numerabantur. Plures terti dies in septimo mense celebrabantur. Similiter Sapientia septem columnis ædificauit sibi domum. Vbi per domum Ecclesiam, per columnas dona Sp. Sancti intelligimus, quæ tametsi multa sunt præcipuè tamen septenario numero exprimuntur. Sic etiam sub mysterio, septem lucernæ erant in Lychno Sanctuarii, & septem candelabra aurea vidit Ioannes in Apocalypsi. Et in *Zacharia*, lapis, qui est Christus, septem habet oculos. In Nouo item Testamento, septem electi Diaconi perfectum signant numerum, mali etiam spiritus numero signantur septenario. Et per totam *Ioannis* Apocalypsin, multiplex Ecclesiæ status septenario numero describitur : Septem Ecclesiis Asiæ, & eorum 7. Angelis scribere mandat Christus : Liber mysticus septem sigillis signatur : Septem Angeli cum septem tubis, & septem phialis speciem status Ecclesiæ vltimis

temporibus repræsentant. Et multa alia huiusmodi reperire licet sub septenario numero expressa. Et in rebus naturalibus, (si libet insistere) idem licet obseruare. Septem sunt Planetæ, & inter fixa sydera septem vocantur Pleiades, & septem Hyades: Vnde etiam vtraque septem Stellis figuratur. Et in summa hebdomadibus vniuersum voluitur, cuncta fouens quæ vigent & germinant. Septem in terra sunt habitabilia Climata, septem pedum est humani corporis structura, cum innumeris huiusmodi. Sed hic finem imposuisse sufficiat.

C A P. III.

De Prima Sabbaticorum annorum Periodo: quæ à mundi exordio ad annum eiusdem 490. extenditur.

Vam facilis & expedita sit annorum mundi per Sabbaticas Periodos digestio hinc apparere cuius consideranti poterit, quod intra certas metas & cancellos ea supputatio ita includatur & contineatur, vt errorem aliquem probabilem admittere non possit: vt in aliis Chronologicis facillimè euenit obseruationibus, vbi annorum & temporum nulla certa præscribitur, dinumerandi methodus, sed vt cuique libet annos ipsos ex historicis colligere monumentis (quorum pleraque incerta, & suspectæ sunt fidei, alia fabulosa, & sibi inuicem derogatoria, & nonnunquam contraria depræhenduntur.) Scriptores ipsi satis putant vulgatam aliorum
 eos præ-

eos præcedentium in annorum numeris sequi opinionem, & negligentius, quàm par est, rem tantam tractando, subinde obrepentes errores non animaduertunt, nec satis corrigere laborant: sed velut hi, qui in lato versantur campo, vbi multiplices sunt viarum anfractus, si recti itineris incerti sint facillè in deuia loca exorbitant, & à destinato progrediendi termino abripiuntur: Ita scriptores hi qui multas citra delectum legentes Historias, incerti plerunque quò se vertant, quemue potissimum sequantur, recti itineris duce destituti, facillimè in errores labuntur; quum qui directa progredientes via, quæ sepius vtrinque sit inclusa, securi incendant, nec exorbitare se patiantur. Quam rem experimento cognitam in nostro hoc instituto opere procedendi certis obseruatis metis spero præstabimus. Vt ergo rectum hoc ingrediamur iter, quod ad hanc primam annorum Sabbaticorum Periodum pertinet, certam & infallibilem S. Scripturarum auctoritatem tanquam ducem tutissimum secuti, deprehendimus illam in ætatis Patriarchæ *Iaredi* anno trigésimo terminari. Sunt enim à primo mundi anno ad hunc numerati anno 490 hoc ordine ex Geneseos quinto capite: *Adam* cum genuit *Seth* annorum erat centum & triginta, *Seth* natus quinque & centum annis genuit *Enos*. Tum *Enos* nonagesimum annum agens *Cenanem* genuit: is autem septuagesimo ætatis anno progeniuit *Mahalabelem*: cui cum sexaginta quinque esset annorum natus est *Iered*: his additi triginta *Iaredi* anni, complent primam 490 annorum periodum. In qua sex numerantur Patriarchæ, *Adam*, *Seth*, *Enos*, *Cenan*, *Mahalabel*, & *Iered*. Quod autem septuaginta Interpretum translatio quæ nunc extat plures dinumerat annos, vrpote *Adamo* dando annos ducentos

centos & triginta anteqnam *Sethum* procrearet, aliis etiam Patriarchis plures annos, ita vt ad diluuium numerent annos mille vltra hebraicam à *Moyse* scriptorum annorum positam veritatem: causam huius dissonantie alii aliam assignant. Quidam enim illam scriptorum tribuunt errori, qui de Bibliotheca regis Aegypti *Ptolomaei Philadelphi* codicem describendum acceperunt. Alij ab ipsis 72. Interpretibus errorem manasse autumant; qui de Aegyptiis apud quos translata erat *Moyse* lex solliciti erant, ne illis daretur calumniandi occasio, quum ipsi multa millia annorum ab orbe condito supputarent. Sed vtcunque hic error acciderit, ab hebraica sacrarum Scripturarum autoritate recedendum non est; alioqui nihil certi in annorum mundi computo reperietur. Et absurditatem 72. Interpretum & Græcorum annorum computi, inde deprehendere licet, quod ex eorum calculo *Methusalem* vltra vniuersale diluuium, in quo tantum octo animæ seruatae dicuntur, aliquot annis vixisse reperietur. Quod nullo pacto cum sacrarum Scripturarum autoritate stare potest: vt *August.* lib. 15. De ciuitate Dei rectè colligit: & quid sequendum sit, ostendit, non tantum in illa, sed & in omni Hebræorum & Græcorum controuersia, nempe (quandoquidem ad fidem rerum gestarum vtrumque verum esse non potest) ei linguae potius credendum, vnde est in aliam per interpretes facta translatio. Ergo certo teneamus hunc annorum numerum à primo homine ad 30 *Iaredi* annum esse 490, qui primam mundi complent periodum. De tempore etiam creationis mundi quæritio est, quo scilicet anni tempore conditus fuerit: Septembrine mense (secundum nostri *Iuliani* anni vsum loquor) an in Martio vbi omnia vernant, iuxta illud Poetae:

Non

*Non alios prima crescentis origine mundi
illuxisse dies, aliumue habuisse tenorem
Crediderim: ver illud erat, ver magnus agebat
Orbis, & Hybernis parcebant flatibus Euri,
Quum primum lucem pecudes hausere virig.
Immissa q̃ fera siluis, & sydera cælo.*

Aliaque nonnulla argumenta adducuntur, utpote quod insignes maximè euentus verno tempore incidant, quum mundum ipsum videamus eo anni tempore quasi renouari. Ipsumq; diluuium circa hoc anni tempus incidisse affirmant, quum mundus denudè velut interitum patiens, aquis esset obrutus. Stat tamen, mea sententia, contrarium verum, nempe in Tisri mense Hæbræorum (qui nostro Septembri respondet) mundum sumpsisse originem: ad quod asserendum maximè adducor ipsorum Sabbaticorum annorum argumento. Nam constat ex Legis diuinæ instituto Sabbatariorum annorum obseruationem ab eo mense inchoari: vt ex Leuitico 23. & 25 capite colligitur, qui mensis *num-
mus* erat septimus à nouo mense in Exodo instituto. Ab hoc ergo Anno Iudæi suos supputauerunt Annos Sabbaticos. Iudicio præterea est eo mense, nempe sub Autumni initium, vel circiter mundum fuisse fabrefactum; quum omnia tum maturuerint, suis cum seminibus, arboresq; suum fructum proferrent, vt ex Geneseos patet historia. Proptereaque illud anni tempus principium naturale ipsius anni rectè vocari potest. Et quod ad anni tempus, quo diluuium inundauit, pertinet, constat menses ea tempestate nondum nomina propria habuisse, sed numero tantum fuisse distinctos. Quod ergo dicitur in sacra historia, anno sexcentesimo vitæ Noæ, mense secundo, pluuiam fuisse super terram, quæ per 40
E dies

dies, & totidem noctes continuata fuit, de mense secundo ab autumnali, æquinoctio porius quàm à vernali intelligendum viderur, qui mensis postea ~~in~~ *bul* ab Hebræis appellatus erat, & nostro Octobri ferè conformis est. Quod nomen Hebræi volunt à *נח* quod fluere sonat, deriuari, & inde *נח* diluuium descendere: nam eo mense communiter fit imbrium & tempestatum inundatio. Nec valet quidam contra argumentum ducunt de folio Oliuæ virente ad *Noam* à columba reportato, vt probent id verno tempore accidisse, quum folia Oliuarum in illis regionibus quouis anni tempore haberi potuissent. Teneamus ergo probabilioribus motivationibus mundi & Sabbaticorum annorum principium in autumnale tempus incidisse. Ex quo consequitur rectam horum Sabbatariorum annorum annumerationem & principium, (vt supra quoque meminimus) à mense *Tisri* Hebræorum, nostroque Septembri, & ab ipso septimo creationis die esse sumendum: quo die ab omni opere suo requieuit Deus. Mirumque mihi videtur tantam fuisse egregiorum alioqui scriptorum, qui in re chronographica versati sunt, incogitantiam, ne dicam oscitantiam, qui ad hanc Sabbaticorum annorum considerationem animum non appulerunt, imo eorum (præter paucos) vix meminerunt: præsertim cum ex *Daniele* intelligere potuissent, aliquod magnum in his latere mysterium. Nam quod ad Iudæos nostrorum temporum attinet, mirum non est (quamuis *Munsterus* & hoc miratur) illos vel ignorare, vel de industria confundere omnia ferè ea quæ ad illustrandum Seruatoris nostri aduentum facere videntur; præcipuè rectum annorum numerum à *Daniele* ad hunc designandum traditorum. Hi ergo vt cæci sunt & cæcorum duces, ea omnia

omnia cæcitate & tenebris involuunt, quæ clara satis in sacris Literis de annis ~~scribitur~~ & Iubilæis habentur, nec suam ipsorum legem intelligunt. Inde est quod se dubitare aiunt, quomodo, quum à *Moyse* scribatur quinquagesimum annum esse Iubilæum, nos 49 annos tantum pro Iubilæo numeremus: sed ad sua ipsorum festa non attendunt, quæ septimo ipsorum mente fuerant instituta: in quo mense ex *Moyse* præscripto statim post illius initium, nempe decimo illius die (qui dies expiationis erat) tuba personaret in tota illorum terra Iubilæum ipsum proclamando. Quod de finito Iubilæo (dubio procul) intelligendum est: non de Iubilæi anno adhuc currente; nec de toto illo quinquagesimo anno, cuius tunc decem tantum dies laberentur. Nam de Iubilæi annis antea dixerat *Moyse*, *Numerato tibi septem septimanas annorum, septem annos, septem vicibus*, ita ut tempus septem septimanarum annorum sunt tibi quadraginta novem anni: tunc facito ut personet clangor tube, &c. hoc de fine Iubilæi intelligendum quis sanæ mentis dubitet? & non de annis illius adhuc currentibus, quum 49 annos antea diserte *Moyse* pro ipsius complemento præscripserit. Et quamvis à *Moyse* dicatur quinquagesimum esse Iubilæi annum, hoc de toto quinquagesimo intelligi non potest: sed de illius initio, in quo ^{לחדש} hoc est, buccina sonaret, ex arietino cornu, & annos 49 finitos esse proclamaretur. Nam nomen ipsum nihil aliud sonat quam huiusmodi buccinam, quamvis pro toto tempore annorum, quos Iubilæos vocamus, vulgò vsurpetur. Quinquagesimus itaque annus in cuius principio *Iubal* sonaret è numero 49 annorum excluderetur, & novum inchoabat calculum, sic ut primus esset 49 annorum, qui alterum Iubilæum constituerent: alioquin absurdum

Semita
notw

esset decem dies pro integro anno accipi, quum tot dies tantum essent ad tubę clangorem in 50 anno. Nec obstat quod dicitur illum annum in quo *Iubal* sonaret (nempe quinquagesimum) sanctum esse. Hoc enim respectu solennitatis ipsius in decimo die huius anni celebratę dicitur. Nam omnes festi dies sacri erant, & quod subditur, de non seminando neque metendo Iubilęi anno, id de præteriti non futuri anni culturę intermissione intelligi necesse est; qui cum annus esset quadragesimus nonus ex lege Sabbaticus erat. Nam absurdum fuisset, & à Legislatoris mente alienum, duos Sabbatarios annos simul concurrere: unde enim populus ille interea sustentaretur, si per continuos duos annos terra inculta iaceret? nec enim fingenda sunt miracula, ut (quemadmodum in deserto) populus interea Manna aleretur. Ex expressę reclamatione id quod in eodem *Leuit. 25.* capite sequitur, vers. 20. *Sin autem dicatis, quid comedimus anno illo septimo, si non sumus seminaturi, neq; collecturi proventus nostrum? at mandabo benedictionem meam vobis fore anno quoque sexto; ita ut proferat proventus suum in tres annos: Nam seminabis anno octavo, & comeditis de illo proventus veterem fructum usq; ad annum nonum: usq; dum prouenerit proventus: tunc comedetis veterem.* Hoc omnino contrarium esset superiori huius capitis parti, si quinquagesimo quouis anno intelligatur, debere terram incultam iacere. Nam quinquagesimus annus Sabbaticus non est, sed octauus proximus à septenario; alioqui per hebomades annorum supputatio omnino confunderetur: tametsi quinquagesimus annus vulgato loquendi modo Iubilęus vocetur. Ut Gręcorum Olympiades, quamuis quatuor tantum annorum spatium comprehendant, simili ratione tamen *Pindarus* Poeta certamen

certamen illud sacrum *πανηγυρική* vocat, hoc est, quinquennale. Vbi Scholiastes *γίνεται δὲ ὁ ἀγὼν πρὸς τὸν θεὸν τὰς παρασκευὰς ἑνὸς μηνὸς*
πολλοὶ δὲ πρὸς τὸν θεόν τὴν Ἀπολλωνίαν, πρὸς δὲ τὴν παρθεναίαν ὑποτάσσεται.

Quibus verbis innuit sacra panygerica quæ post illud certamen *Ioni* Olympio fiebant post completum quadriennii spatium, nempe quinto anno ineunte, aliquando 49. mense, aliquando quinquagesimo secundum Græcorum anni varietatem, per sacrificiorum oblationem peragi solere. Non secus atque Iudæorum illa solennitas quæ *מזמנה* dicitur post 49 celebrabatur dies. Sed ut nos consueto loquendi more vnius Hebdomadis spatium & periodum octiduum appellamus, quamvis septem tantummodo dies contineat. Quibus exemplis euidens est, quamvis quinquagesimus annus Iudæorum, Iubilæus vocetur: hoc tamen de solennitate in principio illius anni, & non de toto anno intelligendum. Nam Pontificiorum Romanensium nothos illos Iubilæos annos nihil moramur. Proximum est ut de Iudæorum magna illa Periodo 6916 annorum loquamur, cuius initium in hac prima incidit Periodo, hoc est, in mundi anno centesimo nonagesimo. Non enim ad mundi originem extenditur, ut Iudæorum multi falso putant, qui nostrorum sunt temporum. Antiquissima tamen eorum computi forma est. Et quamvis huius Cycli seu Periodi in Sacris Literis nulla reperiat memoria: à Iudæorum doctissimis ac peritissimis Rabinis eam desumere fas est, per quorum etiam manus, sacra Veteris Testamenti scripta ad nos peruenerunt. Et hunc eorum Cyclum posteri à Patribus haud dubiè hauserunt. Causa autem cur ad creationis initium non extendatur ab *Henrico wolfo* adfertur (quam & ego probo) nempe quod nullus ante æræ

huius principium annus erat, in quo *Cyclus* vterque
 lunaris & solaris simul incidant. Quod in annis 432 se-
 mel tantum accidit. Cæterum per eorum *Cyclum* 6946
 annorum, non tantum Sabbaticos annos & Iubilæos
 supputant, sed etiam omnium annorum & mensium
 neomenias, atque etiam ferias. Nam artificiofissimè,
 inquit *Scaliger*, compositus est & excogitatus, idque
 septenariorum annorum ope. In calculo enim qui fit
 per tabulas ad hoc deputatas in lunarum annorum &
 mensium inquisitione omnes septenarii à calculo aufe-
 runtur, & solum quod superest in ratiocinium venit. Ut
 in mensibus, qui 29 sunt dierum, ablati septenariis, so-
 lus qui superest vnus dies. Pro anno, non dies 365, sed
 subductis omnibus septenariis dies quatuor. Similiter
 pro *Cyclo* lunari non 6941 dies; sed ab ultimo sep-
 tenario dies duo numerantur. Qua de re qui plura vi-
 dere velit, apud *Iosephum Scaligerum* & *Henricum wol-*
fium satis diligentem huius calculi tractatorem reperiet.
 Penes quos harum & similium supputationum tabulæ
 in promptu extant. Si quis autem huius *Cycli* calculum
 ad annos mundi conferre voluerit, auferat à mundi an-
 nis 189, si à periodo Iudaica inchoandum erit, vel eos-
 dem addat, si à mundi exordio facienda est supputatio.
 Nam annus primus huius periodi, nempe mundi 190
 annus, primus est semitæ, hoc est, Sabbatarii anni: &
 sunt adhuc à mundi exordio vsque ad hunc annum Sab-
 bata annorum 27, & Iubilæa tria cum sex annorum sep-
 timanis. Totius autem huius primæ nostræ supputatio-
 nis periodi, (vt & reliquarum) sunt 70 Sabbatarii anni
 & Iubilæa decem. Incidit autem Periodi Iudaicæ annus
 primus in annum vitæ *Sethi* filii *Adam* 60, & ipsius *A-*
dami 190 annum. Nunc superest vt de Sabbatariorum
 anno-

annorum calculo à nobis instituto aliquid in genere dicamus, à quo scilicet anni tempore illum inchoemus. A principio mundi scilicet ipsius, & ex consequenti huius primæ periodi initio eum auspiciantur. Diximus autem supra in primo capite duplex fuisse annorum apud Hebræos initium. Nam antiquissimi eorum anni exordium non à Nisan qui mensis proximus verno æquinoctio est: sed in Autumno a mense Tisri fuit, qui Septembri nostro ferè respondet. Et quamvis mandato diuino Exod. 12. translatum fuit anni principium in Nisan mentem ob memoriam ab Aegypto liberationis: tamen quoad ciuilia negotia pertinet, adque annorum Sabbaticorum & Iubilæorum suppurationem, terræque laboris intermissionem, mansit consuetum antiquitus anni principium in mense septimo Nisan. Nostrum autem Iulianum annum notum est a mense Ianuario post brumale solstitium inchoari. Naturalis ergo Sabbatariorum annorum calculus a nostro Septembri mense aut circa eum, facienda erat, & a nonnullis adhuc seruatur. Sed nos eum a Ianuario inchoamus, ad annorum Iulianorum faciliorem accommodationem. Quia maior pars Sabbatariorum anni Ianuarii principium sequitur. Quare nostri huius operis lectores h'c principio nostræ progressionis præmonendos censuimus. De rebus autem memorabilibus quæ in hanc primam mundi periodum inciderunt consulendus est liber Geneseos. Quarum præcipuæ erant: de primorum parentum peccato fraude Satanae commissio, sub serpentis tegumento se insinuantis, & de promissione seminis mulieris, nempe Christi, qui illius caput contereret: de *Abele* a fratre *Caino* interfecto, ob pietatem erga Deum; quæ prima crux & persecutio fuit Ecclesiæ piorum, in persona pii homi-

hominis ab impio homicida. Tum de Dei cultus instauratione ab altero *Adami* filio *Seth*, & ipsius nepote *Enos*, quo tempore ceptum est inuocari nomen *Ioua*. Sed de his latius dicendi nunc non est locus. In hac autem prima Periodo vixit *Adam* 490 annis, *Seth* 360, *Enos* 270, *Cainan* 200, *Mahalaleel* 135, *Iared* 30, à cuius illo anno inchoatur secunda Periodus, nempe ab anno ætatis ipsius trigésimo primo.

C A P. IIIL.

De secunda Sabbaticorum annorum Periodo, quæ à mundi 490 ad eiusdem 980 annum extenditur.

Rimam Sabbatariorum annorum Periodum iam absoluimus, in cuius etiam ~~seu~~ incidit occasio, ut de annorum Sabbaticorum recto initio, & de Iubilæorum annis, & recto calculo, deque Iudæorum magno illo 6916 annorum Cyclo (cuius ratio etiam ad annos Sabbatarios pertinet) differeremus. Nunc ad secundam venimus, cuius digestio facilis est, & ad superiorem Periodum connexio. Inchoatur enim ab anno mundi 490, & per duplicatum eum numerum ad 980 ab orbe condito annum extenditur, hoc est, ab anno *Iaredi* Patriarchæ trigésimo ad *Lamechi* patris *Noæ* annum centésimum sextum. Qui anni sic colliguntur. *Iared* à completo 30 anno vixit amplius centum triginta duos annos, & genuit *Henchum*. *Hench* autem

autem sexaginta quinque annorum genuit *Methusala-*
nium. Qui cum centum octoginta septem annos natus
 esset, procreauit *Lamechum*; cuius anno centesimo sexto
 finitur hæc secunda Periodus. Nihil autem memora-
 bilius in ea incidit, quàm *Henochi* Patriarchæ vita, quæ
 præ aliis accepta erat Deo. Nam legitur illum cum Deo
 ambulasse, hoc est, præ aliis sui sæculi vitæ innocentia
 Deum coluisse. &, vt Apostolus ad Heb. II. scribit: de
 ipso editum est testimonium, quod placuisset Deo ante-
 quam transferretur. Nam per fidem, quam erga Deum
 habuit, translatus est ex hac mortali vitæ, mortemque
 non gustauit, sed cum peregisset vitæ 365 annos, non am-
 plius inuentus est. Is etiam à Prophetiæ dono præditus
 erat. Nam, vt de eo in Epist. Iudæ scriptum est, prophe-
 tauit de postremorum temporum moribus septimus ab
Adam Enoch, dicens: *Ecce venit Dominus cum sanctis*
millibus suis, vt ferat iudicium aduersus omnes, & redarguat
quoscunque ex illis impios de factis omnibus quæ impie pa-
trârunt, deq; omnibus duris quæ loquuti fuerint aduersus ip-
sum peccatores impii; fuitq; eius translatio specimen im-
 mortalitatis. Post hanc vitam, quod tunc mundo obiecit
 Deus, vt crederent & scirent homines restare post mortē
 iudicium, quo esset Deus (vt Prophetia ipsius *Enoch* in-
 dicat) iudicaturus mundum, seruando pios, & de im-
 piis sumendo ultionē. Et quod annos Sabbaticos atti-
 net, extat etiā magna periodus ab eo nomē habens, quæ
 Sabbatū *Enoch* appellatur. Estq; septingentorū annorū.
 Dicitur autem Sabbatum *Enoch*, vel quia 700 ferè anni
 sunt ab origine mundi ad natum Enochum; vel quia in
 illius ætatem incidit finis primæ illius 700 annorum pe-
 riodi: nam annus proximus à nato *Enoch*, erat mundi 623
 qui anni 89 Sabbaticos annos constituunt. De computo

In lib. 7. de
emend. tem-
porum.

aurem horum Sabbatariorum annorum *Henoch*, pulchra & notatu digna sunt, quæ ab eruditissimo *Iosepho Scaligero* in suis, in computum Aethiopicum commentationibus traduntur. Quæ ipsius potius quam meis verbis libet referre. Aethopum vetus (inquit) Ecclesia tempus à creatione & primo homine ad *avartilanas, uel opm* definiuit annorum 7000, hæc septena millia annorum per centurias septem diuidunt: quas vocant Sabbata siue Hebdomadas *Enoch*. Rursus hebdomadas *Enoch* diuidunt per Iubilæa, quæ sunt hebdomades hebdomadum annualium. Itaque hebdomas annalis est minima diuisio: *avartilanas* verò hæc tota & diuisio pertinet ad periodum Iudaicam artificiosissimam. Quæ constat ex quatuor Tekuphis: vna Tekupha dierum continet dies 91 septimanas 13 annos 1729: quatuor ergo Tekuphe sunt anni 6916, quæ sunt 13 Periodi magnæ Dionysianæ: quæ singule constant annis 532. Vna Periodus ergo habet annos 532, septimanas annorum 76. Iubilæa decem, cum sex septimanis appendicibus. Iudeorum quoque prisca schola *suntelian cosmon* illis septem millibus annorum definiebat. Differentia septem millium, & Periodi Iudaicæ 84 anni, qui sunt Cycli tres Solares. Vides hic vetustissimos Christianos Aethiopas, eam Periodum amplexos, quos negare non possumus *in uel in* multis. Hæc ille. In tabula autem ipsa Aethiopica supputantur ab *Adam* vsque ad consummationem sæculi Iubilæa 142 cum sex septimanis, ad cōplementum 7000 annorum. Omnes verò annorum hebdomades mille. Et vt sciamus Sabbatum *Enoch*, vnde vel quomodo prodit ex septem annis, diuidatur per 700 annos, & prouenient 100 Sabbata, quod est Sabbatum *Enoch*. Vbi inter alia in ipso computo Aethiopico expressè dicitur, fol. 337 sum-
mam

mam vniuscuiusque Iubilei esse 49 annorum quod pro confirmatione nostri calculi notandum est. Vbi etiam obseruat *Scaliger* hunc Aethiopum Christianorum Cyclum præ Iudaico perfectum esse. Nam quum ex 7000 annis constituatur, per additionem cuiusque decimæ partis confurgit, quæ vocatur Sabbatum *Enoch*. Qui septimus ab *Adam* viuis in cælum sublatus est. Itaque vetus schola Iudæorum *Enoch* dicit, symbolum esse Sabbati coelestis, hoc est, quietis æternæ. Nam *Adam*, *Seth*, *Enos*, *Cainan*, *Mahalaleel*, *Iared* mortui sunt, septimus *Hemoch* mortem non sensit. Hæc vtcunque se habeant, videmus hanc per Sabbata annorum enumerationem latissimè patere, multasque in se perfectiones & mysteria comprehendere. In hac autem secunda Periodo vixit *Adam* 440 annis, *Seth* verò vixit per totam hanc Periodum, & præterea 62 annis. *Enos* similiter tota hac periodo, & præterea annis 160. *Cainan* autem post hanc periodum 255 annis *Mahalaleel* 210, *Iared* post eam superuixit 342 annis. Adhuc autem viuente *Adamo*, qui nongentos triginta compleuit annos, contigit *Caini* sobolem (vt *Iosephus* recolit) per successionem esse nequissimam, de quorum progenie in sequentis periodi discui su latius dicetur. Ceterum *Sethi* progenies illo doctore & infligatore, pietatem & iustitiam coluit, inque terra in qua nati sunt eius posterii pacificè viuentes, ad multas ætates nihil crudele passi sunt: sed procedente tempore à *Caini* posteritate, & ipsi corrupti per commixtionem à parentum integritate degenerarunt. Primi verò disciplinam rerum cælestium didicerunt, & excoluerunt, per summi *Iouæ* nominis inuocationem. Sed & ornatum cœli considerantes, astrorum motus didicerunt, annorumque seriem inuenerunt, & posteris tradiderunt. Et

ne dilaberentur quæ ab eis inuenta sunt (si eidem *Iosepha* credimus) neue antequam ad notitiam deuenirent, perirent, quum prædixisset *Adam* exterminationem rerum futuram, eamque duplicem, vnâ ignis vi, alteram aquarum inundatione: duas facientes columnas, alteram quidem ex coetis lateribus, alteram vero ex lapidibus: in ambabus, quæ inuenerunt, descripserunt, vt si constructa ex lateribus exterminaretur ab imbribus, lapidea permanens, præberet hominibus inscripta cognoscere. Ex quibus, inquit ille (quod fabulosum puto) lapideam sua ætate permanisse in Syria. Cæterum, vtunque hæc se habeant, certum est piorum Ecclesiam post interfectum à *Carno Abelem*, à *Setho* & ipsius posteris & inchoatam esse & propagatam: sicut impiorum Synagogam à *Caino* ipsiusque filiis & posteris. Superest vt de *Metbusalem* nonnihil dicamus, qui in hac secunda Periodo natus est, anno scilicet mundi 687. & omnium mortalium de quibus sacra meminerunt literæ diutissime vixit. Nam ad annos nongentos sexaginta nouem vitam prorogasse scribitur: sicque ad complendum milenarium tantum 31 anni ei defuerunt, extenditurque eius vitæ terminus ad annum ipsius diluuii qui erat mundi 1656 annus. Quo temporis curriculo multa scire potuit, & inuestigare, quæ per manus posteris tradita, vitæ hominum, tam ad diuinas quam humanas res intelligendas valdè essent vtilia. Nam ob hanc præcipuè causam videtur Deus hominum ante diluuium ad tot annos prorogasse vitas, vt diuina in primis considerarent, & de potentia seminis promissi inter se conferrent, & de Satanæ insidiis, quas subinde dubio procul sunt experti. Cœlestia etiam vtpote cursus astrorum mirabiles optime eis obseruare licuit. Adhæc etiam scientias & artes

varias

varias, hominum vitæ conducibiles reperire poterant & propagare. Ceterum Græcam Bibliorum versionem vel hoc nomine in numeris annorum repudiare oportet, quod eorum calculo qui huic versioni innituntur, *Methusalem* quatuordecim annis diluio superuixisse reperietur. Quod quam absurdum & sacrarum literarum veritati contrarium sit, quivis faciliè animaduertit.

CAP. V.

De tertia Sabbaticorum annorum Periodo, quæ à mundi 980 anno ad 1470 ab ipsius origine protenditur.

Estat in ordine, tertia illa Sabbaticorum annorum Periodus quæ diluuium vniuersale antecessit, Aquis mundi anno 980 inchoata ad eiusdem 1470 annum extenditur, hoc est, à *Lamechi* 106 anno ad *Noë* eius filii ætatis annum quadringentesimum decimum quartum. In eo autem periodico interuallo nihil memorabile in sacra Historia de sanctis patribus reperitur nisi *Lamechi* & *Noë* ætatum partes, nempe *Lamechi* posterior & *Noë* prior. Vixit enim *Lamech* post inchoatâ hanc periodû annis 771: & sic post complementû eiusdem 281 annis. Et *Noë* compleuerat in illius fine 414 annum. Ceterum si ad res incidentes circa illud temporis spatium attendamus, statum illius talem esse

Gen. 5. 19.

inueniemus, vt merito *Lamech* spiritu prophetico de *Noa* filio *artigono* dixerit, *Hic recreabit nos ab opere nostro, & à labore manuum nostrarum, propter terram cui maledixit Iona: propterea q̃ vocauit nomen eius Noa, id est, quietum: vel quiete recreantem, & solamen afferentem.* Deplorat enim optimus Patriarcha calamitatem suorum temporum, in quibus maiore ex parte hominum exulabat pietas, pietateque & Dei timore præditi ab impiis opprimebantur; quorum malitia indies crescebat: proptereaque memor erat maledictionis contra primum hominem, & ipsius posteros à Deo ipso prolata ob peccatum, omnium malorum originem: idcirco sub laboris manuum nomine totam miseriam in quam ceciderat genus humanum, comprehendit. Sed speciatim sui sæculi corruptos mores respicit, in quo impia *Caini* progenies contra pios Dei cultores insolenter & superbissimè se gessit, vsq; adeo vt pii ipsi qui sub nomine filiorum Dei à *Moyse* denominabantur impiorum exemplis irretiti, quibus applaudebat impius mundus, in eorum societatem se insinuauerint, & filiarum ipsarum videntes exterram venustatem, non tantum cum iis matrimonia contraxerint, sed & omnis generis libidinis turpitudine se illis miscuerint. Quorum malorum, pater ille *Lamech*, quoddam leuamen, Deo inspirante, tempore filii ipsius *Noa* expectabat. Ideoque nomen filio solaminis & quietis imposuit: quamuis hæc consolatio ad paucos extendebatur, nempe ad eos solos qui per ipsius commonitionem, & prædicationem ad meliorem vitam conuertebantur. Nam præualuit impia *Caini* posteritas, præcipuè post primi parentis mortem, qui obiit anno mundi 930, qui fuit 56 annus *Lamechi*. & ante *Noam* natum annus 26. Impia, inquam, hæc posteritas ita præualuit, vt
parum

parum profuerint Patriarchę Noę admonitiones. Nam
 ut testatur sacra Scriptura: *Quum cepissent homines mul-*
tiplicari super terram, & filia fuissent edita illis, videntes Gen. 6.
filii Dei, (hoc est, pia Sethi posteritas) filias hominum
(nempe Caini progeniem) quod pulchra essent, acceperunt
sibi sœminas, quas ex omnibus eligebant. Et paulo post:
Erant Gygantes in terra illis diebus, ac etiam postea fuerunt,
quando ingressi sunt filii Dei ad filias hominum, quæ pepe-
rerunt illis liberos, hi sunt potentissimi illi, qui fuerunt o-
lim viri nominis. Ab his ergo corrupta fuit terra, dum
 suo robore freti, procliues in omne facinus essent, spre-
 to diuino numine, & absque cura religionis. Ad hæc ve-
 ræ pietatis, si qui erant cultores eos temnebant, & inso-
 lenter opprimebant, suamque terrenam iactabant po-
 tentiam, vnde & *perhibentur* à Poetis dicti sunt. Et non dubi-
 um est, quin ob hanc terrenam ipsorum prosperitatem,
 multi ex piorum numero animis fracti fuerint, & nisi
 Deus eos in tempore consolatus fuisset, partim excel-
 lentissimi viri *Hemochi* in coelum ex hac misera vita tran-
 slatione, partim sancti hominis Noę commonitione, &
 consolatione quotidiana, omnino huic tentationi de
 impiorum foelicitate & terrena gloria, succubissent: vt
 maior interea pars in impiorum velut migrans castra
 succubuit. Nam & pius Psalmographus de se testatur, *Psalm. 73.*
 Penè lapsos fuisse ipsius pedes, & parum abfuisse quin
 offenderentur gressus eius, quum indignaretur ob sta-
 tum insipientium, prosperitatem improborum videns.
 Nam præterquam quòd omnia iis in hac vita ad votum
 succederent, etiam opponebant coelis os suum, & lin-
 gua eorum peruasit terram. Ideoque populus Dei decli-
 nabat illuc, vt dubitaret, Deusne cognosceret hæc, &
 num cognosceret excelsus res mortalium: vnde videba-
 tur

tur inaniter purificasse animum suum, & in munditia lauas-
 se manus suas, donec tandem Sanctuarium Dei esset
 ingressus, & finem impiorum vidisset. Quin & hæc ten-
 tatio vique hodie non paucos occupat, multique à Deo
 derelicti in hac prorsus succumbunt, & improborum fi-
 unt imitatores. Accedit ad hanc tentationem terrena
 talium sapientia, qua se in mundo ad honores, diuitias,
 & prosperitatem extollunt, quum filii Dei interea quasi
 sub eorum pedibus iaceant, & terrenis illis commodis
 plerunque destituantur. Nam & hi ex *Cainica* progenie
 artium & rerum vtilium inuentione clari euaserunt.
 Nam iuxta illud Christi ipsius dictum: *Filii huius sæculi
 in suis generationibus prudentiores sunt filiis lucis.* Ex hac
 itaque profana Cainitarum generatione fuit *Tubalcain*
 filius *Lamech*, filii *Methusael*, filii *Iarad*, filii *Enoch*, qui
 arma, & omnia ad artem fabrilem & metalla pertinentia
 inuenit. Et *Iubal* frater *Tubalcain* delicias Musicorum in-
 strumentorum inuestigauit. *Iabal* etiam alius frater fuit
 autor degentium in tentoriis, & curandæ rei pecuariæ.
 Quinetiam sororem habuere *Nahamam*, quæ lanificio
 dedita vestium molliorum (vt traditur) vsum ex lana, li-
 noque excogitauit, quum antea pellibus animantium
 tantum homines vterentur. His similibusque artibus
 & inuectionibus instructi Cainitæ suam iactabant po-
 tentiam, & pios Dei cultores ludibrio habebant, eorum
 exprobrantes in mundo miseras, & non attendentes
 ad alteram meliorem vitam: nec quod per multas tribu-
 lationes, crucem & afflictionem Deus suos ad maiorem
 hac terrena potentiam & honorem, gloriamq; immor-
 talitatis regni cœlorum euehar, & exemplo pii *Enochi*
 transferat. Quum ergo hi pias admonitiones *Noe* &
 aliorum patrum ad meliorem mentem eos hortantium
 contem.

contemnerent, & aliis sceleribus, & libidinibus, etiam tyrannidem & crudelitatem erga pios adicerent, meritas tandem omnium scelerum pœnas dederunt vniuersali illo aquarum diluio, ab irato diuino numine eis immisso, vt sequentis historiæ sacræ docet narratio. Sed hæcenus dicta nunc sufficiant, de ista tertia Sabbatariorum annorum periodo.

C A P. VI.

De quarta Sabbaticorum annorum Periodo, quæ à mundi 1470 anno ad eiusdem 1960. annum extenditur.

Reus est Historiæ sacræ contextus in temporum digestione, quæ ante vniuersale aquarum diluuium elapsa sunt. Annos tamen exactissimè dinumerat (vt audiuius) per tres magnas Sabbatariorum annorum periodos, vsq; ad ætatis Noæ annum quadringentesimum decimum quartum, qui erat mundi 1470. Nunc autè ulterius procedendo inuenimus quartam hanc periodum ad annum mundi 1960, hoc est, ad ætatis Abrahami Patriarchæ annum duodecimum extendi. In hac autem periodo maxime inciderunt mundi mutationes, quas nunc ordine prosequemur, & de incidentibus in recto annorum numero huius periodi questionibus earumq; solutione tractabimus. Diximus autem ante in altera periodo Lamechum Noæ patrem, aliquid magnum de eo quum natus esset expectasse, ideoque nomen ei à quiete imposuisse,

posuisse, quod quietem & consolationem rebus piorum afflictis esset allaturus. Vt certè præsumendum est *Noam* officio suo in hac parte non defuisse. Sed tanta erat improborum obstinatio, vt parum profuerint illius commonitiones, quas ante diluuium (Dei prædictione certior redditus) centum viginti annis inchoauit. Vt plerique ex eruditis illum locum, Genes. 6. cap. vbi dicitur Deum præmonuisse *Noam* dies hominis centum viginti annorum futuros exponunt, nempe quod Deus tot annos daturus esset hominibus ad resipiscendum, qui, nisi intra illud spatium conuerterentur, omnes funditus diluuium aquarum obruerentur. Quamuis alii eum locum de communi hominum vita intelligunt: quasi diceret Dominus, se vitam hominū à diluuiio obbreuiaturum, vt non vltra 120 annos communi cursu extenderetur. Sed vt ad *Lamechum* & *Noam* redeamus, Vixit *Lamech* post natum *Noam* annis quingentis nonaginta quinque, omnesque ætatis illius anni erant 777 anni. Mortuusque est quinque annus ante diluuium. Audiuit ergo *Noam* filium de recipiscentia mundum admonentem per centum & quindecim annos. Nam anno vitę *Noe* quadringentesimo & octuagesimo primo cępit ille (vt à Deo præmonitus erat) suas commonefactiones: quę parum, aut nihil, per totum illud tempus impiis profuerunt. Sed vt scriptum est in Euangelio: *Sic factum est in diebus Noe comedebant & bibebant. & ducebant uxores, & dabant maritis, usq; in diem quo ingressus est Noe in arcam, & venit diluuium & perdidit omnes.* Cæterum nihil in tota ista quarta Periodo, quod ad annos Sabbaticos pertinet, difficultatis occurrit, vsque ad annum ætatis *Noe* quingentesimum, quum dicitur tres filios, *Sem*, *Cham*, & *Japhet* genuisse. Quęstio autem est, quis illorum maximus natu fve-

Luke 17.

tu fuerit, alii enim *Sem*, alii *Iaphet*, seniorema fuisse censent. Nam de *Cham* quaestio non est, de quo scribitur quum patri illuisset dormienti, eum expergefatum nouisse quid illi fecerat natus eius minor natu, qui erat *Cham*. De reliquis duobus controuersia est ex ambiguo illo dicto, Gen. 10. cap. vers. 21. vbi habetur, Ipsi quoque *Sem* natos esse editos, patri omnium filiorum *Heberi*, & sequitur in Hebreo אֵלֶּיךָ וְאֶת־חֶמֶד, vbi dubia est interpretatio, vbi dubia est interpretatio, vtrum *Sem* in nominandi casu frater *Iaphet* senior, vel in genitiuo, senioris *Iaphet* frater vocetur. Illi autem qui tenent fratrem maiorem natu fuisse *Iaphet* maximè ex eo mouentur, quod Gen. 11. cap. scribatur, *Sem* natum centum annos genuisse *Arphaxad*, biennio post diluuium. Dicunt enim si *Noah* quingentesimo ætatis anno gignere cepit: *Sem* non potuisse senioreme esse, sed alium ex eius filiis. Nam quum diluuium incidisset anno *Noa* sexcentesimo & post biennio è *Sem* natus esset *Arphaxad*, oportuit tum *Noam* fuisse sexcentorum & duorum annorum: ideoque *Sem* natum esse biennio post patris annum quingentesimum. Sed respondent alii, illud necesse non esse: nam quum dicatur in genere, Gen. 5. vers. vlt. Postquam *Noa* natus erat quingentos annos, genuit *Sem*, *Cham*, & *Iaphet*, non de præciso aliquo anno intelligendum illud esse asserunt, vno enim anno illum tres filios genuisse credibile non est, quum disertè per ætates distinguantur. Sed quod circa quingentesimum vitæ annum *Noa* filios illos genuerit. Ideoque locum illum Gen. 10. non magis probare *Iaphet*, quàm *Sem* natu fuisse maiorem, sed potius contrarium. Quorum sententiæ tanquam probabiliori ego accedo. Nam n demonstrationis litera dictioni אֵלֶּיךָ præposita, potius proximum de quo fit sermo representat

tat quam alium remotiorem, de quo non principaliter, sed obiter agitur. Propterea quum fiat de generatione *Sem* narratio, ego contextum cum aliis multis sic interpretor, Gen. 10. vers. 21. Etiam de *Sem* patre omnium filiorum *Heber*, & fratre *Iaphet* maiore, nati sunt filii & non fratri *Iaphet* natu maioris in genetiuo: facit etiam mecū maxima interpretum pars. Nec obstat quod *Sem* cum centum esset annorū dicitur genuisse *Arphaxad* biennio post diluuium. Quamuis enim antea dictum esset *Noam* quum quingentorum esset annorum genuisse *Sem*, *Cham* & *Iaphet*, non de præciso anno (vt dictum est) hoc intelligendū venit, sed quod circa hoc tempus gignere ceperit *Noa*, & hoc intra biennium, quę non magna est ab integro numero 500 annorum distantia. Et ne quis erret in annorum mundi catalogo, qui per *Sem* fit etatem, exprimitur à *Moyse* præcisus annus quo *Sem* genuit *Arphaxad*, à quo postea patrum deducitur Genealogia, & annorum cuiusque catalogus. Qui à primogenitis familiarum ferè semper deducitur, vt recta constituatur annorum series, ad perpetuam texendam Chronologiam à mundi ipsius exordio: in qua deducenda diligentissimus est *Moyse*, vel potius per os *Moyse* Sp. sanctus. Stet ergo sententia, *Sem* natorum *Noa* fuisse natu maximum. A cuius natiuitate *Noa* pater ferè per centum annos, quamuis in fabricatione arcę occupatus, suam continuauit prædicationē, homines ad poenitentiam hortatus, sed frustra, donec tamen diluuiū ingruens omnes ex improviso perdidit: quod accidit anno 600 vitę ipsius *Noa* qui fuit huius quartę periodi annus 186, & mundi. (vt dictum est) 1656. Porrò ipsius diluuii historia in Gen. libro fusē continetur, ad quem lectores remittimus. Sed quod ad nostrum scopum attinet varię hic incidunt dubitatio-

bitationes, quarum vna est quo anni tempore inciderit ipsum diluuium. Altera de ratione annorū & mensium prisci illius sæculi, atque alia etiam de diluuii ipsius anno de quibus particulariter hic erit tractandum. Sed si superius dicta animaduertantur faciliè discutiuntur. Supra enim cap. 3. quum de prima periodo ageremus, ostendimus probabilioribus in mediū adductis rationibus post autumnale æquinoctium, diluuium incidisse, argumetaque in contrarium adducta diluimus. De altera etiam dubitatione, quæ fuerit ratio annorū & mensium prisci sæculi capite primo egimus, quum de annis & mensibus tractaremus. Vbi ostendimus antiquissimi anni formam fuisse ex solari & lunari compositam, per quamdam tunc vsitatam intercalationem. Quæ proximè antiquæ Aegyptiorum anni formæ accessisse videtur. Nam vt ille Aegyptius annus, ita priscus ille mundi annus, ex mensibus duodecim, singulis dierum triginta constitutus erat. Post quos quinque dies ad complendum annum solarē adiectos (vt Aegyptiis) fuisse apparet. Nam, vt rectè ab aliis colligitur, post noctium & dierū quadraginta imbrum inundationem præualuerunt aquæ per 150 dies: quibus exactis requieuit arca mense septimo die 17. dein, decrescunt aquæ ad mensem decimum: & post dies 40. aperitur arca, fenestra, expectatisque postea septem & septem anno vitæ. *Noæ* sexcentesimo primo, primo mense, primo die mensis siccate sunt aquæ à superficie terræ. Ex quibus collectis mensium & dierum numeris constat diluuium tenuisse terram antequam siccaretur annum integrum, & præterea decem dies: quod tamen apertius ex ipso Gen. contextu patet. Nam cap. 7. scribitur, *Noam* anno sexcentesimo vite ipsius 17 die mensis secundi ingressum fuisse arcam. Et postea cap. 8.

anno sexcentesimo primo mense secundo vigesimo septimo die mensis ipsum esse de arca egressum. Quod autem Iudæi nostri temporis, & multi ex nostris ex hac *Moyſis* dierum & mensium enumeratione colligunt, annos tempore diluuii fuisse lunares 354 dierum, solidum non est, vt benè probat *Iosephus Scaliger*. Nam quamuis non inclusis 40 diebus quibus pluit sub 150 sequentibus ex illis mensibus & diebus colligantur dies 354, tamen tempus quoddam intermediū est non expressum in ipso cōtextu, nempe illud quod erat inter corui emissionem, & primam columbæ, quod saltem vndecim dierum fuisse probabile est, quibus 11 diebus additis consurgit annus solaris æquabilis 365 dierum; si vnique duodecim mensium tribuantur 30 dies. Ideoque merito colligere licet annum illum diluuii potius solarem quam Lunarem fuisse, & anno veteri Aegyptio (vt diximus) conformem, vel ad illius formam quā proximè accedentem. Qua de re latius si placet audiendus est, & consulendus *Iosephus Scaliger* variis locis in 1. 2. & 3. libris de emendatione temporum. Nobis autem sufficit in hoc nostro de Sabbaticorum annorum periodis opere, omis-
sa particularium dierum & neomeniarum scrupulosa obseruatione, annos ipsos & menses *αἱ ἀπὸ τοῦ ἡμετέριου μηνὸς* commemorare: nisi vbi de variis annorum initiis dicendum erit, aut de mensium ipsorum connexionē ad integrum annum consueuendum. Maximè autem ea mensium differentia obseruanda venit in annorum Sabbaticorum vero initio. Nam ex supradictis constat verum Sabbatariorum annorum principium fuisse circa autumnale solstitium in mense Hebræorum Tisi. Nos autem vt notum est in anno Iuliano à Ianuario circa brumale solstitium inchoamus, Proptereaue in annorum Sabbaticorum

corum per annos dinumeratione non à Tifri qui nostro ferè Septembri respondet, sed à Ianuario, eorum calculum sumimus, quia maior pars anni Sabbatici post mensis Ianuarii initium fuit. De aliis autem mensium & dierum obseruationibus, ubi occurrent in progressu huius operis agatur. Vt ad institutum ergo redeamus, hoc pro certo statuimus, antiquissimos illos annos tempore diluuii fuisse solares, ita tamen lunaribus admixtos, vt ex mensibus triginta dierum singuli constituerentur, qui propè ad lunarem cursum accedunt. Ad tertiam ergo quæstionem deuenientes de anno ipsius diluuii, parum aut nihil difficultatis in ea inuenimus. Nisi quod *Ioannes Functius* Chronographus alioqui nostri temporis satis celebris in sua posteriore editione asserit annum diluuii in sexcentessimum primum ætatis *Noæ* incidisse: idque ex regula, quam ipse dat tanquam infallibilem, quæ tamen fallibilis & fallax est, nempe, In rerum gestarum narratione, ubi menses & dies alicuius anni exprimuntur, hoc de annis perfectis & completis esse intelligendum. Oppositum enim verum est, designationem scilicet annorum & mensium annum currentem & non completum denotare. Et de diluuii anno clarissimus est Scripturæ contextus, ubi dicitur Gen. 7. anno sexcentesimo vitæ *Noæ*, mense secundo (nempe illius anni) die decimo septimo, hoc ipso die *Noam* ingressum esse in arcam. Et postea cap. 8. vers. 13. fuit sexcentesimo primo anno vitæ *Noæ* primo die primi mensis anni illius siccate sunt aquæ à superficie terræ. Sed in re adeo euidenti non insisto. Teneamus ergo pro certo annum diluuii, qui fuit ab orbe condito 1656, fuisse huius quartæ periodi annum 242, & vitæ *Noæ* 600. Qui annus vnus est ex illustrissimis mundi epocharum annis: in quo horrendum

dum ita Dei exemplum aduersus peccata editum fuit, quum aquarum inundatione finem accepit in terra gentium omnis caro : excepto iustitiæ præcone Noa, & his qui cum eo in arca seruati sunt : ab hoc ergo diluuii anno inchoatur secunda insignis mundi Epochæ, seu æra temporis, à qua porro historici tempora supputant tanquam à noui mundi initio. Estque magnæ Iudeorum periodi annus 1467. Et Sabbaticorum annorum à mundi conditu 237 annus quartus. Et Iubilæi trigésimi quartus annus 39. Et secundi Sabbati Enoch annus 956 : de quo anno plura qui videre cupit, legat *Iosephi Scaligeri* de diluuii librum quintum in emendatione temporum opere : ubi inter alia ostendit annum illum 1467. Iudaicæ periodi æquabilem fuisse, cuius Thoth cæpit anno Iudaico antecedente feria 3. Cyclo Solis 12, mense Hebraico Cyclum die 14, quem ait ultimo Decembris anni Iuliani respondere, in quo diluuium captum fuit. Quamuis nostro iudicio supra diximus, eum potius circa nostrum Octobrem incidisse. Sed hæc quisque ut voluerit, accipiat. Difficile enim est in tanta vetustate temporis, & rerum obscuritate, non solum anni, sed etiam diei Epoches diluuii depræhensæ (ut ipse profitetur) cum alijs veteribus annorum formis exactissimo calculo conferre. Sufficietque nobis, hætenus per ea quæ dicta sunt intellexisse diluuii tempus post autumnale saltem solstitium incidisse anni mundi 1656 mense veterum computi secundo, die decimo septimo. Qui si cum veteri Hæbreorum anno conferatur in similem diem nempe 17 mensis Marchesuan, qui nostro nunc ferè Octobri, aut priori parti Nouembris, respondet, incidisse possumus affirmare : si modo earum erat vtriusque anni forma. Laborem interea eruditissimi *Scaligeri* in subliore

liore harum rerum indagazione nullo modo improbamus. Sed potius ad status mundi illius veteris considerationem nos conferentes, iræ Dei aduersus peccata hominum meminisse nos conuenit, & in tempore (vt Seruator noster monuit) præcauere, ne impiorum illius sæculi exemplum secuti, indulgentia diuina abutamur, qui quamuis longanimis & patiens sceleratos diu toleret, eosque assidue ad pœnitentiam inuiter, tandem tamen, tarditatem pœnæ supplicii grauitate compensat. Meminerimus ergo venturi diei illius Domini (vt *Petrus* admonet) in quo impiorum hominum per ignem extremum futurum est exitium. Et quemadmodum vetus ille mundus aqua inundatus periit, qui olim per Dei sermonem creatus extitit, ita nunc cœlum & terra, quæ sunt eodem sermone reposita, seruantur igni in illum diem: In quo venturus est Dominus, vt fur in nocte, & cœli subito cum stridore præteribunt, elementa verò æstuantia soluentur, terraque & quæ in eo sunt omnia exurentur. Quum igitur hæc omnia sint soluenda, quales opus est nos esse (inquit Apostolus) in sanctis conuersationibus & pietatis officiis? expectantes & properantes ad illius diei Dei aduentum, post quem cœlum nouum, & terram nouam pii expectant, secundum Dei promissum, in quibus iustitia inhabitabit. Ne ergo similes simus illis, quos sub hæc extrema tempora venturos prædixit, qui suis cupiditatibus inuoluti venturum iudicium non credunt, nec expectant, sed studeamus nos immaculatos & incontaminatos seruare, vt tales ab eo in illo die reperiamur: vt pluribus verbis eo in loco nos hortatur Apostolus. Quinetiam Christi ipsius commonefactionis meminisse nos decet, quam supra

Mat. 24.

commemorauius, vbi huius cladis per aquas, cum extremo illo die collationem facit, dicens: *Sicut erant ante diluuium comedentes & bibentes, & accipientes uxores, & tradentes viris vsq; in diem quo ingressus est Noa in arcam. Et non cognouerunt, donec venit diluuium, & abstulit vniuersos ipsos: sic enim (inquit) erit in aduentu filii hominis, vbi carissimi quinque à se inuicem separabuntur. Nam vnus abducetur, & aliter relinquetur.* Quæ verba quamuis de tempore obsidionis Ierosolymæ à Romanis possint intelligi, ad mundi tamen finem propriè accommodantur, in quo dierum Noæ aptissima fit ad nostra tempora accommodatio. Nunc restat vt annos huius periodi sic colligamus. Sunt à 414 anno Noæ ad sexcentesium eiusdem, hoc est, diluuii annum 186 à diluuiio Abrahamum 292. deinde Abrahami anni 12, qui simul collecti complent hanc 490 annorum periodum.

C A P. VII.

*De altera parte quarta Sabbaticorum annorum periodi:
quæ à diluuiio ad ætatis Abrahami 12 annum,
hoc est, à 1656 ad 1960 mundi annum extenditur.*

Via post deletos aquarum inundatione veteris sæculi homines, noui mundi seminarium per Noa posteros coepit oriri, hanc partem quartæ Sabbatariorum annorum periodi à priore iure duximus separandam, tanquam nouæ Aere temporum exordium, quod ad Abrahami Patriarchæ & fidelium parentis annum duodecimum

cimum extenditur : annosque 314 complectitur. Qui sic per Patrum ætates, & *Semi* posteros numerantur in sacris Scripturis. *Sem* genuit *Arphaxad* biennio post diluuium. *Arphaxad* 25 annorum genuit *Sela* : *Sela* 30 annos natus *Heberum*, *Heber* 34 annorum genuit *Pelagum*, qui 30 annum agens, progeniuit *Rehu*, isque 30 anno *Serugum*, *Serug* 30 anno *Nachorem*, *Nachor* 29 anno *Terachum*, *Terach* autem 70 ætatis anno *Abramum*, cuius 12 anno hæc completur Periodus. Summaque collectio annorum ad prius dictum 314 annorum numerum confluit. Res autem maximè memorabilis, quæ in hoc temporis curriculo incidit, erat immanis illius turris Babylonis exstructio : quam impia & maledicta *Chami* filiorum *Noe* nati minimi posteritas aggressa est. Quæ non territa interitus prioris sæculi exemplo non multis à diluuiio annis, à Dei obedientia desistens magnam illam molem, montis altissimi instar, impietatis suæ præbuit argumentum, quo suam tyrannidem & vniuersale dominium aduersus piorum Ecclesiam, stabilire conabatur, duce *Nimrodo Chami* nepote è *Chus* genito. Qui, vt Gen. 10. sacra testatur Historia : *Capit esse potens in terra, imo potens venator coram Iona*, hoc est, palam violentus hominum oppressor. Cæterum huius turris ædificationis causam prætextam Scriptura fuisse testatur : quod *Noe* posterii in vnum locum, nempe campum *Sennaar* congregati se inuicem hortati fuerant, vt per hanc structuram libi nomen acquirerent, priusquam dispergerentur per terram. Sed Deus irritatus eorum temeritate & audacia, qua se non tantum urbem, sed & turrim edificaturos putabant, cuius fastigium exurgeret in cælum : consilia eorum dissipans, linguarum confusionem illis immisit, ita vt sermonum diuersitate distracti, cogerentur

tur in varias terras, & orbis partes se distrahere. Contigit autem hæc turris Babylonice hystoria, (cum qua, etiam coniuncta est regni Chaldeorum seu Assyriorum per *Nimrodum* inchoatio,) teste *Beroso* vetere historiographo, anno post diluuium, vel salutis ab aquis (vt ille vocat) centesimo tricesimo primo, qui erat decimus annus ætatis *Rehu*. Quod potius ad inchoantem annum 131, quam ad desinentem referendum probat *Pam. Crusius*. Sed quod ad nostrum Sabbaticorum annorum calculum pertinet: parum interest qua parte anni inciderit. Nam utcunque supputetur annus à diluuiò 131, est ab orbe condito 1787, & vitæ *Noæ* 731 annus. *Augustinus*, *Beda* & alii ex recentioribus tradunt confusionem linguarum ad tempus natiuitatis *Peleg* pertinere, quia in Genesi scribitur, in diebus eius diuisam esse terram. Sed terræ diuisionem ad tempus hoc Scriptura non refert, sed ad dies ipsius, hoc est. ad vitæ ipsius tempora. In nomine autem *Pelegi* (quod diuisionē sonat) à patre *Hebero* imposito (vt apparet) ob futuram terræ sub eius ætatem diuisionem, præuentio est, quam patres à *Noæ* præmoniti futuram satis intellexerunt. Quæ tamen ad tempus linguarum confusionis dilata esse intelligitur: ex eo quod scribitur *Noæ* posteros consilium ædificandę turris cæpisse, vt nomen suum celebre redderent priusquam dispergerentur in superficiem terræ. Ad nostrum ergo annorum calculum redeuntes, tempora huius posterioris partis quartę periodi per se satis clara, & à Spir. sancto per *Moysem* distincta reperimus, per patrum ætates & tempora, quibus filios progenuerunt: nam omniū scriptorum, diligentissimus est *Moyse* in annorū per patrum ætates connumeratione, dum mundi historiam ab origine contexens ad *Abramæ* vsq; natiuitatē nihil dubii in
corum

eorum reliquit exactissimo Cātalogo : Nec dubium est quin eadem sedulitate & diligentia per *Abrami* & reliquorum Patrum annos, sequentia tempora exactè collegerit, & ad finem vsq; suæ ætatis, ne tempora mundi illius veteris vllō modo incerta relinquerētur. Nam absque eo, tempora à *Tharæ* patris *Abrami* natiuitate porro in tenebris, & incerto laterent. Miror ergo quid mouerit nostrorum temporum eruditos homines, vt de *Abrami* natiuitatis tempore tot dubia & quæstiones mouerint. Nam nisi cōcedatur cum anno septuagesimo patris *Tharæ* natum, vt Scriptura expressè testatur, omnino incertū relinquetur quo tempore natus fuerit : quæ res quantam confusionem pariat in re chronologica, nemo est, qui non facilè animaduertat : si modò consideret non tantum huic nostro operi, quod de Sabbaticorū annorū periodis instituitur omnem adimi fidem & supputationis ordinem : sed S. Scripturarū autoritatem maxime eleuari, & *Moyse* Sp. sancti amanuensi, in annis mundi ab ipsius origine exactissima diligentia deducendis, tenebras obduci, & ipsam annorum digestionem summopere impediri, & interrumpi. Quapropter statui in hac quæstione de natiuitatis *Abrami* tempore, paulò diutius immorari, ne tantum commodum (non dicam mihi sed & omnibus rei chronologicæ studiosis) surripiatur. Vnde maxime sequerentur omnium temporum, & mundi annorum confusiones. Dico itaque *Moyse* ipsius contextum, qui *Tharæ* anno septuagesimo *Abramum* natum esse astruit, omnium contrariarum opinionum commentationibus merito esse præferendum. Nam si demus (vt illi volunt) anno 130 ætatis *Tharæ* natum esse, præterquam quod Scripturæ sacræ authoritati, & expressis verbis contradicit, non magis probat cum illo

anno natum quam sequenti 131 aut 132 anno. Nam si moratus est *Abram* in Charran vsque ad patris ipsius *Thara* obitum, qua certitudine firmabis, eum post patris ipsius mortem statim in terram Canaan commigrasse. Nam tempus aliquod intercedere oportuit, vt se *Abram* cum nepote, ex fratre *Lot*, & magna familia colligeret, cumque animis, quas acquisiuerant in Charran, priusquam post patris sepulturam inde commigrarent, quod saltem vnus anni fuisse potuit apparere. Sed absurdum magis est, quod ab istis supponitur sexaginta annos intercessisse inter *Thara* annum septuagesimum, quo narratur à *Moyse* natus esset *Abram* antequam reuera nasceretur, nempe patris 130 anno. Magnus enim hic hiatus est, & sanctis Scripturis insolens: nam si de duobus aut tribus annis esset quæstio minus laboraremus. Vt ergo his temporum perturbatoribus respondeam. Primum dico, neminem veterum (quantum ipse norim) in ea qua ipsi sunt fuisse sententia, sed hunc nodum quem ipsi obiiciunt, soluere sategisse, præcipuè *D. Augustinum* & *Hieronymum*, de quorum responsionibus postea agetur. Videamus itaque quas illi pro sua opinione stabilienda adducant rationes. Mouentur maximè ex eo quod tandem post mortuum patrem *Tharam* narratur à *Moyse*, *Abramum* diuino mandato obediens profectum esse in terram Canaan, quum esset 75 annorum. Vnde colligunt *Abramum* nasci non potuisse anno ætatis patris *Thara* septuagesimo, sed potius 130 vt ipsius ætas cum morte patris conueniat. Hoc enim assumunt vt confessum, ipsum ante obitum patris non migrasse in terram Canaan. Quod maximè se confirmare putant dicto diui *Stephani*, Act. capite septimo, vbi de *Abrami* migratione verba faciens de illo, ait:

ait: *ἐκ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ὁ ἀρχαῖος μετὰ τὸ ὑποδυεῖν τὸν πατέρα αὐτοῦ μετὰ τὸν αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν ταύτην.* Ex illo enim inferunt *Abramum* primum habitasse in Charran cum patre *Thare* ad tempus aliquod, & non nisi mortuo patre inde migrasse. Proptereaque cum dicitur *Tharam* quum vixisset 70 annis genuisse. *Abramum Nachor* & *Haram*, genuisse pro genere cepisse exponunt. *Abramum*que non fuisse primogenitum, etiamsi primo sit nominatus, sed multis annis post *Thara* alios filios esse natum. Et alia nonnulla eo pertinentia pro huius opinionis confirmatione (vt ipsis videtur) facientia adferunt. Quibus omnibus respondeo, vt antea etiam ab aliis responsum est, omnia ista ad eorum assertionem stabiliendam non esse sufficientia. Sed contra cum primis opponenda sunt contextus ipsius *Moyſis* verba, vbi deserte ait, *Abramum* anno 70 ætatis *Thare* esset natus. Et quamuis concedatur (quod non liquet) *Abramum* non fuisse *Thara* primogenitum, tamen id recta ratione colligi potest, quum primo loco nominetur, annum septuagesimum patris ad ipsius potius ætatem, quàm aliorum fratrum esse referendum. Nec obstat quod obiiciunt de filiis *Noe*, quòd etsi *Sem* primus nominetur, tamen biennio post patris annum quingentesimum natus sit. Nam duorum annorum parua est distantia. Idque *Moyſes* luculenter postea explicat, quum ait, *Sem* centum annorum genuit *Arphaxad*, biennio post diluuium. Sed in hoc loco maxime obseruandum, venit Spiritum sanctum per *Moysem* in annorum mundi serie, quam exactissimè prosequitur, aliorum fratrum potius quàm *Abrami* ætatem non respexisse. De illis enim obiter, & quasi in transcurso meminuit, propter affinitates postea cum semine *Abrami* contractas, & propter *Lothum Harani* fratris *Abrami* filium.

filium. Series autem annorum mundi in qua contexenda adeo diligens erat *Moses* rectè & perspicuè obseruari non potest, nisi per etatem *Abrahami* supputentur anni, præcipuè quum de illius annis alibi sæpè fiat mentio, nec aliud certum annorum mundi iudicium habeamus, nisi per etatem *Abrami* numerentur. Iam quod de historica *Mosis* narratione adferunt, quod non nisi post mortem patris *Thara* (cuius in fine 11. cap. Genes. meminit Scriptura) de aduentu *Abrami* in terram Canaan mentio fiat, facillè refellitur, quum non raro in sacris literis *anacephalaioseis* reperiantur, vbi latius & specialius explicantur ea quæ in præcedentibus summatim & in genere dicta fuerant. Et perspicatissimi etiam illorum qui hanc mouent couent controuersiam in hoc loco, nempe initio 12 cap. recapitulationem agnoscant: in eoque *analusin* & expositionem præcedentium de Dei mandato quod dedit *Abramo*, illiusque obedientia fieri fatentur. *Tharam* enim *Moses* in fine 11. cap. tanquam sepultum relinquit & initio 12 ad *Abramum* redit, eiusque peregrinationem, cuius causa instituta est historiarum series, particularia quæque, quæ ad illum pertinent prosequens. Iam quod isti, *Stephani* dicta vrgent, dum narrat post mortem *Thara* *Abramum* in terram promissam migrasse, æquus lector animaduertere poterit, sanctum illum martyrem nihil in *Mosis* contextu diuersum ab illius verbis asserere, neque de tempore, sed serie historiarum libri Geneseos loqui, vbi post mortem *Thara* mentio statim particularis sequitur de *Abrami* peregrinatione, & mandato à Deo illi dato in Vr Chaldeorum. Non ergo torquenda sunt *Stephani* verba ad tempus quo primum coepit *Abram* in terram Canaan migrare, aliud enim ille in mente habuit, nempe ostendere aduersariis, se nihil
à recta

à recta fide patrum & præcipuè *Abrami*, alienum sentire, ideoque à vocatione *Abrami* narrationem inchoat, filium historiæ Mosaicæ breuiter perstringens, vt *Abraham* primum in Charran ad tempus subliterit, posteaque Dei iussu in Canaan migrauerit, mortisque patris ipsius *Tharæ* quasi in transcurso mentionem faciens, quod ante prætermiserat *Moses*, postea repetit de *Abrami* obedientia: quæ narrandi ratio *Mosis* frequens est, cuius seriem narrationis hic *Stephanus* sequitur. Quomodo scilicet post mentionem de morte *Tharæ*, fusius de *Abrami* protectione in terram Canaan meminit. Quamuis quod ad rem gestam attinebat, tempore prior erat *Abrami* aduentus in terram Canaan, neq; aliter hunc locum intelligit *Augustinus*. Qui ad hoc probandum similem *Mosis* narrationem exempli causa adducit se fine cap. decimi, & initio 11 Genes. nam in fine 10 narrat *Moses* familias filiorum *Noæ* diuisas fuisse in terra post diluuium, & tamen initio 11 narrationem inserit, de ædificatione turris Babel, quæ ante eorum diuisionem incidit. Concludimus ergo, ego & alii qui mecum sentiunt, nec hoc loco, nec alibi sæpè in *Mosis* narrationibus, ea, quæ, quoad seriem historiæ coniuncta sunt tempore, simul in narratione esse cõiuncta. Alii etiam cum *Augustino* ex verbo *metoese* à *Stephano* in actis vsurpato argumentum ducunt, vt ipsius narratione de morte *Tharæ* tueantur, colligunt enim protectionem *Abrami* in Canaan duplicem fuisse, primam ante mortem patris, quæ fuit potius ad peregrinationem, secundam verò ad mansionem & fixam habitationem. De hac posteriori ergo loqui *Stephanum*. Nam *metoese* migrare iussit ad habitationem propriam refertur. Sed respectu prius dictorum non opus est ad hæc transire subterfugia.

Lib. 16. cap. 15.
de ciuitate Dei.

gia. Nam verba *Stephani* per *Mosis* narrationē interpretanda sunt & non contra, contextus *Mosis* ad superficiem verborum ipsius *Stephani* torquendus. Sunt & alię non levis ponderis rationes quibus euinci potest, *Abramum* natum anno *Tharæ* septuagesimo, & non centesimo & trigesimo ipsius vitę. Nam nemo patrum post diluuium quorum anni quibus filios genuerant à *Mose* recensentur, reperitur præter *Tharam*, qui non ante quadragesimum annum ætatis filios genuerit. Et loco miraculi ducitur quod *Abramo* centenario de *Sara* genitus esset filius. Non ergo verisimile est *Abrami* patrem eum tam effœta ætate genuisse, & hoc sexaginta annis post alios filios *Nahor* & *Haramum*: quid quod *Abram* primo loco recenseatur anno 70 patris *Tharæ* natus? accedit ad hæc totius veteris Ecclesię iudicium, vt non tantum *Augustini*, sed *Hieronymi*, venerabilis *Beda*, *Iosephi*, *Isidori*, & aliorum, tam Iudeorum, quam Christianorum. Quorum nemo vel somniauit *Abramum* anno 130 *Tharæ* natum. Adde his magnam prerogatiuam *Abramo* præ aliis *Tharæ* filiis datam à Deo fuisse, vt caput suę esset familię, nempe totius familię Hebręorum ex qua oriturus erat Christus. Non ergo in texenda genealogia *Tharæ* filiorum *Nahoris* aut *Harani* specialis habetur respectus, vt de aliquo illorum potius, quam de *Abramo* intelligeretur illum fuisse anno *Tharæ* 70 natum. Et vero simile est *Haran* saltem natum fuisse ante 70 patris annum: quum *Nahor* (alter fratrū) eius duxerit filiam. Concludimus ergo *Abramum* vocatum à Deo in suo natali solo, vt migraret in terram Canaan, non detraxisse imperium, nec expectasse patris obitum, sed quamprimum potuit nempe 75 ætatis anno illam terram ingressum esse, & diu ante mortem patris illic peregrinatum fuisse.

Con-

Contraria autem opinio de *Abrami* natiuitatis anno quę recens nata est, multa incommoda secum trahit, præcipuē autem totius sacrę Chronologię confusionem & euersionem. Collectis itaque annis, vt diximus, per patrum ætates, à diluuiio ad *Abramum* natum reperiuntur anni 292, & ad 12 eius annum finemque quartę istius Periodi 304 anni. Vixit autem *Noa* post finitam hanc Periodum 46 annis, & tandem quum 950 esset annorum mortuus est. Similiter & *Sem*, & omnes illius posteri quorum anni vitę post diluuium memorantur vsque ad *Abramum*, Genes. 11. hanc Periodum superauerunt: Videruntque inuiti impiam *Chami* posteritatem nouam excitandę Dei irę aduersus mundum subministrare occasionem: Quę oblita omnium, quę antea in veteris mundi subuersione, & submersione acciderant, *Nimrodo* duce opus illud arrogantissimi exempli, turrim edificabant. Vnde non dubito natam esse Poetarum de gigantibus fabulam, qui montes montibus imponentes ipsum *Iouem* de cœlo detrudere moliebantur. Ceterum quod scribunt Historici *Nimrodum* hunc primum Chaldeorum vel Assyriorum cœpisse Monarchiam, eatenus verum est, quod primus ille in mundo cœperit dominari. Sed quia eius dominatio magis tyrannica quam legitima fuit, sub iusto imperio censi non meretur. De aliis autem quę sub tempus quartę Periodi huius posterioris partis inciderunt memorabilia, vtpote de dispersione posteritatis *Noę* per omnes orbis partes, de linguarum diuersitate, & de Idololatrię sub finem huius Periodi inchoatione nunc non est dicendi locus, sed ad historico-rum scripta ea referimus, ad alias Sabbaticorum annorum Periodos properantes.

CAP. VIII.

De quinta Sabbatariorum annorum periodi, quæ à mundi 1960 anno ad eiusdem 2450 annum extenditur.

Atiorem nunc campum ingredi-
mur, de reliquis Sabbatariorum
annorum Periodis dicturi, in qui-
bus post dispersos in varias gentes
per orbem terræ Noë posteros, &
in magnos populos multiplicatos,
multæ & magnæ inciderunt rerum
in mundo mutationes. Præsertim
cum in hac Periodo prima stabilita & erecta fuerit mun-
di Monarchia. Nam quamuis vt diximus in præcedente
periodo regnauerit *Nimrod*, à quo multi inchoarint pri-
mā hanc Assyriorū Monarchiam, tamen quia illius vsur-
patū imperium magis violentū & tyrannicū quàm legi-
timū fuit, cum in catalogo regū huius Monarchiæ non
numeramus. Ego præterea eiusdem cum *Ioanne Carione*
Historiographo sum opinionis, penes posteritatē *Nim-
rod* non permanisse imperium: sed apud *Assyrios* no-
uum regnum exortum fuisse per *Assur* (qui vnus *Semi*
filiorum fuit) à quo (vt Scriptura testatur) vrbs Niniue
condita fuit. Ceterum à *Nino* dictam fuisse hanc ciuita-
tem apparet. Ab hoc ergo *Nino* auspicantur alii Assy-
riorum regnū, qui in Oriente potentissimus euasit.
Et sub temporibus huius *Nini* natum fuisse *Abramum*
veraciores testantur Historiæ, sub cuius annum duode-
cimum finiebatur quarta Periodus. Ab hoc ergo anno
pro-

progređientes quintam numeramus periodum. Cuius initium in anno mundi 1960 statuimus, non amplius 40 annis à secundo annorum mundi millenario distante, finem autem huius 4. Periodi, qui est ab orbe condito annus 2450 ad quartum annum ante exitum Israelitarū ex Aegypto collocamus. Annos itaque intermedios huius Periodi sic numeramus : à 12 anno nati *Abrami* ad ipsius annum 75. in quo facta à Deo illi est promissio de benedicendo ipsius semine, anni sunt (ex 75 ipsius vite) 63, à quo anno numerantur ad exitum filiorum Israel ab Aegypto per *Paulum* Galat. 3. & alibi anni 430 qui additi annis 63 ipsius *Abrami* efficiunt 493 annos. Qui tres anni ablatis relinquunt 490. qui est finis istius Periodi. Quod si libet particularius annos supputare : ablatis ab *Abramo* annis 12 supersunt ad natalem *Isaaci* (anno ipsius centesimo) 88 anni. Inde ad *Iacobum* & *Esaū* 60, & à natiuitate *Iacob* ad ingressum eiusdem in Aegyptum anni 130, collectio horum annorum conficit annos 278 supersunt ex hac Periodo 212 anni qui transferunt in mora filiorum Israel in Aegypto. Nam totum tempus habitationis illorum in Aegypto deprehenditur fuisse 215 annorum, ut postea probabitur. A quibus, ablatis tribus annis, remanent ut in superiori computo 212 anni. Quos etiam particulari deductione probare possum effluxisse per particulares Patrum ætates : hoc modo : *Iacob* vixit in Aegypto annis 17. *Ioseph* cum primo stetit coram *Pharaone* erat annorum 30, anno post hoc decimo venit *Iacob* in Aegyptum : vnde colligitur eum nonagenarium genuisse filium *Ioseph*, qui post patrem vixit annis 53, additis his decim. septimi *Iacobi*, sunt anni 70 morę filiorum Israel in Aegypto, qui ex lib. Gen. colliguntur. Postea supputant Hebręi inter obitum *Iosephi*

Gen. 47.

Gen. 41.

Gen. 50.

& natum *Mosem* annos 65, quibus durauit seruitus in Aegypto. Anato autem *Mose* anno 80 egressi sunt Israelitæ ex Aegypto. Summa horum annorum ad 215 (vt prius) extenditur, & demptis 3 annis ad 212, qui est finis huius Periodi, & septuagesimus septimus ætatis *Moyfis*. Iam ex Genes. 12. cap. constat *Abramo* factam esse promissionem de terra Canaan & benedicendo ipsius semine anno ætatis eiusdem 75. Sed & de hoc anno à quibusdam mouetur questio, an ab eo numerandi sunt anni 430 ad exitum ex Aegypto, an potius ab ingressu ipsorum Israelitarum in Aegyptum? Sed à promissione *Abramo* facta anno quo ingressus est terram Canaan (quo etiam anno causa famis profectus est in Aegyptum) supputandos esse illos annos optimus testis est *Paulus*, qui (vt dictum est) in Epist. ad Gal. cap. 3. disertè scribit, legem quæ post 430 annos lata erat non potuisse irritam reddere promissionem *Abramo* factam de benedicto semine. Vbi (dubio procul) promissionem illam intelligit Gen. 12 quæ facta *Abramo* est, quum ingressus terram Canaan dicitur à *Mose* 75 annos natus: Nam tria ibi iungit, ingressum *Abrami* in terram Canaan, 75 ætatis eius annum, & eidem factam sponsionem. Non ergo ab ingressu *Iacob* (qui Israel dictus est) in Aegyptum supputandi veniunt illi 430 anni, vel saltem 400 anni vt isti volunt, qui duobus monentur argumentis. Quorum prius est ex Gen. 15. cap. sumptum, vbi scribitur, Semen *Abrahami* 400 annis in terra aliena affligendum, de Aegypto exponunt. Sed reuera semen *Abrahami* tum primum affligi cœpit, quum *Isaac* promissionis filius annis 25 post promissionem natus adhuc puer (fortè quinquennis) ab ancillæ filio *Ismaele* ludibria pateretur. Quod apertè Apostolus persecutionem vocat. A quo tempore

tempore ad exitum ab Aegypto numerantur 400 anni. Sed quod de terra aliena dicitur, in qua *Abrahami* posterii affligendi dicuntur ad Aegyptum referri non est necesse, nec ad descensum *Abrami* in Aegyptum. Nam & terra Canaan aliena erat semini *Abrahami*, donec impleta erant peccata habitantium in ea: & donec *Iosue* tempore cessit in hereditatem filiis Israel. Huic etiam afflictioni vel persecutioni addere possumus *Isaaci* & *Iacobi* labores, quos inter alienigenas passi sunt: quos verè afflictiones appellare licet. Alterum quod adierunt argumentum est ex loco Exodi 12. cap. ubi dicitur, (vt illi interpretantur) Incolatus Israelitarum quo commorati sunt in Aegypto fuit 430 annorum. Sed ex Hebræo Idiomate ita commodè verti potest: qui commorati sunt in Aegypto, & non quo commorati sunt. Nam ^{trans}relatium ambiguum est, & vtrumque significare potest. Vt sit sensus. Israelitæ qui commorati sunt in Aegypto 430 annis incolæ erant. Vt ita tam ad terram Canaan quam Aegyptum referantur illi 430 anni. Alioqui quomodocunque exponatur certum est moram Israelitarum in Aegypto non fuisse 430 annorum ex ætatum maiorum *Mosis* supputatione, & annorum numeris. *Caath* enim filius *Leui* qui in Aegyptum cum patre descendit, vixit annis tantum 133, & eius filius *Amram* 137 annis. Et *Moses* illius filius natus erat annos 80 quum filios Israel ex Aegypto educeret: qui omnes anni tantum 350 annos efficiunt. Ex quibus si demamus annos priusquam *Caath* & *Amram* filios gignere potuerunt, aut verisimiliter genuerunt, minorem longè numerum reperiemus. Subducto ergo iusto calculo (vt ante supputauimus) tenendum est moram filiorum Israel in Aegypto tantum fuisse 215 annorum. Ita vt dimidium 430 annorum

Exod. 6.

rum ante ingressum Aegypti, & dimidium in ipsa Aegypto transactum esse videamus. Itaque nihil restat in hac annorum Periodo quod aliquam difficultatem ingerat, nisi ut Sabbaticos annos qui in ea inciderunt annotemus, quibus aliquid memorabile gestum invenitur. Quorum in primis occurrit annus ille 75 ætatis *Abrami*, in quo promissio Dei huic facta est de benedicto illo semine Christo, per quem nos benedicti & sanctificati reddimur. Incidit illa in annorum mundi Sabbatum 289 & à mundo creato annum 2023, qui numerus annorum per septenarium diuisus prædicti exeunt anni Sabbatici & nulli relinquuntur superabundantes anni. Simili modo annus natiuitatis magni illius Hebræorum Legislatoris *Mosis*, qui erat ab orbe condito 2373 Sabbaticus erat. Nam per septem diuisus constituit præcisa 339 annorum Sabbata. Iam ut probemus alios in hac Periodo annos mundi supputandi modos ad Sabbatarios annorum numeros non conuenire: sumatur primo illorum opinio qui *Abramum* anno 130 patris *Tharæ* natum putant, est is annus mundi ex superiore calculo 2008, qui anni per septenariū diuisi post 286 Sabbata relinquunt abundantes sex annos. Similiter si cum aliis supponamus moram filiorum Israel in Aegypto fuisse integrorum 430 annorum tunc addendi erunt ad nostrum Sabbatariorum annorum calculum 115 anni, & erit annus mundi ad exitum ab Aegypto 2453 annus: qui anni per septenarios diuisi post 350 annorum Sabbata relinquunt tres superfluos annos, quod non conuenit.

CAP. IX.

*De sexta Sabbatariorum annorum Periodo: quæ à
mundi 2450 ad eiusdem 2940 an-
num extenditur.*

I quis rei Chronologicæ peritiam profiteretur; & interim non considerat annorum seriem à mundi exordio ad exitum populi Israelis ab Aegypto, & porro ad septimum regiminis *Iosue* annum in sacris literis satis sufficienter, imò clarè & luculenter digestam esse & consignatam, is mihi non modò iudicio falli, verum etiam nimium negligenter & inconsideratè temporum articulos in eisdem expressos obseruasse & intellexisse videtur. Præsertim cum præterquam quod sanctarum Scripturarum infallibilis sit autoritas, in eis quoque sic sit temporum, annorum, & circumstantiarum rei cuiusque digesta certitudo, vt si cum illis conferantur omniù aliorum Historicorum & ægiovpaqv scripta, præ illis futilia, fabulosa, incerta, & inter se plerunque contraria deprehenduntur. Vt autem id quod diximus clarius appareat in ista sexta Periodo; annum sextum regiminis *Iosue*, quo Hebræos in possessionem terræ promissæ induxit, pro certa fixa temporis Aera aut Epoche accipiemus, vnde mundi dinumeremus annos tam præcedentes, quam in hac Periodo subsequentes.

Is annus est mundi 2499, ab ingressu Israelitarum in terram promissam sextus; annusque ab initio huius Periodi sextę 49. Annus autem sequens qui erat Ducis *Iosue* septimus, primus est *georgias* ipsius terre, quo in pacificam illius possessionem fuerant introducti: quod sic demonstratur. *Caleb, Ios. cap. 14.* sic alloquitur ipsum *Iosue*: Tu nosti sermonem, quem dixit *Mosis* seruus Dei de te & me in Cadesbârnea, 40 annos natus eram quum me mitteret *Moses* ad explorandam hanc terram: & retuli responsum quemadmodum erat in animo meo. Fratres verò mei qui ascenderant mecum, languescerunt animos populi. Me autem secutum fuisse Iouam Deum meum. Inrauitque *Moses* die illo dicendo, nisi terra illa quam incesit pes tuus tibi cedat in possessionem, filiisque tuis in sæculum, quia secutus es Iouam Deum tuum. Nunc autem ecce viuum conseruauit me Ioua, quemadmodum dixerat. Iam quadragesimus quartus annus est quo locutus est verbum hoc *Mosis*, quum rediret Israel in desertum. Nunc ecce ego hodie natus sum 85 annos, adhuc hodie robustus sum vt cum misit me *Mosis*, &c. Et post pauca sequitur in fine cap. de Hebrone dato in possessionem *Calebo*. Tum terra quieuit à bello: quod autem annus quo missus erat *Caleb* ad explorandam terram, secundus erat ab exitu ab Aegypto, sic probatur. Num cap. 9 scribitur. Allocutus est Ioua *Mosem* in deserto Sinai anno secundo ab exitu Israelis de Aegypto, mense primo, dicendo, Vt celebrarent filii Israel Pascha statò suo tempore 15 die mensis huius, &c. & 10 cap. eiusdem libri. Fuit (inquit textus) anno secundo mense secundo, vigesimo die mensis eleuante se nube è tabernaculo testimonii vt proficiscerentur filii Israelis processionibus suis è deserto Sinai, refeditque

reseditque nubes in deserto Paran. Et cap. 13 subiungitur, misisse *Mosen* à deserto Paranis viros 12 ad explorandam terram Canaan, inter quos erat *Caleb* filius *Iephunna* è tribu Iuda, Qui reuerli sunt (vt postea sequitur) ab exploratione terre exactis 40 diebus. Quod autem mora totalis filiorum Israel in deserto 40 erat annorum, sic etiam ex Deuter. cap. 1. colligitur: vbi ait *Moses* se 40 anno (nempe exitus ab Aegypto) vndecimo mense primo die mensis, allocutum esse filios Israel, secundum omnia illa quæ scripta sunt in eo libro. Deinde post recitatum Deuteronomium *Mosen* mortuum esse 12 mense illius 40 anni colligi potest. Nam postquam singulis tribubus Israelis (tanquam extremum dicturus vale) benedixisset, statim 34. cap. eiusdem libri sequitur; post inspectionem terræ Canaan mortuum esse *Mosen* seruum Domini, in terra Moabitarum, ex præstituto Iouæ, fuisseque eum natum centum viginti annos. Et constat, vt in præcedenti Periodo ostendimus, eum fuisse 80 annorum quum educeret populum ex Aegypto. Tum *Iosue* 1. cap. statim post mortem *Mosis* sequitur *Iosua* mandatum accepisse à Domino, vt transiret Iordanem cum populo sibi commisso ad possidendam terram, quam ipse daturus erat filiis Israelis. Præcepit ergo *Iosua* moderatoribus populi, dicendo: Parate vobis viaticum. Nam intra tres dies vos transituri estis Iordanem hunc. Quod & factum est. Preterea vt certò constet, totum spatium quo Israelitæ peregrinati sunt ab exitu Aegypti vsque ad ingressum terræ Canaan fuisse præcisè 40 annorum per tempus cōmestionis Manna sic probatur. Exodi 16 cap. prope finem scribitur: Filii Israelis vessebantur Manna 40 annis, donec venirent in regionem habitabilem, & ita euenit. Hoc enim

Manna vefcebantur donec venerunt ad oras regionis Chananæ. Nam vt particulatim circumfcribantur extremitates illorum 40 annorū, de principio illorum eodem cap. Exo. fit mentio dum dicitur: *Quintodecimo die mensis fecundi ab exitu populi ex Aegypto venerunt in desertum Sinis, vbi ad fedandum eorum murmur, Deus dedit primum Manna manducandum.* Et de fine *Iosue* 5 scribitur: Filios Israel quum transmiſſo Iordane caſtra haberent in Gilgal, celebrârunt Paſcha 14 die mensis primi, (nempe Abib) exactis illis 40 annis vespere in campeſtribus Iericho. Et comederunt ex fructibus ipſius terre poſtridie Paſchæ, nempe azymos panes & toſta igne eo ipſo die. Ceſſauitque Manna, neque fuit deinceps filiis Israel Manna, ſed comederunt de prouentu terræ Canaan anno illo. Iam ex omnibus his locis inter ſe collatis euidenter ſatis patet totum temporis ſpatium à migrata Aegypto ad ſeptimum *Iosue* annum fuiſſe annorum 46, nempe 45 annorum à miſſione *Calebi* ad ſpeculandam terram, qui fuit ſecundus ab exitu Aegypti. Quibus addendus exitus annus primus. Deinde conſtat ex Hiſtorie contextu annum illum ſextum *Iosue* primum fuiſſe annum, in quo à bellis ceſſatum eſt, & requies terre data: à quo tempore mandato Legis, *Leuiticus* 25. filii Israel ſua Sabbata annorum, & Iubileâ dinumerare incipiebant. Nam quod quidam hanc ſupputationem à morte *Mofis* inchoandâ putauerunt, ratione caret. Quum *Mofes* expreſſe eos Sabbatharios annos obſeruari mandat, poſtquam populus ingreſſus eſſet in terrâ promiſſam. Nam tunc (mandante Deo) ait. Quum introieritis in eam terram, quam ego do vobis, omnino quieſcito terra. Sabbathum eſt Iouæ. Sex annis ſeminabis agrum tuum: & ſex annis putabis vineam

vineam tuam, & colliges prouentum illius : Anno verò septimo Sabbatum cessationis esto ipsi terræ. Ergo necesse erat ab anno *georgias*, seu cultus ipsius terræ supputare annos Sabbaticos, & consequenter ipsa Iubilæa. Quam enim tertam coluissent Israelitæ, quum terram nondum vllam ad colendum possiderent : sed terra adhuc ab hostibus esset possessa. Nam anno demum septimo *Iosue* agrorum cultus inchoabatur : A quo anno recta ratio postulat mandatum *Mosis* inchoandum, quo præcepit annos Sabbaticos & Iubilæos obseruari. Nam quamuis (vt prius ostendimus) eorum observatio ab initio mundi petenda erat, ab illo populo tamen ante illud tempus ritè custodiri non poterant. Similis est lapsus eorum qui 15 annum ipsius *Iosue* pro termino inchoationis numerandi annos Sabbaticos & Iubilæos assignant, veteribus (nescio quibus) Iudeorum chronicis moti : quibus asseri aiunt septem annos in occupanda terra, & septem in ea diuidenda consumptos fuisse, post quos demum 15 anno populum, primum Iubilæum celebrasse. Quum tum primum requiem consecuti essent. Sed apertè reclamatione Historiæ contextus, quem citauimus, ex *Iosue* 6. cap. in fine, vbi statim post datam possessionem *Caleb*, sequitur, terram quieuisse à bellis. Ille autem (vt iam probatum est) erat annus sextus regiminis ipsius *Iosue*. Adhæc, etiamsi concederetur, terram ante 14 annum ingressus Israelitarum in eam, non fuisse perfectè omnibus tribubus partitam, absurdum tamen est æstimare terram illam toto eo tempore incultam remansisse. Vnde enim, quum in ipso introitu cessasset *Manna*, suppeditata fuisset annona tam numerofo populo nisi ex terræ ipsius fructibus? Nam partitionis dilatio cultui terræ non adeo obstat, quin prudentia *Iosue*,

& aliorum populi Principum interim, vsque ad perfectam peractam diuisionem communi opera fieret ipsius terræ *georgia* proximo postquam à bellis cessatum est anno. Quod (dubio procul) factum fuit anno septimo ipsius *Iosua*. Non minor est error in eo quod dicitur à quibusdam, populum in deserto 42 aut 43 annis hæsisse: quum 40 præcisus annis in eo moram traxerint, vt ex locis Scripturæ supra citatis liquidò poterit constare. Sit ergo fixum pro Sabbaticorum annorum tam retrò quàm porrò supputandorum fundamento, certaue Epocham hunc *Iosua* sextum annum assumendum, proque confirmatione nostri de Sabbaticis annis calculi. Vt inde veram annorum Sabbatariorum & Iubilæorum deductionem, velut è promptuario eruamus. Ob quam scilicet causam, vt particulares huius sextæ Periodi terminos & progressionis seriem inueniremus, hæc veluti præfari libuit. Nam annus iste sextus *Iosua* index & character est omnium mundi annorum quorum numeratio per septenarios procedit, & perfectam reddit sabbaticam supputationem. Nam ab eo tam retrò quàm porrò examinantur omnes anni: ita vt omnium aliorum calculationes. Qui rem chronographicam tractârunt, vel tractaturi sunt, quorum supputatio ad sextum *Iosua* collata, eum annum deprehendit non esse Sabbaticum, erronea sit, & à recto calculo aliena. Erat autem is annus mundi (vt diximus) 2499, qui in se Sabbaticos annos à mundi origine 357, & Iubilæa 51 exactè continet. Estque magnæ Iudæorum Periodi, per quam ipsi Sabbatica tempora supputant annus 2310, & huius sextæ Periodi 49 qui vnum complet Iubilæum. A quo, sexto *Iosua* excluso, Hebræi suos Sabbaticos annos & Iubilæa antiquitus numerauerunt. Quod non tantum ex sacris Literis colligi

colligi potest: sed & grauissimorū scriptorum consensu confirmatur. Vnde constat (vt loquitur *Iosephus Scaliger*) annos Sabbaticos signa esse temporum indubitata. Quod autem prisci Iudæi annos Sabbaticos & Iubilæa non tantum à tempore *Iosua*, sed etiam ab origine mundi supputassent, testis esse potest eorum Talmud, & *Elias* ille qui ætatem mundi sex millibus annorum concludit. Fertur enim in Iudæorum monumentis eum à Rege Iuda interrogatum, respondisse mundum non habiturum pauciora 85 Iubilæis: extremo autem Iubilæo filium *Dauidis* (id est Christum) venturum. Quamuis autem ex recto annorum calculo ad Christi natiuitatem sint tantum Iubilæa 80, & quinque annorum Sabbata à mundi ipsius exordio, constat ramen hunc Iudæorum magistrum (quicumque is fuit, si propagationem regni Christi, & illius post resurrectionem, manifestationem spectemus, à nostro calculo, non multum aberrare; vel error aliquis in numeris transcribendis esse potuit. Vt ergo ad nostrum institutum redeamus, prior huius sextæ Periodi pars ab ætatis *Mosis* anno 77 ad 6 regiminis *Iosua*, 49 annos, hoc est, vnum Iubilæum complectens ex antedictis perspicua euadit. Nunc sequitur posterior à sexto *Iosua* ad finem huius Periodi, nempe mundi annum 2940, qui est regni *Solomonis* annus vndecimus, & consummati templi operis annus. Nam anno vndecimo regni *Solomonis* completum fuit illud opus. De hoc ergo tempore deinceps agemus.

CAP. X.

*De altera parte sextæ Sabbaticorum annorum Perio-
di: quæ est à sexto Iosua regiminis anno
ad 11 Solomonis regis, hoc est,
mundi annum 2940.*

Nnorum Sabbaticorum ratio vt à mundi origine deducatur, quibusdam videtur insolens, propterea quod ante me pauci, idque paucis & ferè *parergos* meminerint de hoc perpetuo per eos annos habendo calculo. Verum si perpendatur diligentius causæ quæ me ad eius generis supputationem impulerint, mirari desinent, aut saltem equiores futuri sunt iudices. Quum enim inter Chronologos, non tantum veteres, sed & nostrorum temporum, tantam inuenissem varietatem (ne dicam contrarietatem) de ipso annorum mundi numero, & recto calculo, vt cui adhæreas, quemue sequaris, nescias, operepretium me facturum existimaui, vt post diligentissimos & eruditissimos *Iosephi Scaligeri* labores, per hanc Sabbatariorum annorum dinumerationem, eorumque Periodos certiore reperiam rationem, vt *deicticos*, quoad hoc in genere licet, mundi ipsius ætas continuata annorum progressio, & series ad nostra vsque tempora patefiat & clarescat. Nam quamuis inter omnes, quos hucusque me legere contigerit, *Scaliger* ipse exactissimus sit temporum indagator, & cui ipse plurimum debeo, qui quasi facem mihi prætulit, vt in hoc progredere argumento: tamen ille
(vt homo

(vt homo fuit) (absit dicto inuidia) non omnia vidit, sed quædam posteris excutienda reliquit de recto annorum mundi calculo, cuius tamen vestigiis me inhære ingenuè fateor. Et si quando ab eo recedo, salebræ & anfractus recti calculi me abducunt, vt diuersam & tutiorem amplectar viam, quantum autem præstiterim peritorum iudicio relinquo candidè excutiendum. Non enim mea mihi adeo placent, quin si quis meliora, in Ecclesiæ & Reip. literariæ utilitatem adferat, & quæ probabilioribus nitantur rationibus libenter cessurus sim. Alii sunt quibus res non adeo magni momenti videtur exacta temporum mundi cognitio, vt in illis inquirendis anxie quis laboret, seuè multum fatiget. Verum hi parum attentè Sp. Sancti in diuinis Scripturis diligentiam considerant, qui vsque adeo sollicitus est ne pereat annorum & temporum ab ipso mundi exordio rectus calculus, vt vbi tempora particularia alioqui propter extraordinarias incidentes rerum vicissitudines confusa & perplexa apparent, vt sub Iudicibus Israelis (quum Rex aut ordinarium regimen in eo populo non esset: sed Deus illis, vt sibi visum fuerat, aliquando per plures, quandoque per pauciores annos, Gubernatores excitauit, qui illos è manibus hostium affererent & vindicarent: aliquando etiam propter eorum Idololatriam, aliaque scelera, Tyrannidi oppressorum, sine Iudice aut vindice, ad certum tempus commisit) vt is (inquam) suppleretur defectus, annorum seriem in summam vnâ breuiter collegit, & cuius innotescendam reliquit. Quemadmodum in toto illo temporis interstitio, quod inter exitum Israelitarum ab Aegypto, & eorum templi ædificationem intercessit, quum tandem sub *Solomone* Rege maximè florens illis esset Ecclesiæ

& Reipublicę status, annos in solidum tradit fuisse 480 qui ferè magnam (per quam nos supputamus) complent Periodum temporis. Quod si non adeo necessaria fuisset horum annorum certa & accurata cognitio, diuinus ille Spiritus cuius afflatu librorum Regum scripta est Historia, & qui nunquam frustra aliquid molitur, non tam diligenti cura temporis illius totum interual- lum tam exactè collectum posteritati reliquisset. Ne nos ergo pudeat aut pigeat pro virili in hoc incumbere, & desudare vt annorum omnium seriem, præcipuè tempo- rum illorum quæ in sacris traduntur Scripturis, serio & diligenter inuestigatam ab errorum tenebris eruamus & vindicemus. Quod itaque ad præsens pertinet insti- tutum, expeditam habemus priorem huius sextæ Peri- odi partem, in sexto *Iosue* regiminis anno desinentem. A quo ad 11. regni *Salomonis* annum procedentes, vt particularius inuestigemus annorum posterioris huius sextæ Periodi numerum, primo verba sacræ Scripturæ recitabimus, quæ in Actis Apostol. cap. 13. per *Paulum* proferuntur in concione per eum habita in Antiochiæ Pisidiæ Synagoga, vbi postquam meminit, quomodo Deus aluit populum in deserto, (vel potius tulit mores populi: nam græcè *hetropophôrese* scribitur) quadragin- ta annis. Et postea perdens septem populos in terra Canaan, Dedit (inquit) eis terram eorum in hereditatem, & quasi 450 annis dedit eis Iudices vsque ad *Samuelem* Prophetam. Et tunc petierunt sibi Regem, & dedit eis *Saulem* filium *Cis*, hominem ex genere *Beniamin* annus 40. Et sustulit eum, & dedit eis *Dauidem* regem, &c. Hic magna oritur quæstio & difficultas ex his *Pauli* verbis, quonam scilicet modo numerandi sunt hi anni 450 Iu- dicum: & vnde sumendum sit horum initium, vt qua-
drent

drent ad numerum 450 annorum qui satis expressè 1. Reg. 6. ponuntur inter exitum populi ab Aegypto & quartum *Solomonis* annum quo ceptum est edificari Dei Templum. Nam si annos illos 450 à *Paulo* expressos inchoemus à Iudicibus, quos post *Iosua*m Deus suo populo suscitauit, vel etiam à sexto anno ipsius *Iosue* longè plures reperientur anni ab exitu populi ex Aegypto ad inchoatum Templi ædificium quam illo illustri 1. Reg. 6. loco sunt expressi. Hunc nodum variè variè soluere conati sunt. Quidam enim vulgatam Latinam noni Testamenti translationem secuti: vbi sic scribitur: *Et per 40 annorum tempus mores eorum sustinuit in deserto, & destruens gentes septem in terra Canaan, sorte distribuit iis terram eorum quasi post 450 annos* (atque ibi punctum statuunt) dehinc sequitur, *& post hac dedit Iudices usq. ad Samuelem Prophetam.* Ex eo loco malè translato colligunt annos illos 450 à *Paulo* positos, retro ab *Isaac* numerandos vsque ad debellatas à *Iosua* gentes Canaan: sed manifestè repugnat Græcus contextus, vbi legitur: *καὶ ὡς πενταχέκοντα ἐτὶ χρόνον ἐτροποποίησεν αὐτῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ καθελὼν ἐθνη ἑπτὰ ἐν γῇ κανααν, κατεκληροδοτήσεν αὐτοῖς τὴν γῆν αὐτῶν, καὶ μετὰ τὰντα ὡς ἑπὶ πενταχέκοντα καὶ πέντε καὶ δύο καὶ ἑκατὸν καὶ σαμὺλ τὸ πρόφῃτα.* Vbi videmus punctū ante καὶ μετὰ τὰντα positum distinguere sequentia verba à præcedente sententia, ita vt dictio (post) quæ bis ponitur in ea translatione, priore loco non possit referri ad præcedentes aliquos 450 annos, quum μετὰ τὰντα semel tantum in ipso contextu Græco positum præcedat illos annos. Ideoque ex falsatilla translatione nihil colligi potest. Alii colligunt numerum 450 annorum Iudicum per eorum annorum numeros quibus singuli dicuntur iudicasse *Israelem*, & præterea addunt annos quibus oppressi sunt ab extraneis tyrannis

nis, & annos Iudicum ab *Othniele* inchoantes inueniunt esse 299 vsque ad *Samuelem*: annos autem oppressorum centum & vndecim; qui numeri iuncti faciunt 410 annos, quibus additi 40 anni *Eli* constituunt præcisum illum 450 annorum numerum. Quod quidem probabiliter non caret ratione *Paulum* secundum vulgatum numerandi modum tunc à Iudeis obseruatum hos 450 supputasse annos: quia tamen hoc modo numerando magnus est annorum excessus, exorbitans à vero annorum mundi numero, 1. Reg. 6. collecto ab egressu Aegypti ad templi solomonici inchoationem: alii annos Iudicum à *Mose* incipiunt, qui primus iudicauit populum Israel, eique tribuunt 40 annos: deinde *Iosua* 17 annos, *Othnieli* 40. *Ehud* & *Samgari* 80. *Debora* & *Barac* 40. *Gedeon* 40. *Abimelecho* 3. *Tolai* 23. *Iairi* 22. *Iphta* 6. *Ibsani* 7. *Eloni* 10. *Abdoni* 8. *Simsoni* 20. & *Eli* 40 annos, qui anni simul collecti constituunt annos 396: sed excluso *Mose* annos tantum 356. Sed quia numerum in contextu Actorum Apostolorum positum non attingunt, putant Græcam Scripturam librariorum errore in numeris vitiatam, & pro τετρακοσίαις ab initio à *Luca* scriptum fuisse αἱ ἐτὶς τετρακοσίαις καὶ πεντηκοντα hoc est, annis ferè trecentis quinquaginta. Quorum opinioni & sententiæ ego potius accedo. Nam quod lex anni superant enim numerum in supraposito Iudicum post *Mosē* annorum catalogo, per aduerbium, vel ferè excusari potest, quod omissis sex, integer vel rotundus numerus à *Paulo* sit positus. Non damno tamen eorum opinionem, qui numerum 450 annorum, per annos tam Iudicum, quam oppressorum dinumerari posse putant; modò intelligamus reuera sub annis Iudicum, annos oppressorum connumerandos esse, vt rectus annorum mundi constituatur

tuatur calculus, idque per compositionis regulam de qua ante diximus. Itaque meo iudicio mallet estimare *maximos* pro *maximos* in contextu Actorum reponendum. Nam quod ad sex aut septem annos attinet qui superant integrum 350 annorum, simile habemus exemplum etiam in Iudicum libro cap. 11. ubi *Iphtha* Dux & Iudex Israel, obiicit Regi Ammonitarum trecentorum annorum possessionem terre ad sua tempora, à tempore exitus Israelitarum ex Aegypto, quum essent ex iusto calculo superantes amplius quinque aut sex anni, qui per Eclipsin omittuntur. Alias difficultates (quantum memini) non habemus: quin expeditum habeamus alterius huius sextæ Periodi annorum computum, quæ in regni *Solomonis* vndecimo terminatur. Annus autem ille vndecimus in quo finita est Templi structura, etiam à *Iosephi Scaligeri* computo Sabbaticus fuisseprehenditur, saltem ex parte. Nam quod ille annus duodecimus *Solomonis*, quo facta sunt encenia Templi, Sabbaticum fuisse dicit, etiam ex parte verum est. Cæpit enim annus ipse Sabbaticus à septimo, & mense octauo, *Bul* dicto, completum est Templi ædificium; qui erat *Solomonis* annus vndecimus, & anno duodecimo ipsius *Solomonis* completus erat annus ille Sabbaticus: ex quo apparet *Scalegerum* annum Sabbaticum à Ianuario, & non à septimo mense præcedente numerasse, eodem quo ego modo ut plurimum numero, propterea quod maior pars anni Sabbatici à Ianuario nostri anni initio (ut supra dictum est) procedat. Captum est autem Templi structuræ opus mense *Zif*, (etiam *זיף* appellato) qui erat secundus ab Abib, primo mense Dei instituto facto. Cæterum quocunque mense *Solomon* regnare cæperit, certum est anno illius vnde-

cimo mense illo octauo, ⁷⁵ dicto, absolutam fuisse templi structuram: qui fuit à sexto *Iosue* annus 441, quibus additi tres vltimi anni ante exitum Israhelitarum ab Aegypto, fiunt anni 444. Et his demum additi 46 ab exitu ad sextum *Iosue* constituunt hanc sextam integram 490 annorum Periodum. In quo temporis interitio maximè memorabilia quæ inciderunt, sunt miranda illa Hebræi populi ab Aegyptiaca seruitute liberatio. Illorumque in terram à Deo promissam *Iosue* Ducis ministerio introductio: ut Deus eorum Patribus promiserat, deletis robustissimis Gygantibus terræ Canaan incolis. Deinde illius populi, sub Iudicibus gubernatio; vbi rerum status erat valde instabilis. Nam populus ille præfractæ ceruicis subinde in Idololatriam pronus in profpero rerum ipsarum statu, verum & purum Dei cultum per ipsius legem *Mosis* ministerio institutum, leuibus de causis negligere & deferere sæpenumero solitus, iram in se magni illius Legislatoris Dei, prouocare non destitit. Ex altera parte magnam illius clementiam & *macrothymian* (quam *Paulus tropophoriam* appellat) perspicere licet. Qui quamuis ad ipsos castigandos sæpè ferulis & hostium inualione eos opprimi passus est, misericordia tamen iudicium temperans ipsis excitauit Prophetas, quorum opera ad poenitentiam reuocatis, Iudices excitauit, qui hostium vim reprimerent, & illos, qui inter eos sanabiles erant ab ipsius Iudicii seueritate eximerent. Quod & modò facit. Nam mundus in malitia, semper sui similis est: imo & posteriora deteriora esse tempora subinde experimur. Hic etià in *Saulis* reiectione & *Dauidis* in regem electione, ipsiusq; filii *Solomonis* in regnum successionis, regnorum Periodum & mutationē euidentem exemplo deprehendere licet. Quod hic prudentibus discutiendum relinquo.

CAP. XI.

*De septima Sabbatariorum annorum Periodo, quæ à
mundi 2940. ad eiusdem 3430 annum
extenditur.*

Equitur septima Sabbaticorum annorum omnium perfectissima Periodus ab origine mundi anno 2940 ad eiusdem 3430 extendens, in quo interuallo & temporum digestionem, firmiorem adhuc de Sabbatariorum annorum enumeratione è S. Scripturis commonstratam viani ingredior, in qua Sabbata ipsa annorum, & Iubilæa à sexto *Iosue* anno ad initium *Cyri* Persarum regis Monarchiæ recta serie inuestigabimus, quoniam scilicet modo conueniat hæc cum superiore Periodo, pro annis sabbaticis exactissimè stabiliendis: hanc inchoando septimam Periodum, à duodecimo *Solomonis* regis anno, & eandem in vltimum captiuitatis *Babylonicæ* annum terminando. Sumatur ergo pro fundamento huius calculi *Ieremia* Prophetæ in capitis 28 principio, narratio, ubi ego, & ante me alii multi, sic interpretamur contextum ad verbum: *Et factum est in anno i^o in principio regni Zedechia regis Iuda, in anno quarto in mense quinto, locutus est ad me Ananias filius Azur Propheta, &c.* Per quæ verba quæ in se satis clara sunt, nos intelligimus. In primo anno *Sedechia*, & in quarto anno *Semitæ* (hoc est) anni Sabbatici, Pseudopropheta illum
Ananiam

Ananiam se opposuisse *Ieremia* Prophetę eiusque vaticiniis. Mirumque mihi est, quomodo *Immanuel Tremellius* vir alioqui Hebraicę linguę multum peritus, (quem inuitus hic nominare cogor) in priore Bibliorum versione ita transferat, vel potius transformet verba ipsius contextus, dum ita vertit, ab anno illo principio regni *Sedechia*, vsque ad quartum annum illum mense quinto. *Allocutus est me Hananias, &c.* In posteriore autem *Iunii* editione aliquanto propius ad literam vertitur. Quum fuisset anno illo, & in principio regni *Sedechia* regis Iuda anno quarto. Vbi tamen copulatiua particula: &, præter contextum additur: quas interpretationes, (pace tantorum virorum) dico potius obscurare & inuoluere Prophetę ipsius verba quam interpretari, dum primum *Sedechia* annum cum quarto confundunt. *Et prior interpretatio, pro in anno illo principii regni *Sedechia*, ab anno illo, & pro in anno quarto, vsque ad annum quartum vertit, valde nouum est & inauditum, vt vbi Hebręa habent *היהא ברשיה ממלכה צדקה מלך יהודה בשנת הרביעיה בחדש זיהי בשנה* *החמישי* pro *בשנה* in anno *על שנה* vsque ad annum ponatur, vel à vel ab pro in (quum potius contrarię sit significationis) vertatur. Nam quod ille pro simili adducit locum, *1. Sam. 18.* vbi dicitur, *ובקיר אבה ברור*, hoc est, feriam in *Dauid* & in parietem: vel si ad sensum transferatur, Percutiam vel transfigam *Dauid* in parietem. Verba sunt *Saulis* regis, sed *ouden pròs epos*. Quid enim hoc ad supra positum *Ieremia* locum? Nam illic de loco, hic de tempore fit mentio. Et illud in *Dauid* & in parietem, non potest recte, nec ad verba, nec ad sensum exponi, à *Dauid*, & in parietem, vel vsque ad parietem. Vt nec illud, ab anno pro, in anno, poni. Mirum (inquam)

(inquam) mihi videtur hominem Iudæum origine, tam-
que in sua lingua eruditum, nec hoc loco, nec eiusdem
Ieremia 34 capite, vbi de dimissione seruorum agitur, in
suis annotationibus, vllam de anno sabbatico facere mē-
tionem, quum non dubium sit eo 34 cap. Prophetam ad
legem de seruis septimo quoq; anno dimittendis latam
25. *Leuit.* habere respectū. Sed nos pro certo statuamus,
de annis illis sabbaticis Prophetam nostrum loqui tam
hoc quam illo loco, vt clarum sit, si respiciamus ipsius
Prophetæ tempora. Sensus itaq; verborum Prophetæ
est: anno primo *Sedechia* regis Iuda initio regni ipsius in
anno 4. Sabbatarii anni (qui anni *המבטח* Semitæ He-
bræis dicti sunt) mense quinto, allocutum fuisse *Anani-*
am, *Ieremiam* Prophetam. Vbi absolutè annus ille quar-
tus non ad *Sedechia* regnum refertur, sed ad anni sabbati-
ci quartum annum. Nam ita è vero annorū calculo quar-
tus *Sedechia* annus reperietur esse Sabbaticus, vtpote
distans & præcedens, primum ipsius regni annum annis
quatuor. Sed adhuc remouendus est scrupulus quem
pretendunt, vt quartus ille annus qui cap. 28. Prophe-
tæ expressus est, de annis *Sedechia* intelligatur, dum ex
præcedente 27. capite colligunt, in cuius initio mentio
fit principii regni *Ioachim Iosia* regis filii, quo tempore
factum fuit Verbum Domini ad *Ieremiam* de iugis
illis seruitutis omnibus circumuicinis regibus mitten-
dis, vt se Babylonio regi submitterent. Dicunt enim
continuata esse Prophetiam 15. annorum, qui ad
quartum *Sedechia* annum extenduntur. Sed ex narra-
tionis ordine liquet, Verbum quidem Domini in prin-
cipio regni *Ioachim Ieremia* fuisse reuelatum: sed
declaratum & expressum tandem, *Sedechia* regni anno
primo. Vt ex eiusdem 27. capitis vers. duodelesimo, &

sequentibus liquidò apparet. Ideoque sequentis cap. initio dicitur. Anno illo primo in principio regni *Sedechia* (non quarto) Pseudopropheta *Ananiam* se Prophetæ *Jeremia* opposuisse: & quæ sequuntur. Vbi non dubium est Prophetæ hunc locum de quarto anni Sabbatici, & non de anno quarto *Sedechia* regis loqui, nec quartum Regis annum cum anno primo & principio regni eius confundere. Quod ut clarius innotescat & ostendatur, vtrumque *Jeremia* Prophetæ locum, tam istum ex cap. 28. citatum, quàm alterum qui ex capite 34. deducitur se mutuo corroborare, ut perspicuè intelligatur de Anno Sabbatico fieri narrationem, paulo altius repetenda sunt Prophetæ ipsius *Jeremia* verba quæ cap. 34. continentur, ut intelligamus ibidem eum vrgere intermissam Sabbaticorum annorum obseruationem. Acriter enim inuehitur in regem *Sedechiam*, & populi primores, quod quum à Chaldeis premerentur, monituque ipsius Prophetæ secundum legem à *Mose* datam seruos libertate donassent, ipsos mox postea in seruitutem retrahebant. Nam fædus pepigerat cum populo rex *Sedechias* de seruis libertate donandis. Idque in domo *Iona*, cui auscultabant omnes principes totusque populus: sed cito ab eo recesserunt. Ideoque fuit verbum *Iona* ad *Jeremiam* Prophetam, dicendo: Ego pepigeram fædus cum patribus vestris, quum eduxeram eos de terra Aegypti, dicendo: In fine septem annorum dimittite quisque fratrem vestrum Hebræum qui se venderit tibi, postquam sex annis tibi seruerit: dimittito eum liberum abs te. Sed non auscultauerunt Maiores vestri, neque inclinauerunt aurem suam mihi. Reuersè quidem vos hodie fecistis, quod rectum videbatur in oculis meis promulgando libertatem, &c. Sed rursus profanastis

fanastis nomen meum recipiendo quisq; seruum suum
 & ancillam quos dimiseratis liberos, &c. Idcirco sic ait
Iona: Ecce ego promulgo contra vos libertatem, dicit
Iona, gladio pesti & fami, & tradam vos commotioni a-
 pud omnia regna terræ, & reliqua quæ sequuntur. Vnde
 manifestò patere potest, Prophetam ibi de Sabbaticis
 annis agere, quorum non solum à Iudeis, qui tunc viue-
 bant, sed etiam ab ipsorum maioribus neglecta erat ob-
 seruatio. Certumque est Prophetam, ipsum *Sedechiam*
 ea de re commonuisse, idque anno ipsius regni vndeci-
 mo, aut circiter anni decimi medium, nempe mense sep-
 timo, quum annus Sabbaticus inchoaretur. Sed illi
 non antea huic obseruationi assueti, quamuis principio
 metu imminuentis à Chaldeis periculi annuebant, bre-
 ui tamen poenitentia ducti sua mancipia rursus seruire
 cogebant. Propterea, Vates maximas illis plagas & ca-
 lamitates euenturas prædicit. Quod autem intermissa
 erat Sabbaticorum annorum obseruatio, ad multos re-
 trò annos ante *Sedechie* tempora satis etiam ex sacris
 Scripturis constare potest. Nam propter omissam Sab-
 batariorum annorum obseruationem quum pacifice in
 sua terra Israelitæ habitarent, hanc ipsis poenam fuisse
 irrogatam testatur Scriptura, 2. Paral. ultimo, vbi scribi-
 tur, Hec facta erant vt adimpleretur verbum Domini
 per os *Ieremia* (vbi de desolatione Ierusalem ante facta
 est narratio) donec absolueret terra Sabbata sua, omni-
 bus diebus desolationis quieuit complendo septuaginta
 annos. Ad Legis comminationem (dubio procul) ha-
 bito respectu, vbi dicitur, Terram Israelitarum ob de-
 licta, desolatam reddendam, absoluturamque Sabbata
 sua, quum desolata illis esset, ipsosque poenam iniqui-
 tatis suæ exoluturos. Atque hæc adimpleta sunt, quum

ipsa terra vacua cultoribus cogeretur totis illis 70. annis continuum agitare Sabbatum. Et verum est Sabbatariorum annorum longo tempore ab illo populo intermissam fuisse obseruationem, & eorum paruam aut nullam in sacris Scripturis fieri memoriam: nisi eo trahatur (vt Iudæi faciunt) *Isaia* vaticinium de signo quod dedit ille *Ezechia* regi Iuda, de liberatione à *Senacherib*, & ipsius exercitu. Quod certè fieri potest, si annum *Ezechia* decimum quartum pro anno Sabbatico (vt ex parte fuit) accipiamus: intelligamusque *Ezechiam* ipsum regem, alioqui pium religionis reformatorem, Sabbatariorum annorum vsum suo tempore restituisse. Quamuis alii duos illos annos à Propheta expressos, quibus Iudeorum terra quieuit, & populus ex sponte sua natis fructibus comedebat, de annis illis intelligant quibus hostes terram depopulati, eam quominus coleretur, impediabant: quam, anno demum tertio, hostili metu remoto, ex oraculi prædictione essent culturi. Sed vtrumq; constare poterit, vt & alter horum annorum sabbaticus fuerit ex vso per pium regē redintegratò obseruatus, & interea hostium incurso utroque anno iacuerit inculta. Ceterum, vtcunque hæc accipiamus, quantum è S. Scripturis licet colligere, verum apparet, maxima saltem ex parte, intermissum fuisse annorum Sabbaticorum vsum & obseruationē, toto illo tempore regum, non tantum Israelis, sed etiam Iudæ. Quod maximè accidit post regni Israelis à Iuda diuulsionem. Nam non tantum sub *Ieroboamo* omissa erat à decem tribubus, legis Mosai-
cæ obseruatio: sed etiam, sicut scriptum est, *Roboam* rex Iuda post tres annos regni sui quum illud stabiliuisset, reliquit legem Iouē, & totus Israel cum eo: propterea non mirum est, si septenariorum annorū obseruatio, & liber-
tatis

Isa. 37.

2. Paral. 12.

tatis feruorum, septimo quoq; anno promulgatio secundum legem neglecta fuerit & intermissa. Et quamuis aliquot bonos reges in Iuda suscitaret subinde Deus, qui verę & purę religionis instaurationem molirentur, & ex parte prestitissent, idololatrias abolendo cultus, catamę erant tempora, vt multa in isto prefractę ceruicis populo omittere coacti fuerint, quominus Moisaicę legis perfecta observatio restitueretur. Nam & Paschatis & aliorum festorum dierum ritus simili ratione neglectus & intermissus colligitur ex eo quod 2. Paral. 30. de *Ezechia* rege scribitur, illum demum suo tempore fecisse vt Pascha celebraretur, qualis solennis celebratio non fuerat *Ierosolymis* a diebus *Solomonis* regis *Israelis*. Et eiusdem lib. cap. 35. de *Iosia* rege habetur, illum 18. anno regni sui celebrasse Pascha magno apparatu, quale non obseruabatur a diebus *Iudicum* & *Samuelis* Prophete. Quod si sic Paschatis observatio, quod precipuum ex Iudęorum solenniis erat, ita fuerat intermissa, minus mirandum est septimi cuiusque anni nullam interea secundum legem habitã rationem, maximę cum liber ipse legis magna Iudęorum locordia & supina negligentia esset deperditus, & in obscuro aliquo angulo ipsius templi *Iosia* optimi principis tempore repertus. Vnde etiam colligere licet toto ferę tempore huius septimę Periodi neglectam fuisse sabbatariorum annorum observationem. Nunc ergo vt annos huius Periodi per partes digeramus: quę a duodecimo *Solomonis* regis inchoata in ipsum vltimum captiuitatis *Babylonicę* annum definit: primum sumamus in genere totum tempus a quarto *Solomonis* anno ad vltimum *Sedechie* regis, qui erat illius annus 11. & inueniemus fuisse annos 427. non tantum a *R. Abram* Iudæo *cabalista*: sed etiam a nostris scriptoribus diligenter obser-

uatos; à templi primi scilicet inchoato edificio ad ipsum per Chaldeos euersionem: Quod si demantur septem anni qui templi structuræ assignantur, reperiemus ab vndecimo anno regis *Solomonis*, ad vndecimum vltimi regis *Sedechia* annos esse ab initio huius Periodi 420: Quibus si addantur 76 captiuitatis anni, completum exhibent huius Periodi, nempe 490 annorum, numerum. Huiusque septimæ Periodi anno sexagesimo completur tertius mundi millenarius, media ipsius ætas reputatus. Post quem ter mille annorum numerum paucis annis excessit *Elias* celebris ille Propheta in cœlum raptus, vt futuræ piorum immortalitatis testis esset. Desinit autem hic tertius millenarius in Asæ Regis Iudeorum annum vndecimum. Quod sic per particulares Regum Iuda annos quibus regnarunt, deducimus: *Solomon* ab illius vndecimo anno, completo templo regnavit annis 29. *Roboam* annis 17. *Abia* tribus: quibus additi vndecim *Asæ* regis efficiunt sexaginta completos ab huius Periodi initio, & à mundi exordio ter mille annos. In quo temporis interstitio maxima incidit Hebræorum reipub. mutatio, quum ob permissam à *Solomone* Idololatriam, Dei iusta ira facta est decem tribuum à reliquis duabus secessio: erectique noui Idololatrici cultus, non tantum ab *Ieroboamo* decem illarum tribuum Rege: sed etiam, vt scriptum est, 1. Reg. 14. cap. Fecit Iuda quod malum visum est in oculis *Ioua*, & ad zelotypiam mone-runt eum peccatis suis, quibus peccarunt supra omnia quæ fecerant Maiores eorum. Nam extruxerunt etiam sibi ipsi excelsa, & statuas, & lucos super omnem collem altum, & sub omni arbore virente etiam meritorii erant in terra ipsa, & insuper faciebant secundum abominationem gentium quas eiecerat *Ioua* à facie *Israeli-*
tarum.

tarum. Idque statim post scissum regnum inchoatum est, quum (vt dictum fuit) *Roboam* non diu post initium regni sui, quum confirmatum sibi esset Iudæ regnum relinqueret legem Iouæ, & torus Israel cum eo. Vsq̃ue adeo rarum est sincerum Dei cultum in aliquo regno diu perseuerare.

CAP. XII.

De altera parte septima Sabbatariorum annorum Periodi, qua a mundi ter millesimo anno, ad eiusdem 3430 annum prorogatur.

Equitur altera pars septimę istius Periodi, in qua per continuos regum Iuda annos, annorum mundi & huius Periodi fit supputatio. Diximus autem supra annum vndecimum *Ase* regis Iuda cum mundi anno ter millesimo coincidere. Ab eo ergo porto numerando ex *Ase* 41 annis quibus regnavit, supersunt triginta anni. Post quem *Iehosaphat* per se regnavit annis 23, *Ioram* 8, *Ahazias* vno anno, *Athalia* 6, *Ioas* annis 40, *Amasias* 29, *Azarias* 52, *Iotham* 16, *Ahas* 16, *Ezechias* 29, *Manasses* 55, *Amon* 2, *Iosias* 31, *Ioachim* 11, & *Sedechias* 11 annis. Summaria collectio horum annorum ad 360 extenditur. Et additis 70 captiuitatis faciunt annos 430, finemque huius Periodi qui est mundi 3430 annus. De horum annorum enumeratione nulla in qua insistamus, est dubitatio, donec ad *Iosaphat* annos deueniamus. In huius autem annis vltimis quæstio est. Nam quamvis Scriptura annos

annos 25. illius regno tribuat, nos tantum 23. in annorum ipsius catalogo ponimus. Ratio est, quia 2. *Paralip.* 21. scribitur, *Iosaphatum* adhuc superstitem, quum aliis ipsius filiis dona & ciuitates dedisset, regnum *Ioramo* tradidisse, quia erat primogenitus. Et 2. *Reg.* 8. habetur, (vt rectè interpretatur *Tremellius*) anno quinto *Iorami* filii *Achabi* regis Israelis, quum *Iosaphat* esset rex Iudæ, regnare coepit *Ioram* filius *Iosaphat* rex Iudæ. Et 2. *Reg.* 3. scriptum est, *Ioramum* filium *Achabi* regnasse supra Israel in Samaria anno 18. *Iehosaphat* regis Iudæ. Ex quibus locis inter se collatis, colligimus, *Iosaphatum* biennio saltem ante eius obitum, *Ioramum* filium suum simul cum ipso regem constituisse. Ita vt quinque anni regni alterius *Iorami* regis Israel inchoentur, desinente decimo-octauo anno *Iosaphati*, & compleantur 23. illius anno, quum regnum filio *Ioramo* tradidit. Itaque octo illi anni quibus dicitur hic *Ioramus* regnasse ab illo 23. patris completo sunt inchoandi. Quamuis etiam pater *Iosaphat* superstes illis duobus postremis annis (cum filio) regnasse dicitur. Nam non insolens erat etiam apud profanas gentes filios cum patribus simul quandoque regnare. Cæterum quod à quibusdam estimatur *Ioramum* *Iosaphati* filium pluribus annis, patre viuente, regnum tenuisse, fieri quidem potuit, vt quum pater in bellum proficilceretur, regiam potestatem (vt moris apud alias nationes fuit) filio delegaret: Sed redeunte patre æquè verisimile est, filium ipsum regium honorem patri restituisse & resignasse: proptereaque in annis regni ipsius filii hos intermedios annos non esse numerandos. Proximus scrupulus qui alicuius momenti mihi videtur, est, de interregno quod asserunt inter *Amasiam* & *Azariam* seu *Ussiam* reges intercessisse. Quod alii 10, alii 11, alii

alii 12. annorum ponunt. Causa quæ illos mouet ex collatione annorum Regum Israelis cum Regibus Iuda oritur. Quia scilicet anno decimoquinto *Amasie* Regis Iuda, dicitur 2. Reg. 14. & 15. *Ieroboam* secundus rex Israel regnasse, idque vno & quadraginta annis, & deinde scribitur *Yssiam* filium *Amasie* anno 27. *Ieroboami* Regis Israel regnasse : eumque sedecim annorum fuisse, quum regnare inciperet. Vnde colligunt id consistere non posse, vt *Ieroboam* ille 15. anno *Amasie* regnare incipiens, tantum annis quatuordecim cum *Amasia* regnauerit, (nam is solummodo 29 annis regno præfuit) & eius filius *Azarias* anno 27 *Ieroboami* regnum inierit, nisi interponantur anni decem, aut plures interregni inter *Amasiam* & *Azariam*. Sed hic nodus, qui adeo difficilis solutione illis videtur, nisi interregno locum demus, facile diluitur, si contextum Hebraicum diligenter expendamus : sic enim habet, עוררה בן-אמעי' בשנת עשרים ושבע שנה ליהוד' 2. Reg. 15. Hoc est ad verbum : Anno vicesimo septimo, scilicet, *Ieroboami* regis Israel, regnauit *Azarias* filius *Amasie* Regis Iuda. Vbi illi מלך regnare coepit, pro regnauit, vel regnum administravit, interpretantur. Fatendum quidem verbum מלך pro regnare inchoauit in libris Regum, & παραλειποντων quandoque accipi. Sed æquè verum est, non semel idem verbum pro regni administratione, & non eius principio, vel anno in quo initur accipi. Vt hoc loco sensus est : annum fuisse 27 *Ieroboami* Regis Israel, quum regnaret (hoc est, per se ritè regnum gubernaret) *Azarias* Rex Iudæ. Sicque rectè interpretatur *Tremellius*. Innuat enim Scriptura tempus illud quo *Azarias* adhuc per seipsum regni gubernacula tenuit, antequam percussus erat

lepra, propter temerarium templi ingressum, & sacerdotii inualionem; & priusquam magistratus functione abdicaretur, & *Iotham* filius illius loco regni administrationi præpositus fuisset: Illo scilicet tempore fuit 27. annus regni *Ieroboami*. Nec hæc loquendi forma rara est. Alibi enim ita usurpatur verbum *יָרַח*, vt quum dicitur, 2. *Samuel*. 8. Et regnavit *Dauid* super totum *Israelem*, & erat faciens iudicium & iusticiam vniuerso populo suo. Vbi non de initio regni *Dauidis*, sed de tempore quo pacificè regni gubernationem exercebat, fit sermo. Similiter de *Solomone*, postquam ducta *Pharacnis* regis filia in regno iam esset stabilitus dicitur. Et erat rex *Solomon* rex super totum *Israelem*. Et apertius de *Iosaphat* & filio *Ioram* simul regnantibus, 2. *Reg*. 8. cap. Anno quinto *Iorami* filii *Achab* regis *Israel*, & *Iosaphati* regis *Iuda*, *יָרַח* *Ioram* regnavit filius *Iosaphat* rex *Iuda*. Præterea, vbicunque fit collatio annorum regum *Israel* cum regibus *Iuda*; vt plerunque fit, quum de completis annis intelligitur, non rectè interpretamur aliquem regem *Iuda* tali anno regis *Israel* cœpisse regnare, (quamvis communis versio sic habet) sed potius ab anno illo regnasse, vt bene obseruat *Tremellius*. Exempla sunt 1. *Reg*. 15. 9. 2. *Reg*. 13. & 14. 1. & 15. ter aut quater. Atque alibi sæpe. Occurrunt & alia in libris *Regum*, & *Paralip*. quæ lectorem in annorum enumeratione remorari possunt, quum annos vtriusque regni *Iuda* & *Israelis* contulerit. Sed per annos *Regum* *Iuda* semper ineundus est calculus. Nam cum ex eorum linea & descensus progressu supputetur *Dauidis* & *Christi* genealogia, hinc etiam dependet rectus annorum mundi catalogus. Et quod ad scrupulos attinet, qui ex annorum alterius regni enumeratione surgere possunt,

possunt, si regulas ab *Ioanne Functio* in sua Chronologia traditas obseruemus, satis faciliè eximuntur. Quarum prima est: qui plerunque ponuntur, annos ultimos Regum Iuda & Israel non intelligendos vt completos, sed eorum quosdam vix menses aliquot complecti, quosdam verò solum inchoatos. Etiam addere poruisset, plerunque ab annis perfectè completis, aliorum annorum non completorum fieri collationem & dinumerationem. Secunda regula est. Regem patrem bello occupatum extra regni fines proficiscentem, plerunque filium suo loco Regem substituere. Cui affinis est tertia. Quandoque fieri, quum Rex senio confectus, vel morbo correptus, vel alio modo impeditus regno præesse non possit, filium quem velit successorum Regem creet, vel regni habenas ei tradat. Ac tum filius vel successor verè regnare dicitur, & anni quibus sic regnauerit, etiam si adhuc viuat pater, filii regno ascribantur: sic vt vterque simul regnet. Quarta Regula est, Quod quandoque fiat, vt patre rege mortuo, filio ad regni administrationem præ ætate immaturo, regnum interea per potentes regionis illi, donec adoleuerit, conseruetur incolume: Anni tamen ei cui seruatum est regnum, ascribantur. Quinta Regula habet, nonnunquam vlouenire, vt regno Israelis à tyrannidis diuexato, & à nullo certo Rege administrato, tempus illud in Sacris literis non esse relatum, donec alius confurgat Rex à quo anni Regni sunt supputandi. Qui intermedii anni ex annis Regum Iuda, absque omni detrimento temporis colligi poterunt, quamuis interdum secus accadat, vt anni tam tyrannidis quam Regni vni ascribantur. Ex his Regulis (vt ille ait) multarum quæstionum penderit solutiones, nec multum à

vero aberrat. Cæterum pro nostri calculi in hac Periodo exactiore confirmatione *Ezechielis* Prophetæ ca. 4. Memorabilem illam habemus reuelationem, qua verbo Iouæ missus est ille, vt sub typo ciuitatis Ierolymæ describeret obsidionem, simulque vt onus ferret iniquitatum domus Israelis & domus Iudæ : pro domo scilicet Israelis, vt super latus sinistrum incumberet per 390. dies. Ego (inquit) do tibi annos iniquitatis illorum in numero dierum 390. dies quibus feres iniquitatem illorum : Quumque absolueris eorum partem, lateri tuo dextero secundo incumbes, & ferto iniquitatem domus Iuda 40 dies, diem vnumquemq; pro anno do tibi. Dies illi 390 pro annis totidem accepti, (omni controuersia remota) quibus ferendæ erant iniquitates domus Israel, per rectissimam expositionem à tempore defectionis *Ieroboami* primi Regis decem Tribuum inchoandi sunt : quum scilicet ille peccare fecit Israelem magno illo Idololatriæ scelere per erectionem Vitulorum aureorum in Dan & Bethel. Et non (vt alii volunt) à 28. Regni *Solomonis* anno. Quamuis enim *Solomon* ipse cum populi parte in Idololatriam declinauit, vel certè Idololatriam tolerauit, aliquot ante obitum ipsius annis, non tamen inde incipiendam esse annorum 390. ab *Ezechiele* expressorum enumerationem : ex eo patet, quòd Propheta ibi de iniquitate domus Israel, vt à domo Iuda diuisa erat, particulariter loquatur, vt in altera quadraginta annorum supputatione de iniquitate domus Iuda per se separatam facit mentionem.

Ideoque ante primum *Ieroboami* annum & decem Tribuum à Domo *Davidis* separationem non potest

iniri

92

iniri horum annorum calculus. Finis autem horum 390 annorum omnium ferè consensu in annum desolationis Ierolymorum nempe vndecimum *Sedechia* annum incidit, quum omnium videlicet tribuum facta est desolatio, & à terra Israelis exterminatio. Et sic anni cum nostro computo exactissimè conueniunt. Nam cum nos ab inchoato Templi opere anno quarto *Solomonis* ad ipsius exidum anno *Sedechia* vndecimo numeremus annos 427. Idem consurgit annorum numerus ex *Ezechielis* dinumeratione: Nam si trecentis nonaginta annis addamus 37, fiunt absoluti anni 427. Illorum autem 37 annorum, si 36 *Solomonis* Regno ascribamus, quibus à quarto ipsius anno regnavit, & Regni *Ieroboami* annum vnum adiciamus, circa cuius finem erexit Idololatriam 427. annos perfectos constituemus. Quod in optimam nostri calculi confirmationem dixisse sufficiat. Et quod ad annos illos quadraginta spectat, quibus à Propheta *Ierem.* cap. 25. per se ferenda erat Iniquitas domus Iuda à decimotertio *Iosia* Regis anno putandi veniunt. Quo tempore *Ieremias* Propheta cœpit Iudæis prophetare, & futuras calamitates denunciare. Nam sic etiam ad desolationem terræ Iudæorum reperientur anni quadraginta, octodecim videlicet reliqui *Iosia* Regni & *Ioachini* ac *Sedechia* anni viginti duo. Hæc ergo annorum Regum Iuda calculum satis confirmant. Sed restat adhuc quæstio de annis Babylo-nicæ captiuitatis septuaginta à Propheta *Ieremia* designatis, vnde scilicet inchoanda sit horum supputatio. Alii enim ab 11. *Sedechia* & terræ Iuda desolatione, alii à captiuitate *Iechonia* eos inchoandos esse asserunt. Sed ab anno ultimo *Sedechia*, qui &

annus desolationis dicitur incipiendos eos esse ex sacris Scripturis satis probatur, & non ab alio quouis principio. Nam *Ieremias* ipse 25. capite, nomine Dei Israelis sic loquitur: *Ecce ego missurus sum pro Nebuchadnezzare Rege Babylonis, ut adducam eum seruum meum contra hanc terram, & habitatores eiusdem, & omnes populos circumvicinos ad perducendum eos, & ut faciam eos in desolationem, & in sibilum, & perpetuam vastitatem, &c. Et omnis hac terra redigetur in vastitatem, & in desolationem relinquetur: & populus iste seruiet Regi Babylonis. Et post hac completis 70. annis visitabo iniquitatem Regis Babylonis, &c.* En hic post desolationem terræ continuè sequuntur 70. anni captiuitatis. Eandem etiam re ipsa sententiam habet idem *Ieremias*, cap. 33. & in fine cap. 34. Similiter *Daniel* 9. cap. suæ Prophetiæ recolit se intellexisse per libros, numerum annorum de quibus Dominus locutus erat *Ieremia* Prophetæ, nempe illum completurum esse septuaginta annos in desolatione Ierusalem. Vnde rursus cernere licet Prophetam *Ieremiam* annos captiuitatis à desolatione Ierosolymæ numerasse, quum & ciuitas, & templum, & terra ipsa omnino redderentur desolata. Addo his locum 2. Paralip. ultimo, quem supra citavi, ubi post narrationem demolitionis murorum Ierusalem, Templi Domini combustionis, & residui populi qui gladium *Nebuchadnezzaris* euaserat in Babylonem abductionis, Illa facta fuisse (ait textus) ut impleretur Verbum Domini per os *Ieremia*, omnibus diebus desolationis suæ quieuit terra donec complerentur prædicti 70 anni. Huic sententiæ etiam de annis 70 captiuitatis à perfecta desolatione numerandis consentiunt veterum Scriptorum maxima pars. Restat ergo annos
70. capti-

70. captiuitatis ab illa completa totius terræ desolatione numerandos : Nam quod alii ab anno deportationis, vel voluntariæ deditiois *Iechonia* Regis Iuda in potestatem Regis Babylonis, annos captiuitatis 70. annorum numerandos putant, ratione caret. Nec loca ad hoc probandum adducta sufficiunt. Nam ea captiuitate, vel potius deportatio particularis erat, quum ipse *Iechonias* vel *Iehoiachin* (nam utroque nomine dictus fuit) cum præcipuis populi ad numerum decem millium in Babylonem abduceretur. Non enim ea deportatio, desolatio propriè dici meretur. Post illius enim Regis cum quibusdam aliis abductionem Ierusalem, à Rege *Sedechia*, & suis proceribus ac populo habitata est, & terra ipsa culta, & Iudeorum Respublica certo modo stetit, donec tandem vndecimo *Sedechia* anno in extremam redacta est solitudo. Quod autem in contrarium adducitur ex *Ezechielis* 40. cap. de tempore quo vidit in visione, renouationem Templi & ciuitatis Ierosolymæ, quod asserit fuisse 25. anno eorum captiuitatis. Nam illie reuera de deportatione vel captiuitate *Iechonia* intelligit cum quo Propheta ipse abductus erat. Sed vt appareat illum de posteriore generali captiuitate non loqui, immediate ibi subdit id fuisse in principio anni decimo die mensis decimo quarto anno, postquam ciuitas percussa erat, qui 14 annus à desolatione numerandus erat, & vltimo *Sedechia* anno. Per quam temporum distinctionem, sententiam nostram potius confirmat, quàm infirmat, neque repugnat hoc in aliquo literis, vel Epistola per *Ieremiam* ipsum scriptæ, illis qui in priore captiuitate fuerant abducti, vbi illorum septuaginta annorum meminisse post quos liberandi erant, & in solam patriam reuer-

Zac. 1.

reuerfuri. Nulla enim cogit neceffitas, vt reſtringatur horum annorum initium ad tempus ſcriptionis illius Epistolę, ſed ex aliis verbis eiufdem capituli, & locis aliis eiufdem Prophetę, quorum illi captiui non erant ignari, afferenda eſt interpretatio. Sunt etiam alii qui de anno in quo finita eſt captiuitas controuerſiam mouent. Inter quos eſt (teſte *Eufebio*) *Clemens Alexandrinus*, lib. 1. *Stromaton*. qui ait, Perſeueraffe captiuitatem annorum 70. uſque ad ſecundum annum *Darii* filii *Hiſtaſpis*, qui Perſis, Aſſyriis & *Ægypto* imperauit, Moti quidem ſunt illi dicto *Zacharia* Prophetę, ſed malè intellecto, qui 2. illius *Darii* anno Prophetę munere fungens, ait in perſona Angeli: Ioua exercituum quouſq; non miſereberis Ieroſolymę & ciuitatum Iuda, quibus iratus es his ſeptuaginta annis: Sed facilis eſt ſolurio. Non enim ibi Prophetæ quaſi de annis tum primum immediatè (vt dicitur) elapſis loquitur; ſed tempus prius finitę captiuitatis recolens Angelus, pro complemento operis redemptionis populi orat: propterea quod impedita erat Templi ſtructura, uſque ad eum ſecundum *Darii* annum: ſed captiuitatem prius ſub *Cyro* fuiſſe ſolutam, & annos illos 70 completos manifeſtum eſt ex 2. Paralip. ultimo, & *Eſdra* 1. cap. Vt ergo concludamus hanc ſeptimam Périodum, dico ipſius vltimum annum qui & Babylonice captiuitatis vltimus eſt, maximè eſſe memorabilem & inſignem. Propter ipſorum ſeptenariorum annorum ſupputationis commoditatem, & incidentes in eo multas annorum & Périodorum temporum concurſiones. Eſt enim is annus a mundi exordio 3430. qui numerus perfectionis eſt. Nam per ſeptenarios diuiſus, in quotiente (vt vocant) numero 490 continet annorum Sabata.

bata. Et rursus quotiente numero per septem partito surgunt exactè Iubilæa sepruaginta. Is itaque mundi annus (non absque mysterio) multas habet in annorum calculo perfectionis notas. Nam & tot hebdomadas annorum continet, quot sepruaginta hebdomadæ *Danielis* annos. Hoc est 490 annorum Periodum. Et rursus, quot sunt anni Babylonicæ captiuitatis, nempe sepruaginta tot etiam sunt Iubilæa captiuitatem præcedentia. Et tot sunt hebdomades annorum a *Daniele* ad regni Christi manifestationem prædictæ. Accedit præterea mysterium & typus temporalis illius liberationis a Babylonica seruitute, quæ testantibus passim Prophetis, præcipuè *Isaia*, figura est plenariæ libertatis spiritualis per Christum post tot temporum curricula obtinendæ: & tempore accepto (de quo *Isaias* & *Paulus* loquuntur) percepta. Est etiam hic annus à quarto *Zedechia* anno, vnde Sabbaticorum annorum huius Periodi supputationis fundamentum sumpsimus, annus 77. vndecim continens annorum Sabbata, decem captiuitatis, & vnum captiuitatem præcedens. Maxime autem memorabilia quæ in hac secunda Periodi septimæ parte inciderunt, sunt Regum, non tantum decem Tribuum, sed etiam Iudæ maiore ex parte à vero & sincero Dei cultu defectiones. Qui non obstantibus assiduus Prophetarum admonitionibus, & interpretationibus, qui magni nominis fuerant, quos Deus ad eos misit, inter quos erant *Elias*, *Elizeus*, *Isaias*, *Ieremias*, multique alii, subinde tamen in Idololatriam aliaque scelera proni ruebant: donec tandem iusta Dei ira à patria tellure; quam ipse maioribus eorum promiserat, ipsisque in possessionem tradiderat, omnino extorres facti iustas suæ impietatis

O

pœnas

poenas persoluerunt: Exemplo nobis facti ne nimia Dei freti indulgentia in peccatis persistamus: tandem enim, vt illis euenit, iustus ille Iudex, nisi matura poenitentia conuertamur, similibus sceleribus & offensis, iustas & similes inferre poenas non obliuiscetur. Restat hoc modo, vt ostendamus alios qui aliis supputationibus annos huius Periodi numerant à Sabbatariorum annorum ratione deuiare, vt hi qui inter Templi structuram, & vndecimum *Sedechie* annum 434. annos ponunt septem, habent superfluos annos: qui 430 similiter tres; qui 432. quinque, qui 440. tredecim, & sic de reliquis. Quod si quærat^rur annus magnæ Iudæorum Periodi 6916 annorum: qui cum hoc vltimo captiuitatis anno conueniat, constat ex recto calculo eum esse illius Periodi 3241 annum. Nam & is numerus per septenarios diuisus post 463. annorum Sabbata nullos residuos annos relinquit. Est etiam hic idem annus magnorum Sabbatorum *Enoch* 700. annorum, quinti Sabbati annus 630.

CAP. XIII.

De Periodo octaua, siue periodica per annos Sabbaticos enumeratione, ab anno mundi 3430. ad annum

3920. Deque Periodi huius

Parte prima.

Periodicorum mundi annorum per Sabbaticam dinumerationem septem modo absoluimus ordines: Sequitur nunc octaua Periodus, quæ ad annum à mundi origine 3920 extenditur, cuius finis natalem Christi annum tantum 42. annis præcedit: Et initium regni *Augusti* Rom. *Cæsaris* attingit, secundum communem annorum ipsius calculum, vel secundum Ægyptiorum rationem solis 16 annis antevertitur. In hoc periodico temporis intervallo incidunt totius Monarchiæ Persarum & Monarchiæ ab *Alexandro* Magno inchoatæ magna ex parte tempora. Initium autem sumit ab anno post excidium Templi Ierosolymorum, & casum *Sedechiæ* regis septuagesimo, qui & vltimus captiuitatis Babylo-nicæ annus erat: desinitque anno regni Græcorum in Asia ab *Alexandro* Magno supputato 285, vel regni Græcorum à *Seleno Nicanore* inchoati anno 266. Difficilior autem est huius Periodi calcululus, quia eo præsidio magna ex parte destituimur, quod in ante deductis habebamus Periodis. Quarum annos ex authenticis sacris Scripturis licuit inuestigare & eruere. Nunc

autem opus est vt *deuterón* (quod aiunt) *aspasometha ploun*, nempe vt eorum annorum numeros qui ex diuiniſ literis non ſatis perſpecti reperiuntur per probatas Hiſtorias, & alia adminicula ſuppleamus. In his autem annis certo inueſtigandis tria potiffimum in quæſtione ſunt. Primum eſt de *Cyri* Monarchiæ primo anno, in quo Iudeos ex Babylonica captiuitate liberauit. Secunda quæſtio eſt de Monarchiæ Perſarum duratione & annis. Tertia de Regibus huius Monarchiæ, & quot annis quiſque eorum, regnauerit. Quod ad primam harum dubitationum attinet, hoc non controuertitur; quin *Cyrus* primus Perſarum Monarcha Perſis & Babylonis imperauerit. Nam notabilem eius in Hiſtoriis ſacris Regum & *Ezrae* inuenimus fieri mentionem: atque etiam in Prophetia *Eſaie*, qui multis ante eum natum annis eiſdem nomen expreſſit: deque ipſius *Cyri* erga Dei cœlicultum, & Iudeos fauorem clara extant teſtimonia, quod primus ſtatim initio ſui imperii libertatem illis in patriam redeundi conceſſerit publico ad hoc promulgato edicto. Cæterum ſtatimue expletis 70 deportationis annis, an vno aut altero poſtea anno hoc ſuum Edictum publicaue- rit, reſtat excutiendum. Quantum autem ex ſacris Literis coniiicere licet, mox poſt abſolutos ſeptuaginta deportationis annos proximo ſubſequenti anno conſtat hanc *Cyri* promulgatam fuiſſe libertatis licentiam. Nam expreſſe in fine vltimi capitis *Paralipomen.* ſcriptum eſt: *Anno primo Cyri Regis Perſarum, vt compleretur Verbum Domini per os Ieremiæ loquentis, (nempe de ſeptuaginta captiuitatis annis) ſuſcitauit Iona ſpiritus Cyri Regis Perſarum, vt promulgaret per totum Regnum ſuum, idque etiam ſcripto, dicendo: Sic ait Cyrus Rex Perſidis,*

Perfidus, omnia Regna terra tradidit mihi Ioua Deus aeli, & ipse commisit mihi, vt ædificem ei domum Ierosolymis quæ sunt in Iudæa. Quis inter vos de toto populo eius est, sit Ioua Deus cum eo, & ascenderit. Et Ezra primo capite, eadem verba repetuntur, vbi additur: Et ædificant domum Iouæ Dei Israelis: & mox, Tunc surrexerunt Primores paternarum familiarum Iudæ & Benjamin, Sacerdotumque & Leuitarum, & cuiuscunque excitauit Deus spiritum, vt ascenderent ad ædificandum domum Iouæ qui habitat Ierosolymis. Ex quibus verbis colligimus, statim post absolutos 70. captiuitatis annos *Cyrum* initio Regni sui Iudæis libertatem in patriam redeundi, & Templi Dei ædificandi concessisse.

Nec obstat quod *Danielis* noni Capitis initio scribitur: Anno primo *Darii* filii & *Assueri*, ex semine Medorum, quo factus est Rex in regno Chaldaeorum: Anno, inquam, primo Regni eius oblata est *Danieli* Visio de restituendo Iudæorum statu, postquam ipse ieiuniis & orationibus illam reuelationem impetrasset ex assidua meditatione & consideratione per Libros numeri annorum quibus fuerat Verbum Iouæ ad *Ieremiam* Prophetam, completas fore vastitates Ierosolymorum, septuagesimum annum adesse: Non enim hinc colligitur, septuagesimum annum tunc fuisse completum: Sed quia prope erat, Prophetæ pro Prophetiæ adimplerione precatur. Non quod *Darii* illius Medi annus tunc instans, nec secundus annus (nam duobus tantum annis regnasse perhibetur:) fuerit annus liberationis à captiuitate, sed sequens septuagesimum deportationis, primus annus *Cyri* quo per se solus regnauit mortuo *Dario*.

Qui ut *Daniel* testatur, quum regnare inciperet, erat sexaginta ferme & duos annos natus. Cum *Cyro* autem illum regnasse duobus vltimis vitæ annis etiam testantur Chronographi; quum citra eius opem *Darius* ille Medus Babylonicum regnum non obtinuisset. Sed cum socer *Cyro* fuisset *Darius*, cuius vnicam filiam *Cyrus* duxerat uxorem; eius maximè opera acquisitum fuit illud imperium. *Cyrus* tamen vltro administrationem Babylonis (aliis bellis occupatus) focero *Dario* durante eius vita concessit. Vnde constat *Darii* Medii annos, quibus Babyloniis imperauit, primum *Cyri* annum, in quo solus hanc Monarchiam possedit præcessisse. Qui duo *Darii* Medii anni sub duobus vltimis captiuitatis veniunt comprehendendi. Quibus absolutis anno primo *Cyri* solius regnantis concessa est libertas Iudeis in patriam redeundi, qui erat annus mundi 3431, & initium imperii *Cyri* per se super Babylonicos. Ab hoc ergo primo *Cyri* anno supputandi sunt anni Persarum Monarchiæ. Quamuis Græci aliter eius annos numerant. Nam omisso *Cyro* & *Cambyse* qui simul cum eo regnauit, ab ipsius *Cambysis* vltimo anno Monarchiæ Persarum principium deducunt. Velut ut regni Græcorum annos non ab *Alexandro* Magno, sed à *Seleno* *Nicanore* incipiunt. Sed quod ad initium Regni *Cyri* attinet, sciendum est illud esse duplex. Primum enim illius regni principium fuit, quum apud Persas primum cœpit regnare: Secundum, quum post *Beltesare* interfectum, solus Monarchiam Persarum Babyloniis præesse incipiens obtinuit. Quæ in re multos fecerunt Græcorum Olympiades. Nam quum scriptorum omnium ferè consensu dicatur *Cyrus* ineunte Olympiade 55. suum inchoasse Regnum:

Ense-

Eusebius multique alii hoc de ipsius Monarchiæ initio intelligunt; quod non nisi multis postea annis obtinuit. Nam *Cyrus* (teste etiam *Cicerone* in libris De diuinatione) 30 annis regnavit, & ad 70 annum peruenisse dicitur, cum quadraginta annos natus regnum iniisse scribatur. Qui triginta anni ad totum tempus Regni illius extendendi sunt. Sed paucis ex illis utpote sex per se in Monarchia Babylonica imperavit. Ut ex subsequente annorum calculo patebit. Nam si altiore indagine primum *Cyri* Monarchiæ annum inuestigare libeat ex Astronomicis *Claudii Ptolomæi* celeberrimi *Alexandrini* Mathematici observationibus, quæ ab egregio illo artifice ex Astrorum moribus collectæ sunt, non modo regni *Cyri* tempora, sed & totius Persarum Monarchiæ continuationem & annos licetprehendere: atque etiam ab *Alexandro* illo Magno ad Christi usque in carnem aduentum rectum annorum inuenire calculum. Eum ergo authorem in supplementum eorum quæ in sacris Literis non exprimuntur, assumere mihi religio non sit. Nam diuinis humana ancillari par est: præsertim quum inter omnes Scriptores (præter sacras Literas) qui de temporum interstitiis tractarunt, nullius authoris exactiores sint observationes, quàm illius, quæ ex astrorum motibus colliguntur & luminarium eclipsibus: fixi enim sunt termini distantiarum temporum ab eo designatorum ut mutari nequeant. Nam non tantum ex variis Authoribus ea collegit, quæ motuum cœlestium restitutioni conueniebant: sed ex multis etiam Historiis & Chronographicis supputationibus quæ lucem & splendorem insignem adferunt. Magnamque ei gratiam (ut inquit *P. Crusius*) eo nomine debent omnes rei

Chro-

Chronologica studiosi. Is igitur *Claudius Ptolomeus* nobis sequendus est. De cuius obseruationibus annorum & temporum nemo debet dubitare: Is, inquam, omnes suos annorum numeros à *Nabonassare* deducit, ex cuius calculis, non modò *Cyri* primum annum in Monarchia licet eruere, sed etiam eadem opera Babylonica captiuitatis initium (ad nostri calculi in præcedente Periodo confirmationem) & totus Monarchiæ Persarum tempora & durationem, ac etiam regni Græcorum continuationem inuestigare & deprehendere. Sed primò omnium diligenter inquirendum est, quisnam fuerit iste *Nabonassar*, à quo *Ptolomeus* suas deducit motuum & temporum obseruationes. Nam eo ignorato frustra sunt omnes quæ ab illius regni initio sumuntur posteriorum temporum designationes: & pauci Veterum (quorum extant scripta) sunt, qui de illo eius nomine faciunt mentionem. Verùm nostrorum temporum Chronographici fermè omnes atque etiam Astronomi consentiunt, quòd ille idem fuerit, qui in sacris Literis *Salmanassar* dicitur; Rex ille Assyriorum, qui decem Tribus Israelis, destructo Samariæ regno, in seruitutem redegit. Qui rebus à se præclare gestis obtinuit, vt illius æra in loco maximè illustri poneretur. Quorum sententiæ & ego astipulor. Nam non tantum ex nominis affinitatis id licet coniecere, sed etiam ex annorum numeris in sacris Scripturis expressis qui *Salmanassar* is actis attribuuntur, quæ optimè *Nabonassari* cōueniunt, id certò possumus astruere. Nec *Iosepho Scaligero* in hoc credendum est, qui quibusdam non solidis coniecturis ex aliorum nominum Etymologiis ductis, *Nabonassarem* eum esse putat, qui in sacra Historia *Baladan*, pater *Merodach Baladan* Regis

gis Babylonis appellatur: Cuius argumentis refellendis, propter hominis reuerentiam, cui multum tribuo, nunc insistere non intendo. Sed ea levis esse ponderis legentibus faciliè apparere potest: nec tempora conueniunt, quæ à *Nabonassare* supputantur cum aliis quàm *Salmanassaris* annis. Et de *Baladane* illo qui Regis Babylonis *Merodachi* pater (qui *Merodach* temporibus vltimis Regis Iuda *Ezechia* floruit, & à *Ptolomæo* *Mardocempadus* appellatur) nihil (inquam) de insigne *Baladane* illo memoriæ proditum est, vt ab eo celebris illa annorum æra initium duceret. Illo ergo relicto *Nabonassarem* *Ptolomæi* verè *Salmanassarem* fuisse certò statuamus. Ab eo ergo annos porro cum *Ptolomæa* numerantes duo aut tria deprehendimus iudicia de tempore tam Babylonice captiuitatis, quàm initii Monarchiæ *Cyri* investigando, per annos scilicet *Nabopolassaris* & *Cambyfis*, atque etiam *Alexandri Magni* in Græcorum Monarchia. Ponit enim *Ptol.* à *Nabonassaris* Regni initio ad *Nabopolassaris* regni quintum, annos intercessisse 127. Hunc verò *Nabopolassarem*, *Ptolomæo* dictum, *Berosus Chaldaus* Historiographus (citante *Iosepho*) *Nabulassarem* vocat: Quem constat ex scriptorum consensu, & annorum calculo *Nebuchadnezzarem* Regem Babylonis fuisse, & patrem magni illius *Nebuchadnezzaris*, cuius apud *Danielem* celebris sit mentio: Qui filius anno regni sui decimonono, Iudeos captiuos destructa eorum vrbe regali, & Templo abduxit, anno mundi 3360: vt ex præcedentis Periodi constat calculo; qui fuit *Sedechia* Regis vndecimus & vltimus annus, primusque Babylonice captiuitatis: fuit ergo primus annus huius *Nebuchadnezzaris* mundi annus 3341. Cuius anni apud Prophetam *Ieremiam*

P

expressa

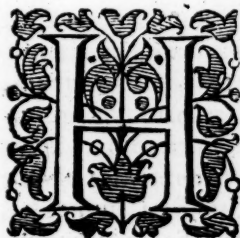
expressa sit mentio, qui cap. 25. scribit, se à 13 anno *Iosia* Regis Iuda, per 23. annos Verbum Domini continentur locutum esse, verum Iudæos audire noluisse. Is autem 23. annus (vt ibi dicitur) fuit quartus regni *Ioachim*i Regis Iuda filii *Iosia*, & primus *Nebuchadnezzaris* Regis Babylonæ, à cuius *Ioachim*i quarto anno (qui vndecim annis regnavit) sunt ad vndecimum *Sedechia* nouemdecim. Iam vt quintum annum *Nabopollassaris* patris istius magni *Nebuchadnezzaris* venemur, de quo *Ptolomæus* libro τῆς μυριαδὸς οὐράζων 5. cap. 14. meminit, Illum fuisse mundi annum 3346. sic probatur. *Berosus* (testante *Iosepho* lib. 1. contra *Appionem*) scribit: Quum pater *Nebuchadnezzar* (*Ptolomæo* *Nabopollassar*, & huic *Beroso* *Nabullassar*) diutius ferre labores non posset, exercitum cum Imperio filio ætate valenti tradidit, qui expeditione mota, Satrapas & populos deficientes ad imperium reuocauit: Vnde constat patrem cum filio regnum communicasse, & filium fuisse qui Iudæos rebellantes vicit, & duxit captiuos. Quod factum fuit filii huius anno regni cum patre 19. vt dictum est, qui erat annus patris 29. vt idem *Berosus* agnoscit, qui *Nabullassari* huic patri tribuit annos 29. quum nouem tantum per se solus regnauerit: sequentibus autem exinde annis cum filio, cuius vltimus annus ex hoc calculo, filii fuit decimus nonus, quo anno Ierusalem capta est. Quintus ergo annus *Nabopollassaris*, qui est à *Nabonassare* 127. erat mundi annus ex *Ptolomæi* calculo collectus 3346. & ex consequenti retro supputando regni *Nabonassaris* initium 3219. annus. Nunc sumantur ex *Ptolomæi* obseruationibus iam dicti 127. anni à *Nabonassare* ad quintum *Nabopollassaris*, & à quinto eiusdem ad annum Iudæorum captiuitatis & desolationis primum,

mum, viginti tres anni, qui iuncti 70 captiuitatis annis
 reddunt annos 220, quo ducentesimo vigesimo anno
 finito coepit *Cyrus* solus in Babylonico Persarum im-
 perio regnare: quo etiam anno libertatem Iudæis in
 patrias sedes remeandi concessit. Qui erat annus mun-
 di 3431, & huius octauæ Periodi primus. Iam pro su-
 periorum confirmatione restat, vt ostendamus ex sa-
 cris Literis & annorum Regum Iuda serie *Salmanassar*-
rem Assyriæ Regem eundem esse cum eo quem *Prolo-*
meus Nabonassarem vocat. Idque retro à quinto *Nabo-*
pollassaris anno (qui & *Nebuchadnezzar* senior) suppu-
 tando, annos 127 ad primum *Nabonassaris* annum,
 hoc modo. Constat ex superioribus calculis annum
 quartum *Ioachimi* Regis Iuda fuisse nonum *Nabopol-
 assaris* Regis Babylonix: ablatis ergo quatuor annis il-
 lis à *Ioachimi* regno peruenitur ad vltimum patris ipsi-
 us *Iosia* Regis annum, qui idem est cum quinto *Nabo-*
pollassaris anno. Ab hoc ergo anno retro numerando
 dantur *Iosia* regno ex Regum historia anni 31, *Amoni*
 eius patri duo, *Manassi* 55. *Ezechia* 29: Hi anni vnâ
 iuncti efficiunt 117 annos, inclusis scilicet trigesimo-
 primo *Iosia*, & quinto *Nabopolassaris* anno. Iam supe-
 rant ex 127 inter quintum *Nabopolassaris* & initium
Nabonassaris anni decem. Qui dandi sunt regno *Sal-*
manassaris, quibus ille ante *Ezechiam* regnavit, qui ex
 Regum Iudæ Historia sic possunt colligi. *Achas* pater
Ezechia regnavit annis sedecim, cuius regni duodeci-
 mo anno, vt scribitur 2. Regum 17 capite: Ascendit
Salmanassar Rex Assyriæ in Samariam contra *Hoseam*
 Regem Israelis, eoque capto & in vincula coniecto, ob-
 sedit Samariam tribus annis. Causa autem ascensus
Salmanassaris eodem capite describitur fuisse ob non

tum canonem seu tributum quod ex pacto debebat *Hoseas*, & ad aliquot antea annos persoluerat; nempe circiter sex annos, vt rectè colligit *Tremellius*. Iungantur ergo hi sex anni cum quatuor vltimis regni *Achasi* efficiunt decem illos annos regni *Salmanassar*, qui ex numero 127 annorum à quinto *Nabopolassar* decerant, perueniturque directo calculo ad regni *Salmanassar* initium. Vnde constat illum ipsum, nullumque alium verè esse *Nabonassarem Ptolomæi*. Quin & *Metasthenes* ille *Amianus* (quem *Ioannes Annius* corruptè *Metasthenem* vocat) regno *Salmanassar* septemdecim annos tribuit. Quod (quamuis alia in illius fragmento reperiantur erronea) cum nostro calculo exactè conuenit. Sunt enim totidem *Salmanassar* anni si à sexto *Achasi* ad septimum regni *Ezechia* supputentur. Nam anno præcedente, qui erat sextus *Ezechia*, captus est Samaria à *Salmanassare*, post cuius expugnationem eum non diu supervixisse probabile est. Anno enim decimoquarto *Ezechia*, *Senacherib Salmanassar* successor, obsedit ipsum *Ezechiam* Ierosolymis.

CAP. XIV.

*De secunda Parte octava Sabbaticorum annorum Periodi, quæ est de Monarchia Persarum annis
& Regibus ab anno mundi 3430 ad e-
iusdem 3634 procedens.*

IS ita sufficienter quæ ad primum Monarchiæ *Cyri* inveniendum annum pertinent discussis, ad secundum & tertium huius *Epoches* articulum deveniamus, hoc est, de Monarchiæ Persarum durationis tempore & annus. Deinde de Regibus huius Monarchiæ, & quot quisque eorum regnauerit annis. In quorum annorum & Regum investigatione magni & eruditi nostri sæculi Scriptores multum defudarunt. Ut ergo de annis huius Persarum Monarchiæ priore loco dicamus, memoria tenendum est, quod supra diximus, duplex esse horum annorum supputationis initium. Nam si *Græcorum* more procedamus, Non à *Cyro*, nec à *Cambyse* eius filio, qui simul cum eo ferè regnavit, sed à subsequenter in ea Monarchia Regibus faciendum est numerandi principium. Sin autem ab ipso primo *Cyri* anno qui primus post *Darium* Medum in Persarum apud *Babylonios* Monarchia regnavit, addendi sunt duodecim anni ad *Græcorum* huius Monarchiæ calculum. Si ergo *Græcorum* sequimur calculum, à *Dario Histaspis* filio inchoandum est, qui pri-

mus post *Cambyſen* Perſarum regnum obtinuit, à cuius initio ad centefimum decimumquartum, annos huius Monarchiæ ſupputat antiquus Scriptor probatæque fidei *Iulius Africanus* apud *Eufebium* citatus, poſt quem centefimum decimumquartum annum eiufdem Authoris ſententia (quem & ipſe ſequor & approbo) ſuccedunt *Danielis* 70 Hebdomadæ annorum, de quibus poſtea fuſius diſſeritur à vigefimo *Artaxerxis* memoris anno ducentes initium : a quo porro anno ſupputantur Perſarum Monarchiæ anni ſeptuaginta octo. Sic vt totum tempus illius durationis ex Græcorum calculo ſit annorum 192. Vel iuxta Hebræos Scriptores 191 annorum. Nam annus ex Græcorum computo ſuperabundans ad ſeptimum *Cambyſis* annum referendus eſt : Idque proximè accedit ad *Dionyſii Halicarnaſſai* calculum, qui ſcribit, Monarchiæ Perſarum tempora intra ducentos annos contineri. Sed ſi integrum tempus huius Monarchiæ ab ineunte *Cyri* in ea primo anno numeremus, annorum ducentorum & quatuor ſpatium continere reperietur. Cæterum, pro horum annorum computi confirmatione, qui ab aliquibus plures, ab aliis pauciores numerantur : nemo melior arbiter interveniet quàm *Ptolomæus* ille Alexandrinus Aſtronomus, de cuius ex aſtrorum motibus collectis obſervationibus nemo debet dubitare. Is igitur tutò ſequendus eſt: Qui à *Nabonaſſare* ad ſeptimum annum *Cambyſis* annos ponit 225. magnè illius conſtructionis (quam *Almageſtum* vulgò vocant) libro quinto cap. 14. Diximus autem ſupra annum primum *Nabonaſſaris* ex *Ptolomæi* calculo reperiri mundi annum 3219 fuiſſe. Compoſitis inter ſe 3218 mundi annis, & 225 ad ſeptimum *Cambyſis* annum inuenientur anni mundi 3442.

Et

Et septimus ipsius *Cambyſis* annus fuit ter mileſimus quadringentelſimus tertius. Finis autem ſeptimæ *Periodi* (vt ſupra oſtendimus) erat mundi 3430 annis, à quo ad ſeptimum *Cambyſis* ex hoc calculo ſunt anni præciſi duodecim, qui computum *Monarchiæ Perſarum* præcedunt ſecundum *Græcorum* ſupputationem. Additis ergo his 12 annis ad 192 *Græcorum* fiunt in totum, vt iam diximus, 204 *Monarchiæ* huius anni. Annorum autem 192 *Monarchiæ Perſarum* calculum ex *Ptolomæo* ſic licet deprehendere. Obſervat ille *Author*, inter initium *Nabonaſſaris*, & mortem *Alexandri* magni annos fuiſſe *Ægyptios* 424, lib. 3. cap. 7. Cui ſupputationi conſentit & calculus *Prutenicus* *Eraſmi Renoldi*, & *æra* ſeu *epochæ* eius certiffimæ: Quæ ita ſe habent, a *Nabonaſſare* ad initium annorum obitus *Alexandri* anni 423, dies 260. Ex his ergo *Ptolomæi* obſervationibus conſtat, ſi auferantur a *Nabonaſſare* 225, & ab *Alexandro* pro tempore ipſius in *Aſiam* imperii anni ſeptem, remanebunt a ſeptimo *Cambyſis* incluſo ad *Alexandri* *Monarchiæ* initium 192 anni, quod noſtro conuenit calculo, vel (quod in idem recidit) numerantur ab *Eclipſi* liniæ in ſeptimo anno *Cambyſis*, ab ea quæ contigit vndecim diebus ante *Monarchiam Alexandri* itidem 192 anni. Nunc vt ad particularem annorum & *Regum* huius *Perſicæ* *Monarchiæ* catalogum deueniamus. Primi duodecimi de quibus ſupra locuti ſumus anni, ad *Cyri* & *Cambyſis* *Perſas* Imperium pertinent. De *Cambyſe* verò non dubitatur, quin omnium *Scriptorum* conſenſu *Cyri* filius fuerit. Atque etiam ex probatiſſimorum *Chronicorum* teſtimonio probatur, *Cambyſen* cum patre *Cyro* ad ſex ſaltem annos ſimul imperio præ fuiſſe. Nam ex *Perſarum* veteri

inſtituto

instituto (vt supra de his & aliis nationibus tetigimus) seruatum fuit, vt si pater Rex in expeditionem aliquam contra exteras Gentes proficisceretur, filius interea domi regnaret. *Cyrus* ergo contra *Scythas* arma mouens filium *Cambysem* regiæ præfecit administrationi in Perside, quæ per annos sex continuata est. Deinde mortuo *Cyro* *Cambyses* septimo illius anno solus regnauit, parumque postea nempe non vltra quinque menses superstes fuisse perhibetur. Ergo ex duodecim prioribus antedictis Monarchiæ Persarum annis sex tribuendi sunt *Cyro*, quibus per se solus regnauit, & alii sex coniuncto ipsius cum *Cambyse* imperio. His ita se habentibus, procedamus ad Græcorum Persicę Monarchię 192 annos, quorum initium habendum est septimus ille *Cambysis* annus, quo post patrem regnauit: qui annus iunctis quinq; mensibus regni illius, & septem mensibus sequentibus, quibus Magi regnarunt per vim, duos annos constituunt, qui numerandi veniunt inter 36 annos quibus *Darius Histaspis* filius regnasse dicitur. Nam ab eo Græci incipiunt Persarum Monarchiæ annos. Ex quibus *Iulius Africanus* ponit ad vigesimum *Artaxerxis* memoris annum (vnde inchoantur *Danielis* Hebdomadæ) centum & quatuordecim annos: Qui componuntur ex illis 36. qui *Dario Histaspis* attribuuntur, & ex quadraginta *Dario Longimano* assignatis, & 19 *Darii Nochi*, ac 19 primus ipsius *Artaxerxis* memoris annis, post quos 114 annos supputantur ad initium *Alexandri Magni* Monarchiæ anni septuaginta octo. Sic vt totum tempus durationis Persarum Monarchię sit ex Græcorum calculo à septimo *Cambysis* (qui primo *Darii Histaspis* annumeratur) annorum centum nonaginta & duorum (vt supra probauimus

bauiumus) & ab initio *Cyri* Imperii annorum ducentorum & quatuor. Reges autem huius Monarchiæ, præter *Cyrum* & *Cambyſen*, per quos nunc nos numeramus, fuerunt ſeptem. Primus videlicet *Darius* ille *Hiaſtaspis* fratris *Cyri* filius, qui (teſte *Herodoto* & aliis) 35. regnauit annis. Deinde *Darius* ille qui (à longitudine manuum, vel quia dextra ſiniſtra longior erat) *Macrocheir* Græcis cognominatus eſt, 40. annis (vt hiſtorici teſtantur) regnum tenuit. Poſt hunc *Darius* *Nathus* illius filius annis 19. & ex illius *Artaxerxis*, qui ob inſignem memoriam dictus eſt *Mnemôn*, additis 19 (vt ſupra) fiunt 114. Et poſt inchoatas *Danielis* Hebdomadas ſuperſunt ex *Artaxerxis* Memoris annis 43, poſt hunc, 26 annis præfuit *Ochus Artaxerxes*, & poſt hunc *Aſes* quem tantum tribus annis regnum tenuiſſe traditur. Et *Darius* vltimus ab *Alexandro* deuictus ſex annis, quorum poſteriorum nomina & annos numero ciſtaſſe ſufficiat. Nam illorum iterum fuſior fiet mentio. Sed hic occurrit quæſtio: Cur in hoc Catalogo omituntur *Cambyſes* & *Xerxes* cum eorum annis. Nam & ipſi inter Perſicos reges a Græcis numerantur, & *Cambyſe* quidem attribuantur annia plerisque octo *Xerxi* verò plures, nempe 20 anni. Sed pro huius nodi ſolutione memoria tenendum eſt, quod ſupra diximus de Perſarum veteri inſtituto, de quo (præter alios) *Herodotus* libro ſeptimo qui *Polymnia* inſcribitur, propè principium meminit: De ſucceſſore creando antequam Rex aliquis in externam expeditionem proficiſceretur. Et de *Cambyſe* iam diximus quomodo ſex annis cum patre *Cyro* imperauerit, ita vt eius anni cum patris *Cyri* annis confunderentur, vt de eo inter alios *Ioannes Carion* rectè teſtatur in ſuis Chronicis. Qui

scilicet *Cambyfes* non diu post patrem superstes nullum heredem regni reliquit. Estque hoc modo semel totus extinctus: de *Xerxe* autem, qui etiam in hoc Persicorum Regum catalogo omittitur, sic habendum est, hunc etiam non aliam ob causam præteritum, quam eam quæ iam recitata est. Nempe (vt idem *Carion* & *Philapp. Melancthon* indicant) quod profecto in Græciam *Xerxe* Longimanus: *Artaxerxes* eius filius interea regnum administrauit in Oriente, & tradunt quidam Scriptores per annos nouem hunc *Artaxerxem* cum *Xerxe* patre regnasse. Nam ad 40 annos (vt diximus) regnum extendebat. Reliqui autem anni ipsius *Xerxis* propterea in calculum regum Persiæ non veniunt, quia cum patre ipsius *Dario Histaspis* etiam regum nomen ad certos annos (vt probabile est) obrinuit. Historici etiam tradunt *Xerxem* non multò post reditum à Græcia (vbi infelicitèr dimicauit) tempore supervixisse: Interfectum enim fuisse ab *Artabano*, qui plurimum apud eum (vt refert *Ctesias*) autoritate valebat. Narrat etiam *Herodotus*, in *Polymnia*: Magnam fuisse inter *Darii* liberos contentionem de principatu, nempe *Artabazanem* & *Xerxem* qui de eadem matre non erant. Sed repulso seniore *Artabazane*, *Xerxem* ex secunda vxore *Atossa* (iussu patris) regnasse, vt regnum apud *Cyri* posteros ex *Atossa* *Cyri* filii remaneret. Cæterum de *Xerxis* nomine, Hebræi Scriptores non meminerunt, quia nulla illius in sacris Literis fit mentio: nisi quòd in genere suppresso nomine apud *Danielem*, cap. 11. de eo fit relatio sub designatione quarti Persarum regis, qui post tres surrecturus esset, & supra omnes ditandus, & omnes contra regnum Græciæ excitaret. Ille autem quartus non obscuris indicis

Xerxes

Xerxes est, de cuius famigerata contra Græcos expeditione multa à multis extant scripta. Sed de *Xerxe* isto apud Græcos notissimo nulla ab Hebræis fit mentio, qui Babylone regnantium Principum duntaxat notitiam tenebant. Nec etiam de *Cambyſis* nomine in sacris Scripturis aliqua fit recordatio: sed in *Ezra* 4. cap. eum sub *Artaxastis* vel *Artaxerxis* nomine significari, certis constare potest indiciis. Nam quum ibi dicatur, In diebus *Artaxaste* scripsisse illi aduersarios Iudæorum, ut opus extruendi Templi impediret, de *Cambyſe* hoc tum Persarum Rege intelligendum est. Nam & hunc hostem fuisse populi Dei ex *Daniele* cap. 10. liquidò apparet: Cui Angelus reuelat Principem regni Persici ei obstitisse vno & viginti diebus, quod de alio quàm *Cambyſe* eiusque consiliariis intelligi non potest: Nempe nemo præter illum absente *Cyro* tum Persis imperauit. De *Assuero* etiam ibi scribitur, quod in eandem sententiam ad illum Iudæorum hostes literas miserint, cuius toto regni tempore opus Templi etiam fuit impeditum. Qui *Assuerus* in Sacris dictus, ille est qui à Græcis *Darius Histaspis* filius dicitur. *Histaspes* autem frater germanus *Cyri* fuit. Non enim *Assuerus* iste, de quo *Ezra* meminit, *Darii* illius Medii (qui cum *Cyro* biennio regnauit) filius erat: ut perperam asserit *Metaſthenes* ille *Annianns*. Nam ut ex *Xenophonte* colligimus, *Darius* Medus, nullum filium legitimum habuit, sed filiam vnicam, quam *Cyro* in matrimonium dedit. Quæ ergo de *Assuero* illo Prisco memorantur de *Dario Histaspis* filio intelligenda sunt. Qui (ut *Ptolomæus* refert, lib. 1. cap. 10.) *Cambyſi* successit. Nam is à *Nabonassare* ad eius 31 annum, numerat annos *Ægyptios* 256 dies 122. Et à secundo *Mar-*

docempadi (qui *Merodach Baladan* in sacris Scripturis dicitur) ad 20 eiusdem *Darii*, annos Egyptios 218, dies 309. Qui annorum numeri cum superiore nostra supputatione exactè congruunt: Nam inter septimum *Cambyfis*, hoc est, 225. à *Nabonassare*, ad 256 annos, hoc est 31 *Darii* conuenit numerus. Et similiter à *Nabonassare* ad *Mardocempadum* putati à *Ptolomæo* anni, nempe ad secundum illius annum, sunt 27, dies 17, & à *Mardocempado* ad 20 *Darii* annum 218, dies 309. Hi anni iuncti reddunt 245, & additis vndecim inter *Darii* 20 & 31 annum, 256 annos vt prius. Ad hæc vt probemus eundem esse *Darium Histaspis* cum illo qui in sacra Scriptura *Assuerus* dicitur, acta quæ *Assuero* illi Prisco ab Hebræis ascribuntur, optimè cum illis conueniunt quæ Græci Historici *Dario* illi *Histaspis* tribuunt: Qui *Darius* propter ipsius antecessorem *Cambysem* etiam *Artaxerxes* dictus est, & (teste *Herodoto in Thalia*) filiorum *Histaspis* natu maximus erat: de eo namque dicitur, ipsum apud Persas viginti Prouincias (quas illi Satrapias vocant) constituisse, earumque singulis Præsides præfecisse, taxato quod penderetur tributo. Is etiam idem est qui contra Scythas sumpsit expeditionem, quam ab *Assuero* quoque illo Prisco susceptam fuisse asserunt Hebræi Scriptores contra factionem Tamaricam, quæ dolo patrum illius (nempe *Cyrum*) *Tamyra* Reginae Scytharum tradiderat. Hoc etiam *Histaspis* filio regnante Babylonios rebellasse, tradit *Herodotus*, qui opera *Zopyri* eos expugnauit. De *Dario* etiam *Xerxis* filio, quem *Macrocheira* vocant, quique opus ædificii Templi renouauit, noua concessa edificandi licentia, *Ezra* 4. cap. atque quinto & sexto fit relatio. Nam de alio quam de illo intelligi mandatum il-

lud

Iud de Templo restaurando datum, nec vera patitur Chronologia, nec veterum probatissimorum consensus Scriptōrum. Is autem *Darius* in fine *Ezra* 4. cap. Rex Persiæ nominatus, etiam ex communi Regum appellatione *Artaxerxes* dicebatur. Cuius sexto anno consummatum fuisse templi opus *Ezra* cap. 6. recolit: Quod scil. opus interruptum erat, vsque ad secundum huius *Darii* annum. Quod autem Iudei, *Ioan.* 2. cap. Christo obiciunt, quadraginta sex annis ædificatum fuisse Templum, incertum est de quo Templo intelligant: Nam Templum quod tunc stetit ab *Herode*, magnis sumptibus ædificatum fuisse testatur *Iosephus* Antiquitatum lib. 15. cap. 14. idque octo annorum spatio. Templum autem primum à *Solomone* exstructum fuit (vt supra meminimus) intra septem annorum spatium. Et de secundo Templo constat, interruptum fuisse illius opus & impeditum à *Cyri* regni tempore ad *Darii* huius secundum annum circiter annis quadraginta, quod sexto eiusdem *Darii* fuit completum. De quo intellexisse Iudei illi videntur. Ceterum, his omissis ad Reges Persarum eorumque annos redeamus. Sunt autem à sexto *Darii* istius Longimani anno, ad vigesimum *Artaxerxis* Memoris annum, in quo incipit *Danielis* Hebdomadam supputatio, 72 anni. Super sunt enim ex Longimani annis 34: *Darius Nothus* regnavit annis 19, quibus additi alii 19 ex *Artax.* ^{per quodros} prioribus annis surgunt illi 72 anni. Quamvis autem de *Dario* isto *Notho* nulla sit in divinis Literis relatio, de eo tamen Scriptores consentiunt illum fuisse filium *Darii Longimani*, & 19 annis regnasse, præter *Ioan. Casionem*, qui negat eum ex *Longimano* genitum, sed eius sororem in coniugem accepisse. Cum aliis autem con-

uenit, quod *Darius* iste *Nothus* duos habuerit filios legitimos, nempe *Artaxerxem* qui Memoris cognomen-
tum adeptus est, & *Cyrum* minorem. *Artaxerxes* au-
tem regno post patris mortem potitus erat, vtpote na-
tu senior. Sed *Cyrus* frater illius regno insidians,
eumque bello petens tandem occisus est. Is est *Artax-
erxes* ob insignem memoriam *Mnemon* dictus, qui an-
no 20 regni sui, *Nehemia* muros Ierosolymæ ædifican-
di & ciuitatem ipsam instaurandi contulit facultatem.
Qui etiam meo iudicio is fuit qui alio nomine *Assue-
rus* dictus, *Hesteram* Iudæam duxit vxorem. Quod
præcipue ex eo coniicio, quod in *Nehemia* libro cap. 2.
scribatur, quum ille veniam ab Rege rogaret in Iudæ-
am proficiscendi vt muros Ierosolymæ instauraret, Re-
ginam Regi fuisse assidentem, quæ eius etiam postula-
tis præstitit fauorem : alioqui de illa mentionem non
fecisset *Nehemias*. De isto etiam *Artaxerxe* scribitur,
illum omnium Persarum Regum diutissimè vixisse.
Nam ad annum vsque 94 vitam prorogasse, & 62 an-
nis regnasse tradit in eius vitæ Historia *Plutarchus*. Cui
potius credendum est quàm aliis, qui eius regnum bre-
uiori spatio limitant. Nam ille grauis Author est, &
ex professo vitam eius & acta sumit describenda. Cæ-
terum *Artaxerxi* huic successit *Ochus* qui 26 annis reg-
num tenuisse traditur, & post hunc *Arses* tribus tan-
tum annis, & *Darius* vltimus, sex : de quorum duobus
prioribus, tametsi sacre Literæ expressam non faciant
mentionem, non dubium tamen est tales fuisse Persa-
rum Reges: Nam Scriptores omnes de ipsis consen-
tiunt. De *Dario* tamen vltimo quem *Alexander* regno
exiit, aliqua in sacra Historia fit recordatio, *Nehem.* 12.
cap. vbi scribitur : regnante *Dario* Persa in diebus *Elia-
sib*,

Sibb, Ioada, Ioannan, & Iaddua scripta fuisse nomina Patrum Leuitarum & Sacerdotum. Nunc ut ad institutum de Regibus huius Persicæ Monarchiæ eorumq; temporibus redeamus, dico ex supradictis constare omnes huius Monarchiæ post *Cyrum & Cambysem* Reges numero fuisse septem, vel (si addatur *Xerxes*) octo, nempe *Darius Histaspis, Longimanus, Nothus, Artaxerxes Mnemon, Ochus, Arses, & Darius ultimus Codomannus* dictus. Nam qui plures aut pauciores numerant à vero aberrant. Maxime autem Iudei, qui quatuor tantum Persarum Reges numerant; ex loco *Danielis* II. malè intellecto: ubi dicit Angelus *Danieli*: Adhuc tres Reges staturos Persidi, & quartum præ reliquis esse ditandum. Nam illic non ultra *Xerxem* Angelus progreditur, qui contra Græcos arma mouit. Is enim quartus erat Persarum Rex. Primus enim erat *Cyrus, Cambyses* secundus, tertius *Histaspis* filius, & quartus *Xerxes* ipse. Nam de Mago illo qui sub nomine *Smerdis Cambyssis* fratris ab eo interempti regnum per vim occupauit, tacet Angelus. Eius enim imperium ad aliquot menses obtentum legitimum non erat. De reliquis Regibus qui post *Xerxem* regnârunt in eoloco, non meminit Angelus, sed statim ad *Alexandrum* Græcum transit, qui Persarum deleuit imperium. Restat ut concludamus, Persarum Imperium secundum Græcos 192 annorum spatio contineri. Cui calculo consentiunt & Hebræorum probatiores Scriptores. Et *Philo* apud *Ioannem Amianum* tam per summorum Pontificum, quam Ducum de domo *Dauid* tempora eos annos supputans. Et quamuis *Philo Amianus* ille ab aliquibus suspectæ fidei habeatur, per certissimas *Ptolomæi* observationes confirmatur ille annorum calculus. Cæterum:

terum in annorum per Chronologiam supputatione hoc semper obseruandum, venit non semper annos perfectos intelligendos, sed aliquot mensibus aliquando deficientes, aliquando superabundantes designari, qui per præcedentes vel sequentes inæquales annos supplendi sunt, vt ad rectum calculum omnia reducantur. Nunc restat, vt quinam sint anni sabbatici ex hac Persarum Monarchia indagemus. Quod faciliè in calculum venit, si periodicum continuum annorum curriculum animaduertamus. Nam si à perfecto illo anno mundi 3430, qui finis est prioris Pericdi procedamus, inueniemus ad vigesimum *Artaxerxis Memoris* annum, vnde inchoantur *Danielis* Hebdomadæ, esse Sabbata annorum octodecim, hoc est, annos 126. Et finis huius Persarum Monarchiæ quæ ad summum (vt diximus) annos ducentos & quatuor comprehendit, penultimum annum esse Sabbaticum, quæ à principio huius Periodi Sabbata annorum 29, & ducentos ac tres annos simplices complectitur citra aliquos superfluos annos,

CAP. XV.

De tertia huius octauæ Periodi parte, quæ ab Alexandri Monarchiæ initio ad finem huius reuolutionis, hoc est, ab anno mundi 3634, ad eiusdem 3920 annum extenditur.

Vperest tertia & vltima pars huius octauæ Periodi, quæ ab anno mundi 3634, hoc est, *Alexandri Magni Monarchiæ initio*, ad annum ab orbe condito 3920 extenditur, hoc est, ab initio *Monarchiæ Alexandri* ad annum 285 ab eodem, vel ad annum regni *Græcorum à Seleuco 266*. A quo etiam anno (qui 42 annis *Christi natalem præcedit*) fit *Augusti Romani Cæsaris* regni principium, si ab interempto in *Senatu Iulio Cæsare* illius imperium supputemus. Sed si à deuictio *Antonio* & subiugata *Ægypto*, inque *Romanorum* prouinciam redacta *Augusti* regnantis numeremus annos, erunt (vt in principio huius Periodi meminimus) ab hoc mundi 3920 anno ad regni *Augusti* initium 15 anni. Est ergo totum huius tertie partis octauæ Periodi intervallum 286 annorum. Quorum particularis supputatio sic deducitur, vt à variis colligitur *Scriptoribus*, vt pöte *Clemente Alexandrino*, *Dionysio Halicarnassæo*, *Eusebio* & aliis, nempe à morte *Alexandri* ad annum victoriæ finalis *Augusti* contra *Antonium*, qui in

in Alexandria Egypti sibi ipsi manus intulit, ponunt annos 294. Quod etiam per astronomicam *Ptolomæi* supputationem confirmatur, circa finem libri tertii his verbis: αὐτὸς Ἰππὸς τῆς τελευτῆς Ἀλεξάνδρου μαχὴ τῆς Αὐτοῦ βασιλείας ἐν 294: à morte *Alexandri* ad *Augusti* regnum sunt anni 294. Et quamvis *Ptolomæus* per annos Egyptios numeret qui aliquanto breviores sunt Romanis (quum nullam recipiant intercalationem) tamen in hoc 294. annorum numero solum differunt 73 diebus, qui (in *πᾶσι* numerando) vulgatiorem annorum computationem non mutant. His annis additi septem ipsius *Alexandri* regni efficiunt ab inita Monarchiæ eiusdem vnum supra trecentos annos. A quibus auferendi rursus sunt 15, sicque remanent (vt supra) 286. pro huius tertiæ partis à fine octauæ Periodi intervallo. Vel si particularius annos numerare libet. Sunt à morte *Alexandri* ad Græcorum regni per *Seleucum* initium, scriptorum consensu, anni duodecim: deinde ad mortem *Mattathia* Maccabæorum patris, & initium *Juda Maccabæi* Græcorum regni anni centum quadraginta sex, vt libri primi Maccabæorum cap. 2. circa finem habetur, & ex *Iosephi* libri Antiquitatum 12 cap. 8. Maccabæorum autem dominatus secundum eundem *Iosephum* durauit annis centum viginti sex: iungantur hi tres numeri, & fiunt anni 284: & additis septem regni *Alexandri* fiunt 291. Sed rursus subducendi sunt ab hoc integro 291 annorum numero quinque anni, vt perueniamus ad annos 286 supra positos pro fine huius Periodi. Qui quinque anni subtracti præcedunt *Herodis* magni Iudaicum regnum. Nam ille à Romanis designatus Rex, Machabæorum dominationi finem imposuit. Qui annus fuit ab vrbe condita 714,

Demisio

lib. antiq. 14.
cap. 26.
& lib. 17. c.
 10.

Domitio Caluino, & C. Asinio Pollione Consulibus. Christi autem Natiuitas incidit in conditæ vrbis 751 annum. A quo retro numerando ad regni *Herodis* initium sunt anni 37, & annis 5 additis qui *Herodis* regnum præcedunt 42, quod priori nostro calculo conuenit. Iam sunt ex his Græcorum regni annis, quidam Sabbatici, ex quorum recto calculo nostra Sabbatariorum annorum enumeratio certa & vera possit demonstrari. Qui etiam à *Iosepho Scaligero* in quinto De temporum emendatione recensentur. Is enim sic habet: *Iosephus* scribit, primum annum *Hircani*, quo *Ptolomeus* eius affinis obsessus fuit in Castro *Dagon*, fuisse septimum Hebdomadis. Annus erat Seleucidarum, vt ex *Iosepho* & lib. 1. *Macha*. colligitur 178, & Periodi Iudaicę 3626, qui anni per septem diuisi nihil relinquunt. Rursus ex primo *Machabæorum* & *Iosepho* putat idem *Scaliger* annum Seleucidarum Antiochenum 150, (qui erat secundus ab excessu *Antiochi Epiphanis*) Sabbaticum fuisse. Qua tempestate *Antiochus Eupator* Iudam *Machabæum* Ierololymis obsedit. Hæc quidem ille: sed sciendum est: Si ad annos Iulianos nostros calculum annorum ab ipso *Scaligero* enumeratorum accommodemus, hi anni Sabbatici non reperientur, siue à mundi exordio siue à sexto *Iosue* anno Sabbata annorum supputemus. Hactenus enim inter illum & me conuenit à rerum conditu ad casum *Sedechie* & primi Templi excidium annos esse 3360. Reliquos autem consequentes annos sic ille numerat ad reditum Iudæorum à captiuitate anni 59, ad edictum *Darii Nothi* 108, ad encenia *Iuda Maccabæi* anni 259. Hi anni simul iuncti 426 constituunt. Encenia autem *Machabæi* ex lib. 1. *Machab.* cap. 4. inuenimus facta fuisse anno regni Seleucidarum

Ioseph antiq.
lib. 14. cap.

23

leucidarum seu Græcorum centesimo quadagesimo octauo. Si ergo anno secundo sequenti *Antiochus Eupator* obsedit *Iudam Machabæum*, anni collecti à casu *Sedechie* 428 annos efficiunt, qui per septem diuisi, post partitionem annum vnum superfluum relinquunt. Ergo ex illo calculo annus 150 Seleucidarum Sabbaticus non est, sed primus Semitæ sequentis annorum Hebdomadis. Ipse etiam *Scaliger* agnoscit eodem quinto libro & loco; primum annum Sabbaticum à Iudæis obseruatum septimum fuisse *ms. ysaïas*. Postquam filii Hebræorum pedem in possessionem terræ Chanaan posuerunt: qui à sexto *Iosua* supputandus est, vt supra demonstrauius. Annus verò 150 Seleucidarum ex hoc calculo à sexto *Iosua* annus est 1289, qui numerus annorum per septem etiam diuisus vnum relinquit superabundantem annum. Similiter ex hoc annorum computo reperimus annum Seleucidarum 178 in primo *Machab.* libro expressum, qui fuit (vt *Scaliger* refert) primus *Hircani*; quo *Ptolomeus* eius affinis in castro *Dagon* obsessus fuit, vno anno Sabbaticum excessisse: sed annum præcedentem nempe 177 septimi anni ex ipsius etiam *Scaligeri* computo rationem habuisse: Nam annus ille à casu *Sedechie* 435 fuit, qui per septenariam diuisionem nullum relinquit superfluum annum, quum annus sequens 436 vnum addat. Sed pro *Scaligeri* viri eruditissimi defensione dicendum est ex calculo Sabbaticorum annorum Hebraico, qui semper à mense septimo *Tisbri* inchoantur quatuor ferè menses nostri initium anni (qui à Ianuario exordium sumit) solent præcedere. Ita vt aliqua anni ipsius sabbatici pars in annos à *Scaligero* designatos incidat, pars autem altera, eaque maior, in nostro sabbatariorum annorum calculo

calculo (qui à Ianuario fit) numeretur: qua de re in præcedente etiam Periodo egimus. Sed maior adhuc superest scrupulus ex librorum scilicet 1, & 2. Machabæorum collatione. Manifestum enim est, duos hos legenti libros in annorum regni Græcorum seu Seleucidarum dinumeratione, magnam esse dissonantiam. Nam cum primus illorum librorum habeat *Antiochum Epiphanem* anno Græcorum 149 decessisse, libri secundi author quicumque is fuit, (non enim sunt vnus Authoris) cap. 13 scribit, *Antiochum* illius filium cognomine *Eupatoris Iudam Machabæum* anno eodem 149 Ierosolymis obsedisse. Quum & Machab. primus, & *Iosephus* asserant anno 150 Ierosolymam ab *Eupatore* obsessam, ita vt vnum saltem annum inter hæc intercessisse necesse sit. Cui ergo horum maior adhibenda sit fides, incertum apparet. Quisquis autem primi libri fuit Author, secundi scriptor testatur se a tertio capite ad finem vsque libri ea quæ refert ex quinque libris *Iasonis Cyrenæi* excerptis, & in Epitomen redegis-
 se: præter quædam quæ ex seipso adiecit, quæ non adeo firmæ sunt fidei. Ceterum nodum istius dissonantiæ sic dissoluit solertissimus *Scaliger*, asserens primi Machab. Authorem semper vti annus Seleucidarum Antiochenis Iudaicis a *Nisan* inchoantibus, alterius vero libri scriptorem vti Chaldaicis, quos integro anno posteriores Iudaicis putat, qui a mense *Elul* Iudaico, vt plurimum incipiunt: hæc quidem ille recolat. Sed miratur quo pacto fiat, vt *Antiochi* prioris decessus lib. 1. Machab. in annum 149 conferatur, quum Epistola *Antiochi Eupatoris* post patris obitum conscripta ex secundo Machab. 11 cap. habeat annum 148 ex mense Xanthico (qui nostro ferè Aprili respondet) Epistola

etiam *Lyſia* Iudæis ibidem directa eundem annum habet, ex mense Dioscuro. Cui ergo credendum est? Ego sanè posteriori annorum Græcorum supputationi, quæ ex lib. 2 Mach. colligitur, quo ad hunc articulum potius fidem adhibendam existimo: ob id maxime quod hi anni in Epistolis *Antiochi*, qui regno Græcorum præfuit, & *Lyſia* eius Prouinciarum administri expressi, propter publicam authoritatem magis sint authentici, quam assignatio annorum per *Iosephum*, aut illius primi lib. authorem. Nam de *Iosepho* constat eum frequenter in annorum numeris falli. Et quorundam opinio est, illum huic primo Machabæorum libro, annos Græcorum indidisse, & sic ex authentico Apocryphum fecisse: utcumque hæc sint, ego potius in meo annorum sabbaticorum calculo, publicarum illarum epistolarum fidem secutus, inuenio eos exactè ad meum conuenire computum. Itaque Seleucidarum annum 148 verè sabbaticum fuisse deprehendo: hoc modo, Annus Monarchiæ Persarum secundum Græcorum calculum 114 (vt supra probauimus) sabbaticus fuit, qui & 19 regni *Artaxerxis Memoris* erat, à quo ad initium imperii *Alexandri* numerantur 78 anni septem annis durauit eius imperium, a quo ad initium Seleucidarum regni, anni sunt duodecim, quibus particularibus annis additis ad 148 exurgit numerus 245 annorum, qui per septenarios diuisus, post 35 annorum Sabbata nullum relinquit superfluum annum. Vnde conicere licet *Antiochi Epiphanis* interitum potius in annum Seleucidarum 147, quam 149 reponendum: & annum obsidionis Ierofolymæ ab *Eupatore* in 149 annum. Qui etiam dici sabbaticus potest, ea ratione qua maior eius pars in illum annum Iulianum incidit,

incidit, vt ex annorum computo supra memorato in aliis annis fabbaricis inuenimus. Et adhuc alia ratio est, qua primi lib. Machabæorum & *Iosephi* de annis fabbaricis narratio possit defendi. Nam quoties de annis famis vel annonæ penuria propter fabbarios annos fit mentio, non semper de præciso illo septimo anno intelligendum venit, sed plerunque potius de octauo, qui est primus sequentis annorum Hebdomadis. Cuius rei causa est, quia ita in lege cauebatur vt cum sexto quoque anno agrorum finita esset cultura, septimo anno terra omnino quiesceret, vt neclatio fieret agrorum nec vindemia : & octauo demum anno agros rursum liceret colere. Ergo necesse fuit, vt sexti anni proventus pro tribus annis sufficeret, nempe pro sexto, septimo & octauo anno, fructus enim octauæ anni donec collecti essent, non poterant in populi vsum conuertere. In octauo ergo anno ante frugum illius anni à solo separationem maxima erat apud Iudeos annonæ penuria. Quod etiam primi Machab. cap. 6. vers. 53. videtur significari, vbi dicitur : Cibaria non fuisse in apothecis propter septimum annum, & quia illi qui seruati erant, & se receperant in Iudeam à gentibus, comederant residuum quod erat repositum ; quod de anni septimi residuo intelligendum venit. Nam anni septimi penuria aut fames vtcunque tollerari poterat, quum fruges sexti anni pro eo sufficere possent : sed octauo demum anno difficilior erat toleratu penuria, quum horrea frugibus essent exhausta, & agri etiam cum eo quod supererat essent ferendi. Hoc itaque probè intellecto facile est locos illos in quibus fabbariorum annorum fit relatio, ad rectum accommodare calculum. His itaque sic examinatis, non magnum aliquem

aliquem superesse putamus de annorum huius octauæ Periodi recto calculo scrupulum : & si qua dubia superiunt ea ad sequentia de *Danielis* septimanis, earumque recto computo & Periodo referemus. Hoc tamen memorię tenendum semper suggerimus, (quod & supra tetigimu-) in Chronologica annorum supputatione non vbique annos præcisos & omninó perfectos intelligendos, sed aliquot mensibus aut diebus nonnunquam deficientes, quandoque excedentes, qui per præcedentes vel sequentes alios annos sunt æquandi, in qua æquatione etiam habendus est respectus ad Ægyptiorum & Iulianorum annorum differentiam. Hoc etiam obseruandum venit, in annorum Regum & Principum enumeratione, variam à diuersis eorum initii fieri supputationem. Alii enim ab ipso anni tempore quo regnare inceperunt, eorum annos & regni tempora colligunt, sed suum calculum accommodant ad principium anni qui est in usu publico apud eam gentem cuius recensentur annales & res gestę. Sic *Ptolomæus Alexandrinus* & qui eum sequuntur à *Thoth* mense primo Ægyptio suas ordiuntur annorum obseruationes, & regnorum Principum initia inde deriuant. Sic (exempli gratia) mortem *Alexandri* ponunt Historici, non in eum diem quo obiit *Alexander*, sed in principium anni secundum Ægyptios, nempe in primum diem mensis illius *Thoth*, qui eo anno secundum Astronomos incidisset in 12 mensis Nouembris, si annus Iulianus tunc in usu fuisset. At *Alexander* (teste *Plutarcho*) è viuis excessit ἐβλῆστος δαίσιον mensis die quarto, cui congruisset mensis nostri Maii dies 20. distabat itaque verus mortis illius dies ad dimidium anni a *Ptolomæi* & communium historicorum calculo.

simili-

Similiter in annis à *Nabonassare* supputandis, vnde *Ptolomæus* omnes suas deducit annorum obseruationes, Principum illius regni a mense *Thoth* Ægyptio perpetuo numerat. Quod obseruandum venit ab his qui in re Chronologica versantur ne aberrerent. Nunc superest vt etiam per Græcorum Olympiades rectum calculum annorum huius octauæ Periodi confirmemus: quod facile factu est, si pro Monarchia Persarum annos *Cyri* & *Alexandri* magni inter se conferamus. Nam omnium scriptorum consensu obiit *Alexander* Olympiadis 114 anno primo. Tradunt etiam vnanimiter *Cyrum* regnare coepisse Olympiadis 55 anno primo, quod de initio ipsius regni apud Persas intelligendum venit, vt supra ostendimus. Regnavit autem annos 30. Iam tollantur à 114 Olympiades 55. remanent 59 inter initium primum regni *Cyri* & *Alexandri* obitum. Qui 59 Olympiades 236 annos constituunt, à quibus ablati 30 anni, regni *Cyri*, & septem *Cambysis*, atque insuper septem regni *Alexandri* relinquunt 192 annos positos a *Ptol-mæo*, & Hebræis scriptoribus, pro Persarum Monarchia. Et porro ab Olympiade 114 anno mortis *Alexandri* ad tertium Olympiadis 194 annum, quo anno natus est Christus, vt præter alios testis est *Eusebius* in Chronicis, sunt anni 321, vt cuius rectè supputanti patet. Ab his detracti 42 anni, quibus vltimus annus huius Periodi Christi natalem præcedit, remanent 279, quibus additi regni *Alexandri* sex faciunt 285 annos in principio tertie partis huius Periodi positos. Differentia autem excessus vnus anni Imperii *Alexandri* ex his quæ supradicta sunt de initio *Alexandri* imperii & varia supputandi annos ratione dissoluitur. Nunc vt hanc octauam sabbatariorum

rum annorum Periodum concludamus : restat vt ad illam conferamus Iudæorum magnum Cyclum vel Periodum, quam illi habent 6916 annorum (de qua in cap. 2. de numeri septenarii perfectione egimus) ab eius Periodi initio ad sextum *Iosue* annum supputant Iudæi 2310 annos, erat ergo septuagesimus & vltimus captiuitatis Babylonicæ annus, septimæque Periodi ex superioribus calculis annus 3242. & vltimus huius octauæ Periodi cycli Iudaici 3731 qui per septenarios diuisus nihil relinquit. Qui numerorum calculus confirmatur ex eo quod eius collocatio, annorū sabbaticorum numerum exactè demonstret, & corroboret, atque Cyclum vtrumque solare & lunare in se contineat, qui quibusque 432 annis in orbem redeunt.

C A P. XVI.

De recta Hebdomadam Danielis nono capite reuelatarum supputatione.

IN tota re Chronologica, quæ annos mundi in ordinem redigit, nulla est sanctior, vtilior & magis necessaria inquisitio, quàm ea quæ de recta enumeratione annorum 70 sabbaticorum in *Danielis* vaticiniis ab Angelo (cap. 9.) ipsi reuelatorum, de populi Iudæorum post captiuitatem Babylonicam statû & durationis tempore proponitur. Nam ex ea rectè intellecta non modò illius populi vrbisque Hierosolymæ instauratio, continuatio & finis,

acreip. interitus describitur, sed etiam via patet & veluti clavis nobis exhibetur, qua annos mundi, qui post ipsam captiuitatem alioqui non satis perspicue ex aliis sacre Scripturæ patefiunt monumentis, eorumque numerum inuestigemus, & aperiamus, & velut in lucem educamus. Et quod magis est, augustissimum nostræ salutis mysterium de Christo ipsiusque regno, deque aduentus in carne humana & passionis tempore non obscuris indiis, sed dilucide prædicta reperitur adhuc Iudeis latens certitudo. Verum nescio quo fato, vel potius hostis humani generis inuidia, fiat, vt celeberrima illa Prophetia de exhibendo suo tempore Patribus promisso Messia, deque aliis nostræ fidei arcanis, adhuc quodammodo in abstrusa caligine, quod ad rectam supputationem initii illius atque finis maneat, inque non paruum veniat decertationem: quæstioque sit multum diuque agitata, & nondum satis decisa, ne dicam maioribus difficultatibus, quo magis tractatur, inuoluta, de harum Hebdomadum recta locatione & ordine, annorumque, quæ historiis horum temporum exactè conueniat assignatione, vsque adeo vt in nulla alia inuestigatione se magis exercuerit, & plerumque exorbitare permiserit, tam veterum, quàm recentiorum licentia, dum vt inde sese extricarent, non satis inuenirent, sicque verè *ath'os heracleos* (vt quidam ait) cuius adhuc sub Iudice lis dependeat. Nam non solum inter se variant & discrepant sententiis qui de his annorum septimanis tractationem instituerunt, sed etiam sibi inuicem contraria in medium attulerunt, præcipuè in annorum & Regum Monarchiæ Persarum enumeratione & temporibus aliis plures aliis pauciores reges & annos numerantibus: aliisque Græcorum,

aliis Hebræorum aut aliorum Chronographorum numeros sequentibus, inque his varia supputantibus interualla. Multum certè me mouit, dum multorum de hac expedienda controuersia scripta legissem: Quod illos non dicam mihi, sed sibi ipsis (vt arbitror) minimè satisfecisseprehenderim, dum in medium multa aliis discutienda relinquerent. Res ergo non solum utilis, sed Ecclesiæ, & Christiani nominis dignitati magnopere necessaria mihi videtur, vt bonorum & eruditorum ingenia in hoc tandem nodo soluendo defudant: huiusque adeò solaminis plenæ Prophetiæ clariorem patefaciant intellectum: ne amplius eo nomine obstinatis nostræ religionis hostibus Iudæis ludibrium debeamus, qui hanc clarissimam faciem obscurare, & ad alios, nescio quos Christos vel Messias, detorque nituntur; ne verum sui Messie aduentum ad tot iam secula elapsum agnoscere & confiteri cogantur, sed alium à spiritu illusionis fascinati frustra adhuc expectent. Quodque magis dolendum est, quidam ex nostris, non infimæ, vt sibi videntur, eruditionis, propter non satis intellectam rectam huius vaticinii annorum seriem & locationem, eo temeritatis prolapsi sunt, vt eum cæcis & cæcorum ducibus Rabbinis, Iudaizantes errorum Magistros sequi non erubescant, eosque in sua præfracta peruicacia potius confirmare, quàm arguere aut conuincere videantur, dum ipsi etiam *Danielis* contextum obfuscentes, & sinistra interpretatione deprauantes, nomen Messie non tanquam Christi Seruatoris nostri proprium, sed appellatiuè accipiant, ita vt de quouis Iudæorum principe possit intelligi, quum ipsi interim de quo principe potissimum sentiant, sibi ipsis non consent. Ego verò quod ad me at-

tinet,

tinet, vt ipsius à Deo dilecti *Danielis* verbis, quibus apud *Nebuchadnezarem* Regem vsus est me muniam, imo tenuitatis meæ mihi conscius multo magis mihi applicem, dico & ingenuè profiteor, huius diuinæ Prophetiæ elucidationem, & in sua annorum serie locationem, non propterea mihi esse reuelatam, quasi ipse præ aliis maiorem habeam sapientiam, aut diuinorum oraculorum cognitionem, sed quia Deus est in cœlo, qui humilibus dat gratiam, & arcana quibus vult, reuelat, quem supplicibus votis imploravi, vt si quibus veritatis ipsius scintillis me illustrare dignaretur huius Vaticinii veram annorum seriem & digestionem aperiret, nec omnino mea expectatione frustratum (ei soli sit omnis laus & gloria) me confido. Quia in re bonorum & non contentiosorum, sed veritatem amantium virorum iudicio me submitto. Certè nullius censuram reformido, quin secundum imbecillitatis meæ mensuram magna integritate laborauerim, vt nihil à rectæ fidei analogia aut veritatis tramite, alienum (quamuis nouum videri possit) istuc proponere instituerim, sed Ecclesiæ Christi, quantum in me est, prodesse studuerim. Nec si qui dissentiant illos inuitos in meam cogam sententiam: mihi satis est bonum propriæ conscientię & veritatis testimonium. Vt ergo ad rem ipsam deueniamus, principio optandum omnibus nobis omnino esset qui ad sacratissima hæc mysteria tractanda accedimus, vt aliqua saltem portione Spiritus illius à Deo bonorum auctore imbuiamur, quo abundante præditus erat *Daniel*, cui reuelata fuit hæc Prophetia. Sed quomodo (quæso) hanc diuinam reuelationem obtinuit? Nempe vt ipse de se testatur huius 9. cap. initio dum ait: Adhibui faciem meam ad-

Dominum Deum querendo oratione & deprecationibus, cum ieiunio, cilicio & cinere: & orans Iehouam Deum meum confessus sum: mea scilicet & populi mei peccata, celebri illa confessione, quæ eodem capite ad finem vsque versus 19 continuatur. Nos autem imparati vt plurimum, tanquam manibus pedibusque illotis, diuino numine vix aut omnino non inuocaro, ad hæc aperienda arcana inuolamus, in hoc profanis Poetis peiores, qui initio suorum Poematum, numina quæ ipsi reuerentur, inuocant, quod nobis non minus, sed multo magis quam ipsis censeo faciendum, ne Spiritus diuini assistentia nostrapte culpa destituti recta Prophetiæ huius elucidatione frustremur. Hoc ergo præmissis exordio ad verba ipsa contextus *Danielis* accedamus, vbi primo loco, post confessionem cum precatione, occurrit reuelationis ipsius modus, quonam scilicet pacto, illo adhuc loquente, orante, & peccata sua & populi confitente, vir ille *Gabriel* (virum Angelum vocat, nempe qui humana specie illi apparuit) quem priore visione viderat, aduolans illum tetigit sub tempus oblationis vespertinæ, hoc est, tempore precibus populi Dei destinato, illum recreauit & confirmauit, ad Prophetiæ huius reuelationem animo ipsius fortius imprimendam. Nam humana imbecillitas ad diuinas visiones excipiendas omnino insufficiens est, nisi Dei ipsius manu non vulgari modo sustineatur, vt huius Prophetæ cap. 8, & *Isaiæ* 6, ac *Ezech.* 1, & similibus locis ostenditur. Deinde sequitur, vt Angelus illum informare cœperit, dicens, O *Daniel* nunc prodii, vt te instruam cognitione. In principio deprecationum tuarum prodii verbum, & ego veni vt hæc tibi patefacerem, quia desideriorum vir es. In quo videmus

maus quàm promptus & propensus sit Deus ad nos in precibus exaudiendos, modo sinceris & ardentibus affectibus (vt *Daniel*) ad ipsum accedamus. Moxque Angelus ad concipiendam ipsam reuelationem ipsum præparat, inquit, Quapropter animaduerte ad verbum, & intellige ipsam visionem : Multa enim præparatione nobis opus est ad cœlestia oracula animo dignè suscipienda. Tum sequitur vers. 24 initium Prophetiæ ipsius (quæ ad finem vsque capitis continuatur) vbi Angelus *Gabriel* reuelationem inchoat, dicens; Septimanæ septuaginta incisæ (vel concisæ) sunt super populum tuum & super ciuitatem sanctam tuam, ad cohibendam præuaricationem, &c. Hic per septem septimanas annorum hebdomadas omnes intelligunt, & rectè. Nam Angelus alludere videtur ad septuaginta illos qui precesserunt captiuitatis annos. Innuat ergo oraculum, tot sabbaticos annos, hoc est, annorum septimanas futuras in restitutione reip. Iudæorum & ciuitatis ipsius Hierosolymæ, populique statu, ad complendum eorum scelera & præuaricationes, quot erant anni in populi deportatione & ciuitatis ipsius desolatione. Vbi rursus magna Dei *ἐλεησίνη* erga Iudæos innotescit, vt respondeat ardentibus *Danielis* precibus qui de populi & ciuitatis ipsius prosperitate adeo erat sollicitus, post elapsos 70 illos captiuitatis annos à *Jeremia* Propheta prædictos, quibus vrbs ipsa & tota Iudæorum resp. in desolatione futura erat : ostenditur nimirum Deum multis, hoc est, septies septuaginta vicibus, puta 490 annis, velle rursus stare Iudæorum politiam, vel saltem aliquam illorum in sua terra continuationem, cum tantum 70 simplicibus annis pro peccatis illius populi deserta & desolata iacuerit. Cuius
causa

causa postea subiungitur vt finem poneret, populi illius prauaricationibus, & tandem adueniente & reuelato Messia, deleta penitus & extincta politia illa externa, spirituale & æternum Christi regnum constitueretur. De his ergo 70 annorum septimanis totus noster futurus est sermo, quas Angelus hic præcisè determinatas, & ad hoc in partes sectas esse ait, vel potius incisas, vt supra interpretati sumus. Id enim verbum Hebræum *קצת* hic impersonaliter positum propriè significat, nempe hoc tempus a Deo esse certò præfixum, & quasi decurtandum. Quo etiam nobis instructio datur & admonitio, certas à Deo præordinatas & constitutas annorum Periodos, vnicuique genti & populo ad finiendum illorum scelera & peccata per veram resipiscentiam & vitæ emendationem; quod si neglexerint, tandem instare eorum desolationem & interitum. Vt Chananæorum gentibus accidit, quibus Deus per 400 annos pepercit, donec complerentur eorum peccata priusquam eos deleteret. Sequitur ergo in oraculo finis designatio, nempe spatium 70 Hebdomadum determinatum esse ad complendum populi Iudaici defectionem, hoc est, prauaricationes, & ad obsignandum peccata, adque reconciliandas transgressiones, & æternam iustitiam introducendam, adque sigillandum visionem (hoc est, vaticiniorum oracula) & denique ad inungendum Sanctum sanctorum. Ecce totum tempus quo hæc omnia perficienda essent, septuaginta annorum Periodo concluditur, vsque dum Christus in humana carne adueniens suum regnum in terris auspicaturus esset: idque vt finem imponeret Deus illius populi defectionibus, peccata expiando, & mundo perpetuam iustitiam adducendo,

per

Gen. 15.

per delictorum scilicet condonationem, utque visiones & Prophetias adimpleret & obsignaret, per Sancti Sanctorum vunctionem. Quæ præcipua esse Christi officia, atque adeo illius solius nemo sanus est qui ignorat, quodque Sancti Sanctorum titulus hoc loco illi soli competat. Nam ille est (testantibus passim sanctis Scripturis) qui peccatum mundi tollit, quique se ipsum in sacrificium pro peccatis mundi obtulit, nos à peccatis suo sanguine ablundo, Ille (inquam) est, qui peccata præterita finiuit, ab illis nos iustificando, eademque nobis non imputando, & per sanctificationem à se datam à futuris conseruando, ut si peccauerimus posthac, serui tamen peccati non efficiamur quod lex vetus nunquam præstare potuit, nempe, ut nos Deo reconciliaret, & perpetuam introduceret iustitiam, qua per Christi sacrificium semel oblatum, delictorum perpetuo durans condonatio piis omnibus est acquisita. Ipse etiam obsignauit visionem & Prophetiam dum illa ipso facto (ut loquuntur) perimplendo rata faceret. Nam ut in *Ioannis* Evangelio cap. 3. scriptum est: Quicumque receperit eius testimonium is obsignauit quod Deus (puta in suo verbo) verax est. Denique in spatio illo 70 hebdomadam præfinitum erat, ut Sanctus ille Sanctorum inungeretur: quod egregium diuinitatis ipsius testimonium est; Nam ex eo nomen sumpsit, ut Messias *Psal. 45.* vel Christus appellaretur. Nam spirituali præ omnibus suis consortibus in Regem, Sacerdotem & Prophetam à Deo Patre Princeps salutis nostræ vinctus est, designatus & consecratus. Ipse denique Sanctus sanctorum est, hoc est, omnis sanctificationis fons & origo, ex cuius plenitudine nos omnes accepimus ut

Ioan. 2.
Heb. 9.
Apoc. 1.

Isa. 61.

T

Sancti

1. Cor. 1.

Ioh. 3.

Sancti reputemur. Non enim dedit illi Deus spiritum ad mensuram, ut multa passim in has sententias epitheta illi attributa occurrunt. Et hæc quidem in genere, de tota Hebdomadam illarum Periodo & complemento : & quænam bona in iis. Christus non solum Iudeis in eum credentibus, sed toti mundo exhibiturus esset. Postea vers. 25, particulari ἀνακατασκευῇ, ad specialem præcedentium explicationem descendit Angelus per magis particularem temporis designationem, primum tempus ipsum ostendens vnde ducenda sit harum 70 Hebdomadam supputatio, dicens : *Cognoscito igitur & intelligito, ab enunciatione verbi de restauranda, & ædificanda Hierosolyma usque ad Christum Principem, fore septimanas septem, & septimanas sexaginta duas, quum reædificabitur platea & murus cum fossis : & erit in angustia temporum.* Inchoanda ergo est Hebdomadam 70 enumeratio, ab exitu verbi, vel decreti de rursus ædificandis Hierosolymis : quod ego cum aliis sententiæ meæ astipulatoribus vigesimo Artaxerxis *Mnemoris* anno censo promulgatum, quod & postea euidenter docere intendo. Nam hic nihil de populi reductione, vel Templi ædificatione habetur, sed tantum de rursus ædificandis Hierosolymis, quod per ipsa verba Hebræa *וְהָיָה יְרוּשָׁלַם* patet, quæ nihil aliud vel ipso *Hieronymo* interprete quam ad rursus ædificandum significant : ut similes phrasi hebraica locutiones Gen. 26. vers. 18. Zach. 6. vers. 1. Malach. 1. vers. 4. & alibi occurrunt. De eo ergo solum mandato vel licentia *Nehemia* data ab *Artaxerxe* cui ille inferuiuit (quod eiusdem *Nehemia* 2. continetur) verba Angeli, per se satis clara, sunt intelligenda. Namque ibi vers. 8. scribitur : *Regem dedisse postulata Nehemia per bonam Dei*

Dei ipsius manum qua cum eo erat: ut scil. ei liceret adificare ciuitatē sepulchrorum patrum ipsius, nempe Hierosolymam. Quinque Rex assidente ei Regina coniuge (quam Hesteram fuisse ex circumstantiis apparet) interrogaret de tempore profectionis & reditus illius, ipseq. tempus assignasset, petiit à Rege literas quoque ad Asaphum custodem saltus Regis (id est, Libani) ut ligna illi daret, ad contignandum portas castri adiuncti adi (sacra) & ad murum ciuitatis, & ad domum quam ingressurus esset ipse Nehemias: Rex omnia petita dedit ei. Ex quo manifestum est, nihil Nehemia fuisse negatum, quod ad plenam Hierosolymæ instaurationem, & murorum eiusdem ædificationem pertinebat, quod nusquam prius & nusquam alibi concessum legitur. Hinc ergo procul dubiò sumendum est exordium supputationis Danielis Hebdomadum, ex verbis ipsius Angeli, qui ab enunciatione verbi de reædificandis Hierosolymis supputandas septimanas illas disertè indicat, qua de re postea plura erunt dicenda. Iam sequitur in contextu de partito hebdomadum numero, nempe quod ab illa verbi enunciatione vel emissionē futuræ essent septem septimanæ, & sexaginta duæ septimanæ, ad Messiam Principem, & decursuræ erant à tempore quo repararentur plateæ & fossa siue muri ciuitatis. Septem ergo & 62 hebdomades, hoc est, in summa 69 septimanas assignat Angelus ad Principis Messiaë paterfactionem, & ad ciuitatis Hierosolymæ continuationem. Nam duo hæc simul in hoc 25 vers. iuncta sunt. Et maxima Scriptorum eruditorum pars in hoc consentit, septem has & 62 septimanas vno contextu currere, ita vt 69 in integrum constituent: idque non obstante puncto *ath nah*, quod sub voce hebræa שבעה locatur. Nam fa-

teor eam distinctionis notam esse, sed non eo modo quo aliqui intelligunt, vt fiat à prioribus septem septimanis posteriorum 62 in hoc vers. 25 supputandi separatio, sed propter subdiuisionem quæ sequenti 26 vers. ponitur, vbi oraculum omissis septem, de 62 septimanis per se particulatim meminit, quæ scilicet currerent à principio ipsarum 70 hebdomadum ad Christi mortem vel excisionem. Nam versus iste 25 velut præparatio est, vt viam sternit ad verum sequentium veruum, nempe 26 & 27 intellectum : quibus *ד' משיחא* *olay* particularior fit hebdomadum distributio, separans septimanas 62 à septem. Integer ergo numerus 69 hebdomadum in hoc 25 versu, coniunctim effluxurus intelligendus venit, ad Messia Principis manifestationem post ciuitatis Hierosolymæ restorationem & Iudæorum reipublice erectionem. Sed quid per vocem *בנין* hic intelligatur, quam oraculum ad Messia ipsius designationem applicat, quæstio est. Multi enim nihil aliud intelligunt quàm hoc epitheton Christo tribui eo respectu, quia Princeps à Deo Patre constitutus est. Sed nos alio modo hoc loco nomen Principis accipere conuenit. Nam quamuis Christus ab æterno cum Patre principatum habuit, non tamen iuxta *Pauli* dictum Rom. 1. declaratus est filius Dei potenter per spiritum sanctificationis Dominus ille noster Iesus Christus nisi post ipsius à mortuis resurrectionem. Proinde vbi dicitur in oraculo tot fore septimanas ad Messiam Principem, idem est ac si diceretur, ad tempus quo Christus vt Princeps inciperet regnare: quod circa annum 37 post ipsius resurrectionem per publicam Euangelii ipsius prædicationem contigit: sed plenius tandem circa annum 44, qui erat illius à natiuitate

natiuitate annus 78 quum omnino destructa Iudeo-
rum republica, & eorum euerfa tota politia, ceremo-
niis Legis Moſaicae ceſſantibus, nouus Legiſlator
Chriſtus in ſuo regno coepit apparere, & à mundo ag-
noſci. Nam tunc iuxta Patriarchæ *Iacobi* vaticinium
ſceptrum in tribu Iuda tranſlatum eſt ad Schilo, vel
potius *חִלּוֹ*, hoc eſt, ad illum ad quem iure pertinuit:
ad quem prædicit populos ſe collecturos. Quod &
Ezechiel Prophetæ cap. 21. 31. confirmat, quum illum
qui altus fuit deprimendum & depreſſum exaltandum
præuidit, & cidarim à priore tollendam: Peruerſam e-
nim, ter inquit, reddam illam. Nam hæc eius non fu-
tura eſt donec is venerit cuius eſt, hebraice *חִלְיָא*, vel
ad quem pertinet, nempe Meſſiam innuens, vt respon-
deat huic *Schelo* Patriarchæ *Iacobi*: quam vocem inter-
pretes (vt hoc obiter dicam) in eo loco pro nomine
proprio accipiunt, vel alienum neſcio quem ſenſum
erunt, quum nihil aliud quàm illud *aſcher. lo* apud *E-
zechielem* ſignificet. Nec obſtat motio *Hiric* pro *Tſeri*
in vulgo nunc impreſſis Bibliis ſub litera *Schin* & *He*
non *Vau* in fine cum puncto *Holem* ſuprapoſito. Nam
conſtat initio hebræos nulla puncta vocalium habuiſſe,
& facile fuit vnum punctum loco plurium ſub hac lite-
ra irrepſiſſe. Et quod ad finem vocis *Schelo* attinet,
He loco *Vau* poni non inſolens eſt. Sed hæc quiſque
vt lubet (per me licet) accipiat, ſi nec mea, nec *Eze-
chielis* ipſius explanatio ſatisfaciat. Vtergo ad rem de
qua agimus, redeam, dico in Prophetia *Danielis* per
vocem *Nagid*, quæ Principem, vel propriè ducem ad
quem reſpicit populus, ſignificat, Chriſtum regnan-
tem denotari: Nam non ante ſui populi dux propriè
dicendus erat, niſi cum completis 69 ab initio oraculi

septimanis annorum suum regnum eo quo dictum est modo inchoare coepit & propagare, quamvis ante naturam nostram induisse, & pro nostra salute passim fuisse constet: Non enim nisi post resurrectionem, quum victor de morte triumpharet, & nouum spirituale regnum erigeret, nomen illud ducis sibi vindicauit. Nec solum Christiani Scriptores, sed & Hebræorum doctiores & saniores sic vocem hanc de Christi regno exponunt & intelligunt. Inter quos Author interpretationis Hierosolymitanæ, non solum ita sentit, sed etiam *Iacobi* Vaticinium eo modo quo ego vocem *Schelo* interpretans explicat. Quin & communis opinio inter antiquos Iudæos ipsos fuit circa tempora destructionis Templi Messiam Regem venturum. Sed illis omisis qui venientem in sua Christum non receperunt, illorum sententiæ lubenter accedo, qui de duplici Christi aduentu ex sacris Scripturis loquentes, priorem accipiunt eum qui in humilitate fuit, cuius *Zacharias* Prophetam meminit, inquit: *Latere valde filia Sionis, clange filia Hierusalem, Ecce Rex tuus adueniet tibi, iustus & salutaris, pauper & insidens asino, pullo asinæ subiungis.* De illo etiam priore humili Christi aduentu exponi possunt verba illa quæ vers. 26 huius Prophetiæ *Danielis* habentur, vbi dicitur, Christus excidetur, וְיִכָּרֵץ hoc est, & nihilerit illi: quamvis alii non ineptè interpretentur, & non sui causa. Sed proprio sensu faciunt dicta *Isaia* Vatis, cap. 53. *Nouerat ei species neq. decor: Et nos existimauimus eum à Deo percussum & afflictum, quum verè languores nostros ipse peruulerit, &c.* Quod etiam non incommode ad Christi discesum ad inferos in Symbolo Apostolico, meo iudicio, referri posse videtur. Alter verò Christi aduentus
in

*Zac. 8.
Math. 21.*

in ipsius gloria & exaltatione fuit, quo in regnum suum ingressus est, & per Evangelii sui beneficium se principem & caput Ecclesie suae patefecit. De hoc aduentu hic Angelum loquutum esse sententiae multorum & magnorum Theologorum consonum est. De quo etiam tempore ipsum Christum praedixisse intelligunt, quum discipulis ait: *Amen dico vobis, sunt quidam ex his stantibus qui non gustabunt mortem, donec viderint filium hominis venientem in suum regnum.* *Mat. 16.* Et alio loco *Mat. 10.* discipulis a se missis, inquit: *Non complebitis omnes ciuitates Israelis, priusquam filius hominis veniet.* Et apud *Ioan. 21.* Iohannem ait Petro de ipso Ioanne: *Si cum volo manere donec veniam, quid ad te?* Vnde sermo exiuit inter Discipulos, quod Discipulus ille non moreretur. Haec & similes loquutiones per Christum ipsum prolatae post primum eius in carne aduentum, alium secundum indicant postea futurum ipsius aduentum. Quod non magis vlli tempori conuenire potest, quam illi in quo ciuitatis Hierosolymae & templi Dei facta est desolatio. Quo scilicet tempore Christus non solum Princeps in suo regno apparuit, sed etiam seruus, iudex, & ultor aduersus impios & obstinatos Iudaeos, extremas ipsis ingerens calamitates propter ipsius reiectionem, crucifixionem, & Ecclesiae ipsius persecutionem. Ad hunc etiam secundum aduentum pertinet, quod Christus ipse discipulis respondit de Templi structura mirantibus: quod futurum esset, ut nec lapis super lapidem ex illo relinqueretur. Et illis rursum querentibus, quando haec ventura essent, & quod signum esset ipsius aduentus & finis mundi, tria haec simul iungentes, Templi destructionem, Christi aduentum, & mundi finem. (In quo apparet illos veteri Hebraeorum opinione

nione fuisse imbutos de templi in Christi adventu destructione, & in eo tempore mundi totius status immutatione, & per Christi regnum renouatione.) Ibi Christi responsio non multum ab illorum interrogatione abludit, dum hæc duo iungit, Hierosolymæ euerfionem & mundi finem : quia ambo illa totumque illud tempus ad Christi regnum & secundum illius aduentum pertinebant. Nam verum quidem est totum regni Christi tempus vsque ad mundi consummationem in sacris Scripturis nouissimum tempus vocari, vt 1. Cor. 10. 11. Heb. 1. 1. & 9. 26. Sed illud quod dicebat generationem hanc in qua erat transituram donec hæc fierent, ad destructionem Ierosolymæ & initium ipsius aduentus in regnum suum proculdubio referendum esse. Necesse enim erat ante transitum vnus generationis hæc verba ipsius Christi perimpleri, quod & ante mortem Euangelistæ *Ioannis* contigit: Nam ille vsque ad tempora *Traiani* vixisse traditur. Intra hoc ergo temporis spatium oportuit secundo ipsius Christi aduentu Euangelii eiusdem prædicationis tuba passim, tam inter gentes, quam Iudeos resonante, veterique & terrena Ierosolyma destructa, nouam & celestem ciuitatem in piorum cordibus edificari. Ad cuius propagationem & incrementum Christi & Apostolorum ipsius ante eius mortem & resurrectionem prædicatio, tantum præparatio hominum erat ad venturum ipsius regnum recipiendum & amplectendum. Vnde prima prædicatio non tantum *Iohannis* Christi præcursoris, sed etiam Christi ipsius fuit: Pœnitentiam agite, appropinquat enim regnum cœlorum, hoc est, hominum vocatio per Euangelium mox in orbem terrarum promulgandum. In quem sensum possunt applicari

plicati ea quæ in hac *Danielis* Prophetia superiore 24. vers. habentur, nempe tempore durationis harum 70 Hebdomadum, de abolitione peccati, afferenda per Christum reconciliatione, & iustitia perpetua introducenda. Nam Christus ipse (vt apud *Ieremiam* vocatur) iustitia nostra est. Et de abolitione Visionis & Prophetiæ idem sentiendum est. Nam Visiones & Prophetiæ de Christo non ante inchoationem regni ipsius perfectè fuerant perimpletæ. Postremo vñtio illa Sancti Sanctorum quæ spiritualis erat, qua Christus præ sociis inunctus fuit, aptissimè ad illam regni Christi manifestationem referri poterit & referenda est: Hæc altius repetere necessarium duxi, vt quid per Messiam Principem hoc loco oraculum intelligat perspicuè omnibus innotescat. His ita constitutis parum difficultatis superesse video in reliqua huius 25 versûs parte, vbi dicitur, Rursus edificabitur plateis & muris. Nihil enim aliud significat hæc oraculi clausula nisi durantibus illis septem & 62 septimanis ciuitatis ipsius Ierosolymæ muros & fossas, vicos & plateas, in integrum restituendas, ita vt nihil ad ciuitatis illius perfectionem deesset: id tamen in angustia temporum. Quo innuitur, quod quamuis ciuitas reedificata ita staret & remaneret vsque dum circa finem septimanarum 69 illarum, quæ ex septem & sexaginta duabus consurgunt, non tamen citra difficultates, multasque angustias & tribulationes, maximè post Magni illius *Alexandri* mortem, quum diuisum esset eius imperium, & essent bella continua inter illius successores, præsertim inter Ægypti & Syriæ Reges, quum Iudæa in medio interiecta vtrisque prædæ erat: de quibus afflictionibus multa in libris Machabæorum commemorantur

ab *Antiochi Epiphanis* tyrannide & illius successoribus illata, & postea à Romanis. Inter tamen hæc mala & pericula, vt hic diuinum pollicetur Oraculum vrbs Ierosolyma stetit incolumis, nec poliria Iudaica prorsus interit durantibus illis à diuino Spiritu prædictis. Qui Iudæorum status imaginem veræ Ecclesiæ nobis repræsentat: quæ quamuis sub cruce assidue exerceatur & iaceat, non tamen omnino succumbit, sed potente Dei manu sustentatur & perseverat: quod magno piorum cedit solamini, nosque hodie contra tot Ecclesiæ Christi hostes animare debet & erigere. Nunc sequitur 26 versus: In quo Angelus particulari *Epexergasia* & subdiuisione hebdomadas ipsas 70 distribuit, à maiore numero, nempe 62 incipiens; dum ait, Post septimanas illas sexaginta duas excidetur Christus, &c. vbi per Christi excisionem mortem ipsius, nempe crucis mortem, dubio procul significat, illum scilicet à suis occidendum, & quasi ad nihilum redigendum. Circa quorum verborum & temporis designationem frustra laboratur, nisi intelligamus has 62 hebdomadas sub 70 versu 24 nominatis, in partium ipsarum subdiuisione præponendas, propterea septem illas vers. 23 prius nominas hic omitti. Ac si diceret Angelus, Ex illis septem & 62 septimanis prius expressis quæ 69 efficiunt, primum assumendæ per se sunt 62 per subductionem particularem, antequam de septem reliquis fiat mentio, quæ tempus designent inter totalium 70 hebdomadam initium & Messiæ ipsius mortem. Et si quæ ratur, quid ergo de septem reliquis septimanis fiet, quæ ex 69 adhuc supersunt? dico illas ad posteriora tempora post Christi baptismum referendas, & de eo quod sequitur in contextu, nempe de tempore finalis ciuitatis

ciuitatis & Sanctuarii destructionis esse intelligendas: Quod in sequentibus latius declarabitur. Dico ergo, & constanter non absque ratione affirmo, 62 Hebdomadas hoc versu nominatas in numero totali 70 primo loco numerandas, quamuis precedente 25 versu septem ipsis 62 præmittantur. Nam pro illis 7, sumendæ sunt septem residuæ ex 69, quæ post maiorem numerum 62 hebdomadam remanent, quæ non ante sed post 62 maiorem numerum supputentur. Sed qua ratione, inquires, quum septem expressè versu 25 priore loco ponantur, & à 62 per *diastolen* separentur? Vt ratio qua ad hoc necessariò inductus sum omnibus innotescat, pro meliore elucidatione huius ordinis quædam mihi præmittenda sunt, & altius paulo repetenda. Primum ergo obseruandum venit hanc hebreis familiarem esse consuetudinem, vt tam scribendo quàm loquendo, in numeris annorum vel aliarum rerum, minorem numerum maiori præponant, quamuis maior numerus prius in ordinem computi veniat. Nam cum illi contraria Græcis & Latinis consuetudine à dextra in sinistram, & scribant, & legant, ideo à dextris inchoantes à minoribus notis & numeris ad maiores progrediuntur. Quemadmodum ab inferioribus ad superiora loca ascendere solemus. Illud tamen interea constat maiora minoribus naturaliter præferenda. Id etiam patet in notis illis arithmeticiis à nobis quoque communiter usurpatis. Nam si (exempli gratia) annum Domini currentem 1604 scribamus nostro more legentes esse millesimum sexcentesium & quartum annum, Hebræi suo more à minore numero nempe 4, inchoantes dicerent, quatuor & sexies centum & mille anni. Et hoc etiam nos in addendo & multiplicando arithmetice

ticè obseruamus, à minoribus numeris inchoantes. Contra autem in subducendo vel diuidendo à maioribus numeris detrahare incipimus. In quo videre licet mirum naturalium rerum ordinem. Nam si cumulus aliquis (docendi gratia) nobis augendus fuerit, semper id quod adiuicimus quamuis minus fuerit, cumulum ipsum exrescere & ascendere facit: Contra, si idem cumulus diminuendus fuerit, per partium subductionem eundem subinde descendere & subsidere facimus, donec tandem totus finiatur cumulus. Vt ergo hæc ad nostrum institutum applicemus, exempla quædam è sacris Literis petenda sunt, ex quibus constet hanc numerandi rationem Hebræis omnino esse vsitatam. Genes. cap. 5. vers. 3. dicimus Latine more: Et vixit *Adam* centum triginta annos & genuit filium. At Hebræa habet **וַיָּחִי אָדָם שְׁלֹשִׁים וְשָׁנָה** hoc est, ad verbum: Et vixit *Adam* triginta & centum annos, & genuit, &c. Qui numerus notis arithmetice sic exprimitur 130, vbi cyphra vel circulus primum locum scribendo obtinet, vt à qua ad maiores notas addendo proceditur. Similiter eodem cap. vers. 6. nos legimus, Vixit *Seth* centum & quinque annos: Hebræi autem dicunt **וַיָּחִי שֵׁת שְׁבַע וְעֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה** hoc est: Et vixit *Sheth* quinque annos & centum annos. Et (quod simile nostro instituto numerandi conuenit) vers. 15. vbi latine dicimus, Vixit *Mahalael* sexaginta quinque annos, & genuit *Iered*, Hebræa habent ad verbum. Et vixit *Mahalael* quinque annos & sexaginta annos. Hic videre licet quoque minorem numerum scribendo & legendo maiori sexaginta præponi: quum tamen nostro more posteriore loco numeretur. Sic vbi in adducto nostro *Danielis* loco dicitur **וַיָּחִי דָּנִיֵּאל שִׁבְעִים וְשָׁנָה**

שש"ס שש"ז ad verbū, septimanæ septem & septimanæ sexaginta duæ: Vbi Latinus non ineptè diceret, Sexaginta duo & septem Sabbata. Hebræi ergo per additionem ascendunt, vbi minorem numerum maiori præponunt, Latini contra. Et tamen tam Hebræi, quam Græci & Latini, dum per partes numeros distribuunt, maiorem numerum primo loco subtrahunt: vt fit in hoc 26 vers. vbi particularis fit septimanarum distributio: Primo loco (omissis septem) 62 Hebdomades nominantur, & numerantur ad id tempus post quod immolandus esset Christus. Et statim hoc ipso versu sequitur: *Civitatem ipsam & Sacrarium destruet populi Princeps vel dux venturus, vel (vt Tremellius interpretatur) perdet populum antecessoris venturum.* Ita vt verbum *venturum* ad populum referatur, qui tunc futurus esset. Sed ego potius de principe ipso venturo interpretor, nempe de Messia ipso qui suo secundo aduentu, de quo supra affatim dictum est populum sibi rebellem, & non recipientem in propria venientem perderet & destrueret. Itaque hic דוכא Dux vel Princeps populi, Christus ipse est intelligendus. Quamuis illam vocem ad Romanorum ducem vel principem multi referant Interpretes, nempe *Titum* vel *Vespasianum*. Sed non verisimile est nomen דוכא versu superiore 25 pro Christo accipi, & statim hoc versu pro alio Principe vel Ductore. Caterum in interpretatione a me adducta optimè fuit contextus. Inquit enim Christum sui populi ducem & principem, quum in suum regnum veniret post ipsius triumphalem resurrectionem, non tantum populi sui ei morigeri placidum Principem futurum, sed etiam inimicorum virorem & destructorem, iuxta illud quod ipse de se in

Luc. 19.

Parabola de illis qui dicebant : *Nolumus hunc regnare supra nos, pronunciat quum rediret accepto regno : Iussit enim vocari servos illos ad se, quibus dederat pecuniam ad negotiandum, & quum ab unoquoque illorum rationem commissorum exegisset, postea ait : Quinetiam meos illos inimicos, qui noluerunt me regnare supra se, adducite huc & iugulate coram me.* Quæ etiam vindicta Deo Patri tribuitur, dum dicitur in Psalmo : *Dixit Ichona Domino meo, Sede ad dexteram meam donec posuero inimicos tuos stabellum pedum tuorum.* Ad quæ benè congruunt hæc quæ in hoc 26 Danielis versu sequuntur, dum dicitur, *Iudæorum destructionem illam fore cum inundatione, & ad finem usque belli decisam desolationem.* Quibus verbis indicat leuerissimum Dei iudicium in illum populum exundaturum instar diluuii vsque ad illorum extremam internecionem. Tempus autem illius Iudæorum extremæ desolationis futurum innuitur circa finem posteriorum septem Hebdomadum annorum quæ post 62 Hebdomadas relinquentur ex integro 69 septimanarum numero. Siue ergo septem septimanas illas, quæ versu 25 priore loco nominantur sexaginta duabus in numerando more hebraico postponantur, vt innumera similia occurrunt in sacris Scripturis exempla, siue integrum numerum septem & 62 septimanarum in vnam summam colligamus, ita vt 69 Hebdomadas constituent, & deinde ex illis 62 subducamus, quæ hoc 26 vers. inter initium 70 integrarum Hebdomadum, & Christi excisionem ponuntur, ni idem redit calculus. Nam omnino nunc post 62, septem relinquuntur septimanæ ex 69 in quibus hæc postrema Iudæorum desolatio finienda erat. His nunc diutius immorari non opus esse puto. Nec tam multis

tis instituisse nisi ut firmis rationibus hanc receptam opinionem de septem septimanis, sexaginta duabus præmittendis, & in hoc 26 versu repetendis (quamvis non exprimanur) & in Hebdomadam ipsarum initio & subdiuisione primo loco ponendis, animus hominum eximerem & eradicarem. Nec nouum hoc videri debet, quod communi sacrarum Literarum phrasi & loquendi consuetudini consonum & familiare est. Ut ergo huius 26 versus expositionem concludamus, videmus hic expressè separatas 62 hebdomadas ad Christi excisionem referri. Nam tot erant annorum septimanae ab enunciatione verbi vel decreti ab *Artaxerxe Mnemone* 20 regni ipsius anno, promulgati ad paucos, nempe quinque aut ad summum sex ante Christi mortem annos, anni scilicet 434 ad vigesimum nonum ætatis ipsius annum extensi: ut ex particulari annorum computo postea deducendo patebit. Ego itaque sic colligo, septem illas septimanas quæ versu isto non repetiuntur, posteriores esse in calculo & post Christi excisionem numerandas. Ita ut ab illius passionis & non ante illarum inchoetur supputatio, & terminentur cum extremo gentis Iudæorum & eorum politicæ interitu circa annum Christi 77 aut ad summum 84. Et quamvis in hoc supputationis ordine neminem hætenus inuenerim qui expressis verbis mihi patrocinetur, tamen eiusdem meæ calculationis quæ ad initium & finem harum 70 hebdomadam adstipulatorem inuenio summæ eruditionis virum *Iosephum Scaligerum* solertissimum temporum indagatorem: qui quamvis ipse septem illas hebdomadas quæ prius vers. 25 nominantur sexaginta duabus postponendas in ordine numerandi non animaduertit, multa tamen habet quæ pro

*lib. de emen.
temp. cap. 6.
De Danielis
hebdomadis.*

pro nostro calculo stabiliendo & confirmando meritò
 possunt adduci : vt cum ait ipsum *Danielem* de exitu
 & Periodo 70 earum hebdomadum perspicuè & dilu-
 cidè scribere, quum inquit, Septuaginta hebdomadas
 determinatas super populo ipsius *Danielis* & sancta ci-
 uitate. Hebdomadæ ergo (ait) desinunt in excidium
 Ierosolymorum, & reipublicæ Iudaicę interitum, qua-
 si diceret oraculum, quadringentos nonaginta annos
 stabit vrbs Ierosolyma, administratio & magistratus
 eius. Recte. Ab instaurandis Ierosolymis incipiunt
 hebdomades, in Ierosolymę excidium terminantur.
 Neque enim frustra caput hebdomadum ad Ierosoly-
 morum incolumitatem pertinet, quum earum finis ad
 eiusdem vrbs casum & deletionem pertineat. Hęc ille.
 Quid clarius & dilucidius pro nostra hac stabilienda
 hebdomadum locatione earumque principio & fine
 dici possit non video. Eiusdem ante ipsum sententiæ
 est *Iulius Africanus* antiquus Scriptor & probatus Au-
 thor, (qui referente *Eusebio*) libro quinto τῶν χρονικῶν de
 inchoatione harum hebdomadum loquens, ait, Si ab
 aliquo alio Principio numerare incipiamus has 70
 hebdomadas, quam à 20 *Artaxerxis* anno ὅτι ὁ χρόνος
 συνδραμῆται, & πλεῖστα ἀποτα ἀπαλήσει, neque tempus con-
 currit, & multa absurda obuia erunt. Idem rectè &
 verè *Nehemiam* ab *Artaxerxe* missum ait, vt edificaretur
 Hierusalem anno regni Persarum centesimo & de-
 cimoquinto, qui fuit regni ipsius *Artaxerxis* annus vi-
 gesimus. *Eusebius* quoque ipse fatetur, Si Iudeorum
 numeros lequamur, ab *Artaxerxe* 70 hebdomadas ad
 Christi tempus peruenturas. De principio ergo 70
 hebdomadum hi mecum sentiunt, quamuis multi ali-
 ter eas incipiant : De fine etiam 70 hebdomadum
 multi

multi mecum sunt authores. Nam præter recentiores in ea sunt sententia, *Tertullianus*, *Seneca Sulpitius*, *Clemens Alexandrinus*, *Origenes*, *Chrysostomus* & alii. His itaque animaduersis parum difficultatis superesse video, quin omnes intelligant me recte statuisse harum 70 hebdomadum initium in vigesimum *Artaxerxis Mnemonis* annum (quod per historicam annorum supputationem etiam postea clarius patebit) earumque finem in ultimo termino ruine Iudeorum reipublice statuisse, & in earundem ordine primo loco numerandas 62 illas hebdomadas que ad 29 Christi annum inclusum extenduntur. Deinde sequitur hebdomada illa singularis, cuius versu 27, hoc est, ultimo huius 9 capituli *Danielis* fit mentio, que de Christi beneficiis & mortis præciso tempore loquitur in hæc verba. Confirmabit autem fœdus multis hebdomade vna: In medio verò septimanę ipsius abolebit sacrificium & oblationem. Quę singularis hebdomas à Christi anno 29 incipiens & in 35 desinens per se intelligi potest ut compleat 70 septimanarum numerum, post quem numerentur septem alię hebdomades que sic in 84 Christi annum desinunt, circa quod tempus extrema facta est Iudeorum gentis exterminatio, & Christi Euangelium latius cœpit propagari. Sed ego potius cum aliis quibusdam ex eruditis censeo numerum hic integrum seu rotundum pro abrupto poni. Dico itaque hanc per se nominatam septimanam tanquam primam ipsarum septem, que 69 annos conficiunt, accipiendam, ita ut septimanę ipsę *Danielis* ad Christi annum 77 tantum extendantur. Nam circa illum annum extrema facta est Iudeorum gentis desolatio, & Christi Euangelium latius, non tantum inter Iudeos, sed gentes

etiam coepit incrementum. Sic itaque 69 tantum hebdomadas numerandas omiſſa integra illa vltima 70 ſeptimanarum hebdomada. Ad quod ſentiendum maximè moueor Chriſti ipſius Seruatoris autoritate, qui apud *Matthæum* cap. 24. de hac *Danielis* Prophetia loquens, & de abominatione illa vaſtatrice ab ipſo Prophetâ prædicta: *Quum* (inquit) *hanc videritis poſitam in loco ſancto, tunc qui in Iudæa fuerint, fugiant in montes, & qui ſupra domum non descendant, vt quicquam inde tollant, & qui in agro non reuertatur vt veſtimenta tollat. Va autem fore vterum ferentibus, & lactantibus per illos dies: Et orare ſuos hortatur ne fuga illorum fieret in hyeme, vel in die Sabbati: Nam tunc oſtendit futuram oppreſſionem magnam quæ alis non erat à principio mundi ad hoc uſque tempus, & niſi curtandi eſſent dies illi periret omnis caro, ſed propter electos contrahendos (vel abbreviandos) illos dies. Quibus verbis expreſſum facit tempus in *Danielis* Vaticinio prædictum, propter imminens electis periculum decurtandum, vt maturè ſe ab illo tanquàm ex incendio eriperent: futurum enim niſi tempus illud (puta 70 hebdomadam annorum) abbreviaretur, vt tota Iudæorum natio funditus periret. Sed inter eos certus erat electorum numerus propter quorum ſalutem Deus tempus ipſum afflictionis præcideret. De quibus Iudæorum afflictionibus & calamitatibus abundè apud *Ioſephum* in ſuis de bello Iudaico libris, & eiſdem de antiquitatibus ſit narratio. Ad hoc confirmandum facit verbi ipſius hebraici *תתקצי* ſignificatio: Quod (vt ſupra tactum eſt) impersonaliter poſitum inciſum vel conciſum eſſe designat, & non malè à veteri interprete (abbreviatum eſt) transfertur. Vnde & ex aliis ſacræ Scripturæ locis ſimilibus colligi po-
teſt:*

test temporis abruptionem ex ipsius *Danielis* septimanis esse intelligendam, nempe integræ hebdomadis ultimæ, plurimue vel pauciorum annorum à Deo ipso in cuius manu sunt tempora esse factam : fateor tamen rem non adeo magni esse momenti vtro modo harum hebdomadum finem numeremus, modo intelligamus vtraque numerandi ratione illud compleri quod ab oraculo prædictum erat, nempe intra 70 annorum septimanas Angelico nuncio *Danieli* reuelatas, Iudæorum extremam futuram desolationem, & regni Christi per Euangelii prædicationem ab ipsius resurrectione exaltationem. Nam quamuis circa annum Christi 72 aut 73 facta est Hierosolymæ expugnatio, vrbisque cum templo per *Titum* destructio, non tamen penitus ad aliquot postea annos Iudæorum facta est vbique strages, & eorum terræ finalis desolatio. Iam quod in contextu dicitur, Christum confirmaturum fœdus multis hebdomade illa vna, ad Euangelii per ipsum Christum & Discipulos prædicationem tempore ipsius in terris conuersationis apertè & euidenter referendum est. Et quod in dimidio ipsius hebdomadis dicitur Christum facturum vt cessent sacrificia & oblationes, hoc dubio procul impletum est, quum ille seipsum in sacrificium offerens legales oblationes & sacrificia aboleuit, in dimidio vel circa dimidium illius hebdomadis, & de præciso tempore mortis illius intelligendum est. Reliqua quæ sequuntur in vltimo hoc versu variam suscipiunt interpretationem, sed de Romanis eorumque legionibus haud dubiè intelligenda sunt, & omiſſis aliis hunc ego sequor verborum sensum vt in contextu habentur. Et supra alam (hoc est, templi pinnaculum) erunt abominationes desolationum, & vsque ad consummationem

tionem effunderetur super desolatum scilicet locum. Vt autem sic interpreter, non tantum verborum proprietates me mouet, sed etiam multo magis Christi ipsius auctoritas, qui Matth. cap. 24. ad hunc locum respiciens, discipulis eum de Templi excidio rogantibus respondit: Quum videritis abominationem illam desolationis dictam à *Daniele* Propheta stantem in loco sancto, qui legit intelligat, vel animaduerrat. Pro quo *Marcus* habet cap. 13. Quum videritis abominationem illam, vastatricem quæ dicta est à *Daniele* Propheta positam, vbi non conuenit, qui legit animaduertat. Vbi ex ipsis expressis Christi verbis nos omnes admoneamur, vt hanc Prophetiam attentius consideremus, intelligamusque quid velit oraculum, nempe tunc futuram extremam Iudeorum desolationem quum profanus Romanorum exercitus in ipsa vrbe Hierosolyma, atque adeo in templo ipso (quod *Matthaeus* locum sanctum vocat) suas abominabiles aquilas atque signa locarent, imo & super Templi pinnaculum, quod hic ala Græcè πτερύγιον, sive sicut Matth. 4. appellatur. Hic erat locus, vbi non oportuit, vel non conueniebat talia abominationis indicia locari, quæ Iudeorum vastationem prædicebant. Videmus in hac interpretatione nihil esse coactum, sed ipsius Christi verbis nos inhaerere, vt nihil amplius opus sit his immorari.

C A P. XVII.

*Refutatio contrariarum interpretationum verba-
rum Danielis, qua precedens Hebdoma-
dum supputatio clarius & uberius
confirmatur.*

Vandoquidem iam satis *Danielis* contextum, quod ad nostrum institutum pertinebat, aperuimus: Iam ad aliorum opiniones refellendas accedamus, qui non simili nec vno modo has *Danielis* hebdomadas inchoant, sed alii à *Cyri* primo Monarchiæ anno, vel ab ipso oraculo, quod primo *Darij* Medi (qui socius *Cyri* fuit in imperio) anno, promulgatum fuit, quum *Danieli* revelata est hæc Prophetia, harum septimanarum principium statuunt: alii à *Dario Histaspis* filio incipiunt, alii à *Dario* quem *Longimanum* vocant, alii à *Dario Notho*, & alii aliter, quos omnes in ipso statim limine impingere, nempe in initii harum hebdomadam designatione rectis & clavis demonstrationibus ostendere nunc aggredimur. Primum ergo quod ad eos pertinet (qui non pauci sunt) qui à primo Monarchiæ *Cyri* anno 70 septimanarum in *Daniele* designatarum principium statuunt, audienda ante omnia sunt verba, non mea, sed antiqui illius non infimi nominis Scriptoris *Iulij Africani*, quem supra (ex relatione *Eusebio*, libro quinto *Chronic.*) citauimus.

Is enim ita habet: Numeri hebdomadam 70 initium accipere Angelus præcipit ab exitu sermonis ut reparetur & edificetur Hierusalem, & sermo exiit quo hoc ipsum iubebatur. Nam ad illud usque tempus ciuitas deserta manserat, quum templum adificare permissum erat, murum autem circumdare ciuitati initio prohibebatur, tanquam hoc imperatum non esset. Adansit igitur usque ad Nehemiam & regnum Artaxerxis, annumq; imperii Persarum centesimum decimum quintum. Tum Rex Artax. iussit adificari ciuitatem, Nehemias op:ri præfuit, & platea & muri ambitus adificata sunt, sicut Propheta futurum prædixerat. Deinde sequitur: Si ab alio quouis tempore initium numerandi fecerimus neq; tempus ipsum conueniet & multa incommoda subire necesse erit. Siue enim à primo Cyri anno primaq; emissionē 70 hebdomadas numerare capimus, anni centum & amplius supererunt, siue ab eo die quo Angelus ipsi Danieli oraculum reddidit, etiam maior fiet annorum numerus. Multo autem maior si ab initio capta urbis. Inuenimus enim regnum Persarum intra annos 200 contineri, &c. Hæc ille quæ pro nostro stabiliendo & confirmando calculo præmittere placuit, ne noua quis esse putet ea quæ pro confutatione contrariarum opinionum de harum hebdomadam initio adducemus. Vt ergo res ordine procedat totam hanc de Danielis septimanis controuersiam tribus dicimus comprehendiqueſtionibus, quarum prima est de initio, secunda de fine, tertia de intermedia harum hebdomadam partitione, & recto annorum earundem ordine. Et certè (vt quidam non citra iustam quærelæ causam ait) miseranda res est hanc Angeli *Gabrielis* denunciationem, quæ excellentissimum vaticinium continet ab ore ipsius Dei promulgatum, ita depruari vt alienis à vero

à vero sensu & mente Prophetę interpretationibus obscuratur & subuertatur. Nam omnes qui à recto illo tramite ab *Africano* demonstrato deuiant, in eo deficiunt quod nequeant vtrunque se torserint, vel omnes calculos adhibeant, ad verum tempus, vel natiuitatis, vel baptisimi, vel passionis Christi, vel ad excidium Ierosolymorum & Iudæorum reipublicę expirationem peruenire. Vt ergo ad primam quęstionem de hebdomadam 70 initio reuertamur, percipimus omnes ferę qui à primo Monarchię *Cyri* anno eas inchoant, ita ipsas collocare vt septem hebdomadas versu 35 priore loco positas, hoc est, 49 annos dicant denotare tempus illud in quo Iudęi reduces Templum ædificarunt & restituerunt cultum Dei, sed urbem minime. Et vt hoc probent ita præcisę separant septem illas septimanas à sequentibus 62 (quamuis vno versiculo vel paragrapho contineatur) vt vbi in *Danielis* contextu dicitur quod ab exitu decreti ad reædificandum Hierusalem ad Christum Principem erunt septem hebdomadę, ibi *pausam* seu *diastolen* faciunt tanquam dimidię per se sententię, & deinde 62 septimanas cum altera parte versus vsque ad illius finem connectunt: huncque sensum eruunt, vel potius extorquent, vt intelligantur septem priores septimanę à tempore inchoationis hebdomadam ad Messiam Principem vel Christum ipsum, quasi priores 49 anni eo spectarent vt tempus præcisum ad Christum significant. Et deinde 62 hebdom. ad illud tempus referunt in quo ciuitas muri & fossę ædificata sunt. Imo nonnulli illorum eo imprudentię, ne dicam impudentię, prolapsi sunt vt negent septem & 62 hebdomadas 69 in hoc loco posse constituere, quum nihil vulgatius sit quam è duobus minoribus.

*Gen. 31.**Leuit. 25.*

minoribus numerum vnum maiorem constituere. Nec ille loquendi mos à sacris Scripturis alienus est: vt quum *Iacob* dicit se viginti annis seruisse *Labano*, mox subiungit particularia tempora. Vnde confurgunt hi 20 anni nempe quod 14 annis illi pro duabus filiabus seruierit, & sex pro illius grege. Similiter quum Deus in Lege iubet populum Israeliticum sibi numerare septem septimanas annorum, septem scilicet annos septem vicibus, ita vt tempus septem septimanarum annorum illis 49 annos constituent, hoc est, integrum annorum Iubilæum. Sed quid ego exemplis in re adeo manifesta insisto? nec in hoc loco huic calculo obstat *Danielis* contextus, vtcunque à Iudæis Massoretis punctetur, quin septem & 62, 69 in solidum constituent. Nam sensus satis clarus est, (quem supra explanauimus) nempe ciuitatem ipsam, eiusque plateas, fossas & muros medio hoc tempore ædificanda. Vt ergo ad initium supputationis harum hebdomadum redeam, multi (fateor) eruditi viri sunt, qui septem septimanas vers. 25. nominatas ad annos 49 ædificationis Templi referunt. In eò autem quod septem septimanas sexaginta duabus in ordine numerandi præmittendas censent, plerique omnes consentiunt: quamuis non omnes à *Cyri* Monarchia earum supputationem ordiantur. Fateor, inquam, multos doctos viros in ea esse sententia meque ipsum fateor, tot proborum & eruditorum hominum authoritate nixum, etiam in eam abreptum fuisse opinionem. Sed multum me doluit, quod, quum multorum veterum & recentiorum scripta de harum hebdomadum initio & recta locatione legissem, neminem comperire potuerim qui hoc statuto principio hebdomadas ipsas 70 ad certum aliquem finem

finem citra aliquem defectum aut errorem posset accommodare. Legi, dico, & relegi multos de istis septimanis scribes, & inter legendum reperi eos non tantum inter se diffidentes, sed etiam rem quasi in incerto relinquentes. Excipio vnum aut alterum eorum qui nimium sibi addicti quicquid illis libet audacter extollunt & perfectum esse putant. Quum ergo lis ista, post tot eruditorum hominum velitationes de exacto harum hebdomadum calculo, adhuc quasi sub iudice pendeat, mihi potius quam aliis vitio vertendum non existimam si modestè & sobriè, imo religiosè & piè mea testante conscientia, de hac tam diu agitata, & nondum decisa quæstione inquirerem. Et tandem veritatis vi coactus sum ab aliorum opinionibus discessionem facere, & diuersam à non ita multis obseruatam sententiam sequi. Reuereor certè antiquitatem, si quis alius, & tot magnorum virorum qui ante me scripserunt autoritatem magni facio, sed ratio & veritas semper apud me priore loco erunt, quas in hac inuestigatione sequi me confido. Dico ergo & constanter affirmo, eos qui à *Cyri* Monarchiæ initio has hebdomadas supputandas putant in eo hallucinari; quod multos, imo plus quam centum annos, in hoc catalogo omitant, qui ex vera & historica annorum & Regum Persicæ Monarchiæ enumeratione colliguntur, vt postea à me claris & euidetibus argumentis demonstrabitur. Deinde (pace eorum dictum sit) falsum principium & fundamentum sibi assumunt, dum Templi ædificationem cum ciuitatis Hierosolymæ restoratione in integrum & ædificatione confundunt. Et friuolum est quod quidam verba illa (ad reædificandum Hierosolymam) pro ædificatione Templi accipienda putat, eo

Y

quod

quod Templum præcipua ciuitatis sit pars : Certe aliena hæc est interpretatio, vt Templum pro tota vrbe vel ciuitate accipiat. Sed contrarium potius ipsa Prophetiæ verba loquuntur, quum à decreti vel verbi enunciatione de reedificanda Hierosolyma hebdomadarum initium sumendum esse indicant, nulla facta de Templi ædificatione, mentione, nec de vlllo mandato quod à *Cyro* procedere poterat, qui adeo multis annis *Danielis* oraculi calculum præcessit. Nam de ciuitatis ipsius Hierosolymæ plenaria restauratione oraculum loquitur, vnde cœpit florere Iudæorum respublica, quæ ante deformata, & à vicinis contempta iacuit, donec *Nehemias* per libertatem sibi à Domino suo *Artaxerxe* anno regni ipsius vigesimo datam (quæ absoluta & plena erat) ciuitatem ipsam muro circumdedit, integreque restituit : restituta etiam, ex fœdere per *Nehemiam* & Principes populi inito, Legis Dei & Sabbathorum annorum obseruatione, vt *Nehemia* lib. 10 cap. patet. Nullo ergo modo incipienda est à *Cyri* decreto harum hebdomadum enumeratio, nec in Templi ædificatione insistendum, cuius oraculum ne hilum quidem meminit. Preterea dato (quamuis non concedendum sit) quod tempus in *Danielis* Prophetia designatum etiam ad Templi ædificationem pertineat, quomodo tamen illa verba ad Christum vel Messiam principem quæ immediatè septem illas præcedunt hebdomadas priore loco vers. 25 nominatas applicant? Affirmabunt ne tantum septem fuisse septimanas, hoc est, 49 annos ab edicto *Cyri* de dimittendo & reducendo populo & Templo ædificando ad Christi ipsius vel cuiuscunque alterius Messiæ aduentum fluxisse, ad quem horum 49 annorum finis fit referendus? Certe nullum

nullum dare possunt, quum omnes historiae contrarium testentur, nempe multo plures annos esse elapsos antequam aliquis Princeps adueniret ad quem Messiae nomen sit referendum. Nam si *Zorobabelem* primum Iudeorum post captiuitatem ducem obiciant, non conuenit calculi illius personae accommodatio, quum ipse statim ab edicto *Cyri* & reditu à Babylone Ducis populi munus sustinuerit, & non demum post 49 annos, quum consummatum esset Templi opus: Et ex horum calculo necesse est (vt etiam quidam illorum scribunt) vt Princeps ille Messias simul cum completo Templi ædificio, vel saltem ciuitatis instaurandæ initio inciperet. Quod autem quidam hoc de *Nehemia* videtur interpretari valde absurdum est: Ad quem *Samballetum* literas scripsisse ait hæc duo simul iungentem, nempe ædificationem murorum & Regis super Iudeos constitutionem. *Relatum est* (inquit ille) *inter gentes quod tu & Iudæi rebellare intenditis, ob quam causam murum adificas, vt tu fias illorum Rex secundum hæc verba. Tu etiam mandasti Prophetis de te predicare Hierosolymis, dicendo Regem esse in Iuda.* Egregium sane elogium pro constituendo Messia, hominis profani & Iudæorum hostis. Sed quid respondit illi quæso *Nehemias*? *Nihil tale est quod tu dicis, sed ex animo tuo comminisceris ea.* Tanti ne est valoris mendacium impii hominis vt ex *Nehemia* Messiam faciat? Sed vbi rogo, vel quando vnctus est *Nehemias*, si Princeps ille Messias erat de quo *Daniel* loquutus est? Verum quidem est illum ab *Artaxerxe Mnemone* Persarum Rege missum cum literis & autoritate, vt præfecturam quandam apud Iudæos gereret, sed quod Messiam quoquomodo repræsentaret non reperio, nec a Iudæis ipsis electum in du-

cem, sed ab *Artaxerxe* Rege Domino suo, qui Iudæis tum dominabatur, *Pecha* vel *Pecham*, hoc est, in ducem vel rectorem sit constitutus. Sed leuia hæc sunt pro eo quod iste constanter asserit verba, videlicet de Messia Principe vers. 25 expressa de Christo Iesu Scruatore nostro hoc loco non esse intelligenda, sed potius de alio (nescio quo) Messia. Quod certe in Christiano homine, qui *Danielis* Prophetiæ interpretationem proficitur, flagitium est verberibus dignum, non absimile eorum delirio de quibus Christus verus noster Messias vaticinatur, qui Pseudochristos & Pseudoprophetas sequuti, verum Messiam non essent agnitori. Aliena certè hæc *Danielis* Prophetiæ de Messia explicatio est, ut quum Angelus vers. 24 de Iesu Messia (ut ipse fateatur) & etiam vers. 27 loquatur in his intermediis versibus in vno & eodem oraculo, tanquam suboblitus, ad alium Messiam verba sua accommodet, & postea ad Iesum verum Messiam redeat, vel quod de vno dixerat, descendens ad species de alio intelligat. Nec me mouet quod *Eusebius* ante illum etiam hanc adducat opinionem. Ille enim non simpliciter huic inheeret, sed quum verba *Africani* attulisset, qui de nostro Messia Christo totum oraculum exponit, καὶ ἑτέρας διαβολάς, inquit, hæc possunt de alio Messia intelligi. Sed quicquid dicat *Euseb.* verba hominis sunt, non Spiritus Dei: quibus ego etiam si Angelus de cælo illa proferret, contra expressam mentem Angeli ipsius *Gabrielis*, qui hæc *Danieli* reuelauit, non crederem. Dicit tamen iste se nullo modo posse videre (cūcutiens scil.) quomodo per rectā temporum Chronologiā, vel annus Christi natiuitatis, vel baptismi, vel passionis, seruiat pro supputatione 70 hebdomadū ab aliquo mandato, vel decreto ab aliquo

Perfarum

Perfarum rege promulgato ad edificandam Ierosoly-
mam, vel quomodo Melsias in hoc loco Seruatori Iesu
possit applicari. Imo contrarium (vide hominis teme-
ritatē) contextum ipsum innuere: qui solum septem
hebdomadās, hoc est, 49 annos ponit expressis verbis
à mandato dato ad Melsiam. Sed vbi (quæso) sunt illa
expressa verba? Necessē est vt ille. alium contextū sibi
fabricet. Nam verus *Danielis* contextus nihil simile ha-
bet. Tricē ergo sunt istę, & ab oraculi recta interpreta-
tione penitus aliena. Pergit hic tamē cum Iudęis obsti-
natis delirans, & ait nullū Hebręorum scriptorē quem
ipse vnquam legerit, per hęc verba Melsiā intellexisse,
sed vnctorū, vel sacerdotū, vel gubernatorum successi-
uē. Quid ille legerit nescio, quāvis profiteatur se mul-
ta legisse & multis libris esse instructū. Sed miror ho-
minē tam sui esse oblitum, quū postea in eodem suo
libello scribat se non ignorare hebręos Scriptores ag-
noscere & fateri Christū ipsum venisse in fine, vel circa
finē *Danielis* hebdomadū. Nam ipsi tenuerunt (inquit)
suum Melsiā in regnum suum venturū sub destructio-
nem Ierosolymorū. Et citat authores huius opinionis,
R. Levi Bengerssthim, *R. Hama* filium *Hanana*, *R. Eleazer*
filium *Simeon*, *R. Mosē Hadersan*, & *R. Mili*. Cæterum
de nomine Hebræo משיח quod hic asserit in sacris
Scripturis interdum generaliter & appellatiuē accipi
pro Sacerdotibus, vel Principibus ad sua munera in-
unctis, verum quidem id est, sed nunquam sine deter-
minata aliqua designatione particularis muneris & offi-
cii ad quod fuerint instituti, cum loci & temporis cir-
cumstantiis. Sed nusquā alibi reperientur hæ duæ voces
משיח וגיר absolutē per se positæ. Nā huius Prophe-
tiæ ver. hoc 25 ponūtur absq; aliquo adiuncto epitheto.

Ex quo manifestum est hæc nomina *catechoen* hic accipi pro insigni illo Messia, de quo peculiariter Prophetæ loquuti fuerant, & quem Iudæi ipsi cum insigni præ omnibus aliis vñctis Principibus, dominatione venturum expectabant. Quod iste etiam, parum sui memor vers. 24 exponens agnoscit. Frustra ergo hic de generali huius vocis acceptione disserit, quod nihil ad hunc *Danielis* locum pertinet, vbi tota Prophetiæ vis in particulari, insignis illius Messia patribus promissi designatione consistit. Optarem equidem hunc scriptorem quem hic in sinistra huius nominis, Messia, acceptione non sine maxima causa reprehendo, errores suos in hoc & aliis à me designatis locis (si in viuis superest) agnoscere & emendare, ne hoc illum paderet, quum magnus ille Ecclesiæ Doctor *Augustinus* in rebus non adeo magni momenti duos retractionum errorum suorum libros adhuc extantes scripserit. Nam alia multa apud hunc authorem reperio, de Monarchiæ Persarum Regibus & temporibus, & de nonnullarum hebraicarum vocum recta interpretatione, & præcipuè ea quæ in fine sui libelli de Persarum Monarchia scribit, de secundo Christi aduentu vtilia & notatu digna. Quem hic propterea nomino, vt omnes de quo loquor intelligant. *Eduardus* ille *Lincolnius* Anglus est, linguæ sanctæ Lector (vt ipse se vocat) in celebri Vniuersitate Cantabrigiæ. Iam vt redeam eo vnde digressus sum, dico ex his quæ ante dicta sunt, & quæ in annorum historica supputatione sunt dicenda, euidenter constare posse initium *Danielis* hebdomadam ad *Cyri* Monarchiæ principium referri non posse. Quantumuis aliqui vt hoc violenter eliciant, annos Persarum Monarchiæ contra probatissimorum scriptorum fidem

dẽm ad dimidium ferẽ detruncant & abbreviant. Cæterum quod ad illos attinet, qui ad *Darium Histaspis* harum hebdomadum initium referunt, nulla probabili ratione nituntur, vt longa opus sit confutatione. Nul- lum enim mandatum ab hoc Rege in Iudæorum fauorem emissum est, quin potius is fuit qui *Ezra* 4. cap. *Aſuerus* appellatur, qui vnus fuit eorum qui ædificationem Templi impediuerunt, vt ibi scriptum reperimus. De *Dario* autem alias *Artaxerxe* dicto quem *Longimanum* cognominant, cui alii hebdomadum inchoationem assignant, sic habendum est, illum quidem regem cum esse qui secundam post *Cyrum* Iudæis libertatem Templi ædificandi concessit, vt eiusdem *Eſra* libri cap. 6. copiosè narratur. Nihil tamen hic de ædificanda ciuitate meminit, sed tantum edictum tulit vt sine- rentur Iudæi reduces domum Dei ædificare in loco vbi fuit, vt ex his & aliis edicti verbis eo cap. expressis satis constat. Propterea 70 hebdomadum Principium non magis ad eius edictum referri potest, quam ad illud *Cyri* quod de Templi, non ciuitatis ædificatione promulgatum fuit. Præterea nec anni conueniunt ab hoc *Dario* ad Christi tempora deducti. Nec etiam quod de *Dario Notho* adfertur plus soliditatis habet. Nam certum est omnium Scriptorum consensu illum tantum 19. annis regnasse: *Artaxerxes* autem ille qui libertatem ædificandi muros Hierosolymæ *Nebemia* concessit anno 20 sui regni hanc concessit libertatem, vt ex *Nehem.* 2. cap. constat: Et ille *Artaxerxes* nusquam *Darius* in sacris literis appellatur. Nec solidum est quod quidam annos *Darii Nothi* & *Artaxerxis* ita involuunt & confundunt, vt significare velle videantur decretum à *Dario Notho* promulgatum fuisse, sed eius
 exequu-

exequutionem *Artaxerxi* esse commissam, cuius contrarium ex contextu ipso libri *Nehemia* est manifestum. Inter quos miror incuriam *Iosephi Scaligeri* qui hebdomadam initium ad secundum annum *Darii Nothi* referens, etiam Templi edificationem cum urbis edificatione confundit. Et pro 20 *Artaxerxis* anno quo missus fuit *Nehemias* ad urbem instaurandam trigessimum secundum ipsius annum, quo absolutum est opus, supponit. Iam ad historicam annorum supputationem accedo, qui particularibus 70 hebdomadam temporibus accommodati, exactam ipsarum hebdomadam constituunt designationem, ut nulla supersit dubitatio, aut contrariarum diuersarumue opinionum probabilis tergiuersatio, quibus annis ritè discussis, soluuntur secunda & tertia quæstiones de fine & intermedio tempore harum hebdomadam. Assumimus autem primum omnium illam seu certam temporis epocham, nempe annum imperii Persarum centesimum decimum quintum, quæ à *Iulio Africano* stabilita est in vigesimum *Artaxerxis Mnemonis* annum. Ab hoc ergo anno retro & porro numerando, Monarchiæ Persarum integrum tempus inuenimus illud 191 annorum complere numerum. Qui numerus, non tantum ab Hebræis scriptoribus ponitur, sed etiam per astronomicam *Ptolomæi* supputationem confirmatur. Ponit enim ille septimum *Cambysis* annum, quo anno huius Monarchiæ tempus dinumerare incipit, distare à Monarchiæ *Alexandri Magni* initio annis totidem, nempe 192 (sumpto in computum ipso septimo *Cambysis* anno.) Nam à *Nabonassare* ad *Alexandri* mortem sunt anni 424 ex libro 3. *Megal. Syntaxeos* cap. 7. Et ex 5. libri eiusdem capite 14. Septimus annus *Cambysis* est
à Na.

Illud enim intelligendum est numerando annos *Herodis* ab eo tempore quo a Senatu Romano **Rex** declaratus est anno urbis conditæ 714. *Cn. Domitio Calvino*, *C. Asinio Pollione* Coss. hoc a captis Hierosolymis, & cæso *Antigono*, anno urbis conditæ 717. *M. Vipsanio Agrippa*, *L. Canidio Gallo* Coss. iam ut annos regni *Herodis* primi ad sabbaticos examinemus. *Iosephus* lib. Antiq. 14. cap. ult. & lib. 15. cap. 1. scribit, *Herodem* anno regni sui tertio Hierosolyma obsedisse, obsidionemque tertio Hebræorum mense perfecisse, urbemque coepisse: quam subitam urbis expugnationem ipse maximè euenisse testatur propter famem & necessariorum inopiam, qua premebatur ciuitas, quia septimus tunc annus acciderat: & lib. 15. cap. 1. hæc habet verba: τὴν δὲ ἡμέραν μὲν ἐν ἀγέῳ ἦν τὸ ἐξολοματικὸν ἵνα καὶ σὺν ἑτοῖς. Hic *Scaliger* sentire videtur annum, qui proximè obsidionem secutus est sabbaticum fuisse, quod non intelligo quo pacto menti Scriptoris conueniat. Nam si annus sabbatarius obsidionem secuturus erat, & tum sextus agebatur annus, quænam fames aut annonæ penuria ratione anni sabbatici poterat interuenire? Quin potius annus ille sabbaticus saltem tunc erat inchoatus, nempe in Tisri anni obsidionem præcedentis, ipse *Herodis* anno secundo, qui adhuc durauit vsque ad Tisri, hoc est, septimum Hebræorum mensem anno *Herodis* tertio, ut ex nostro annorum *Herodis* calculo liquido constare potest. Consequens nunc est ut per annos *Herodis* primi Iudæorum Regis ad annum natiuitatis Christi æterni Regis deueniamus. Certum est ex Euangelica historia *Herode* hoc regnante natum esse Christum, sed quo anno regni ipsius non conuenit. Multorum opinio est, anno regni *Herodis* 30 natum esse

Christum, alii 31. *Eusebius* in *Chronico*, Natiuitatem Christi in 32. annum *Herodis* confert. *Epiphanius* contra *Hereses* lib. 1. tom. 1. scribit, Christum puerum fuisse quatuor annorum, quando *Herodes* impletis annis 37 vitam finiuit, eoque natum esse anno *Herodis* 33: alii natum scribunt 34 anno regni *Herodis*. Nos autem pro certo statuimus, vltimo anno regni *Herodis*, qui ab ipso designatione in Iudeorum regnum a Romano Senatu erat 37 a morte *Antigoni* 34 Christum mundi Seruatorem natum esse. Scribit enim *Lucas* cap. 3. anno decimoquinto *Tiberii Caesaris* fuisse Christum annos natum triginta. Fuit ergo Christus annorum quindecim cum imperare coepit *Tiberius*. Constat autem ex historia post mortem *Herodis Archelaum* eius filium nouem annis, partim Regem, partim Tetrarcham Iudææ fuisse, cui deinde tres Præsides per annos sex vsque ad annum *Tiberii* primum successerunt, vt ex *Iosepho* intelligimus. Vnde necessario sequitur vltimo anno *Herodis* & natum esse Christum, & in *Ægyptum* deportatum. Deinde scribit *Iosephus* Antiq. lib. 15. cap. 7. annum *Actiacæ* victoriæ primum fuisse regni *Herodis* septimum, numerando a morte *Antigoni*, vt rectè notauit *Scaliger* lib. 5. De emend. Temp. Natus autem est Christus (vt scribit *Eusebius* Ecclesiasticæ historiæ lib. 1. cap. 6. & *Epiphanius* contra hæreses lib. 1. tom. 1. & in *Ancorato*, & libro De mensuris & ponderibus) anno regni *Augusti* 42 post *Actiacam* victoriam minimum annos 27, (nam *Eusebius* hic expressè ponit 28 annos) quibus si adicias 7 annos, quibus regnavit *Herodes* ante deuictum *Antonium*, fiunt a cæde *Antigoni* anni 34, & ex quo declaratus est *Herodes* Rex a Romanis anni 37. Christus ergo natus est anno *Herodis* 37, initium

37, initium anni supputando a Nisan siue Iar, Iudaeo, qui nostro Martio & Aprili magna ex parte respondent. Deinde Magi ab Oriente venerunt sub ipsum tempus Natiuitatis Christi, circa finem Purificationis Virginis, quæ absolutis Purificationis diebus comparuit coram Deo in Templo, & puerum obtulit. Interea diuinitus monita aufugit in Ægyptum, Magi vero in Persidem: nec multo post *Herodes* interficit infantes, & statim postea horrendo morbo confectus moritur, ineunte mense Nisan paulo ante Pascha. Natus (inquam) est Christus quadrante anni ante *Herodis* mortem, imperii *Augusti* anno 42. cum descriptio totius terræ facta est Preside Syriæ *Cyrenio* anno vrbis conditæ 751, C. *Lentulo Getulico*, M. *Messalino* Coss. postquam pace per totum orbem parta, *Iani* Templum clausisset *Augustus*. Olympiadis 194 anno tertio, Periodi Iudaicæ 3773, à populi reditu ex captiuitate Babylonica 531, ab ædificatione templi Solomonici 1022, à sexto regiminis *Iosue* anno 1463, anno mundi 3962, qui numerus annorum mundi etiam à *Reinholdo*, *Chytraeo*, *Beuthero*, *Paulo Crasio* & aliis quibusdam doctis viris temporum seriem exactissimè supputantibus annotatus est. His de anno natiuitatis Christi explicatis, sequitur vt de Baptismo & passione ipsius dicamus: & de baptismo quidem non magna est questio, cum *Lucas* discretè scribat, Christum anno ætatis suæ tricesimo à *Ioanne* baptizatum esse, circa quod tempus diximus singularem illam hebdomadam, in qua prædixit *Daniel* Messiam foedus confirmaturum, sacrificiumque & oblationem aboliturum initium sumere. Quo autem tricesimi anni tempore baptizatus sit non magnopere disputo. *Epiphanius* & alii plerique Authores sunt *Lucæ*

verba sic intelligenda esse, vt Christus in fine tricesimi anni ætatis suæ baptizatus sit : nec aliena viderur *Io-han. Functis* coniectura, qui putat *Ioannem* Festo Tubarum prædicare & baptizare incepisse, prima die mensis septimi T'isri, & decimo die post in Festo propitiationis Christum baptizatum esse. Quanquam de die baptismatis nolim contendere: Nam siue ea die præcisè, siue citius siue serius, baptismum acceperit nihil refert, modo primum Pascha prædicationis Christi ponamus in annum vitæ ipsius tricesimum primum. Sed de anno passionis maior est controuersia : Veteres quidam Ecclesiastici Scriptores ante Nicenum Concilium, vt *Tertullianus* in libro contra Iudæos, & *Lactantius* lib. 4. diuin. Instit. cap. 10. affirmarunt Christum supplicio crucis peccata nostra expiasse anno *Tiberii Cæsaris* decimoquinto in consulatu duorum Geminorum cum ætatis annum ageret tricesimum. Verum eos erroris convincunt, *Lucas*, qui eo ipso anno Christum baptizatum testatur, & *Ioannes*, à quo distinctè notata esse quatuor Paschata post Christi baptismum obseruare promptum est. *Dionysius* exiguus Abbas Romanus in sua supputatione passionem Christi confert in annum ætatis ipsius tricesimum tertium, eumque passionis annum Ecclesiastici Scriptores à tempore Niceni Concilii vsque ad nostram ætatem obseruare soliti sunt. Huius supputationis causa fuit, quod *Dionysius* ille, & Veteres ferè omnes, tantum tria Paschata ex Euangelista *Ioanne* à baptismo Christi vsq; ad mortem eius numerant : Ideoque non plus triginta duobus annis cum quadrante eum in terra vitam egisse tradiderunt : cum tamen nostræ ætatis homines quatuor Paschata ex eodem Euangelista monstrent (nonnulli

nulli etiam, vt *Scaliger* De emend. temporum, lib. 6. & *Gerardus Mercator* in Chronologia in Speculo harmoniæ Euangelicæ, aliud quintum Pascha ex *Matthæo*, *Marco*, *Luca*, colligunt) eoque Christum in carne vixisse annis triginta tribus cum quadrante sentiant, vt sic vnus anni errorem intercedere necesse sit. Quatuor vero Paschata post baptismum Christi vsque ad ipsius crucifixionem ex *Ioanne* sic ostenduntur: Primum Pascha disertè expressum est cap. 2. prope erat Pascha Iudeorum, ascendit igitur Iesus Ierosolymam, & in calce capitis, quum esset Ierosolymis in Pascha die festo. Secundum Pascha cap. 5. Posthac erat festus dies Iudeorum, & ascendit Iesus Ierosolymam. Hoc festum fuisse Pascha ex verbis Domini capite præcedente conuincitur. *Nonne vos dicitis adhuc quadrimestre spatium superest & messis aderit?* Certum autem est è sacris literis messem in terra Canaan inchoatam esse post oblationem manipuli, quæ fiebat postridie Paschatis circa medium aut finem mensis Iar, à quo tempore quatuor menses retro numerando deducimur ad menslem Tebeth, (qui nostro Decembri respondet) in quo Christus cum muliere Samaritana sermonem habuit ætatis suæ tricesimo primo anno ad finem currente: iamdudum expleto, non solum primo Paschate, quod descriptum diximus, *Iob. 2.* sed etiam transactis festis Pentecostes & Tabernaculorum, quæ inciderunt in hunc 31 annum vitæ Christi in terris. Hoc ergo festum Paschale quod *Ioannis 5.* obscurius describitur omnino ad annum Christi 32 referendum est. Tertium Pascha expresse ponitur, *Ioan. 6.* Prope autem erat Pascha festum Iudeorum, quod cum anno ætatis ipsius 33 coheret. Postremum Pascha, in cuius Parascone Chri-

tus est crucifixus congruit cum anno 34. vitæ Christi. Hoc pacto seruator noster iuxta Euangeliorum fidem annos vitæ in terris expleuit triginta tres & menses tres, lumpso initio à principio anni Iuliani quo Christum natum esse creditur, vsque ad Pascha Iudaicum, quo eum interemptum esse constat. His etiam contentanea scribit *Iosephus*, qui prouidentia diuina sic gubernante horum annorum Pontifices ex ordine describit. Ac primo quidem *Annam*, sub quo Baptista prædicare coepit anno Christi tricesimo, deinde *Ismaelem*, anno 31, postea *Eleazarum* anno 32, præterea *Simonem* anno Christi 33. & postremo *Caipham* anno 34, qui capitalem de Christo sententiam pronunciauit. Ex quibus concludimus primum, Christum 34. anno ætatis currente pro peccatis nostris mortem in cruce subiisse Aprilis 23. feria sexta, Luna 15. anno Imperii *Tiberii* 19. præfecturæ *Pontii Pilati*, qui Iudeæ tum præsidebat, anno 7. vrbs conditæ anno 785, anno primo Olympiadis 203 currente, vt rectè obseruauit doctissimus *Scaliger*, qui ex *Beda* verbis, quibus monet anno Christi 702 indictione 15. in iudiculo Cerei Paschalis eius anni notatum hoc fuisse, *A Passione Domini nostri Iesu Christi anni sunt DCLVIII*: sic infert, Si 702 annus natalis Christi est 668 eius passionis exactus, manifestum est 34 anno ætatis suæ passim. Concludimus deinde verum tempus natiuitatis Christi anno vno præcedere epochen Dionysianam, quæ passionem Christi annis tantum triginta duobus, & mensibus ferè tribus antecedit, eoque vulgarium annorum à *Dionysio* conditorum supputationem falsum esse & sacræ historiæ repugnare. Non enim attingit annos *Herodis*, sed mortem eius sequitur interuallo ferè mensium nouem. Iam
si annos

si annos Christi ad sabbaticos examinemus, manifestum est annum natiuitatis ipsius sabbaticum fuisse. Prius enim ex *Iosepho* didicimus annum *Herodis* secundum usque ad *Tisri* anni ipsius tertii fuisse sabbaticum. Natus autem est Christus 35 post anno, qui numerus per 7 diuisus nullum relinquit superabundantem annum. Quod etiam patebit si annos 3962 à mundi conditu ad natiuitatem Christi per 7 diuidamus: conficiant enim 566 sabbata annorum, siue Iubileos 80 & sex sabbata annorum præcisè. Triginta sex annis post passionem Christi coepit imperare *Flavius Vespasianus*, sub cuius regno Ierosolyma cum templo incensa sunt & euerfa, & Iudæorum politia penitus interijt. Nam de temporibus regni ipsius intelligenda sunt illa Christi verba, Matth. 24. *Quum videritis abominationem illam, vastatricem, quæ dicta est à Daniele Propheta positam in loco sancto. Tunc qui in Iudæa fuerunt, fugiant in montes, qui supra domum non descendat, ut sumat quicquam è domo sua, & qui in agro non reuertatur retro, ut sumat vestimenta sua. Va autem vterum ferentibus & lactantibus per illos dies. Orate verò ne fiat fuga vestra hyeme, neq; sabbatho: Erit enim tunc oppressio magna, qualis non fuit à principio mundi ad hoc usq; tempus, neq; erit. Et nisi contracti fuissent dies illi periret omnis caro: sed propter electos contrahentur dies illi.* Itaque circa hoc tempus finem sortiuntur septuaginta *Danielis* hebdomadæ, quas ostendimus inchoandas esse à promulgatione edicti de Ierosolymis reedificandis, 20 anno regni *Artaxerxis Mneumonis*. Euerfa tum est funditus à Romanis Imperatoribus *Vespasiano* & *Tito* Iudæorum respublica à primo anno incolatus terræ, quo coepit populus Israelis terram promissam Duce *Iosua*, hereditario possidere annis

annis 1540, hoc est, 220 annorum sabbathis completis: quo tempore Christus à rebellibus & contumacibus Iudæis regnum suum ad gentes transtulit, dum simul & seuerum se iudicem atque ultorem aduersus hostes exhibet, & personante vbique per totum terrarum orbem Euangelii tuba, tanquam totius mundi clementissimus Princeps Ecclesiam ex omnibus gentibus colligit. Sed de his pauca hæc dixisse sufficiat.

C A P. XIX.

De Temporum periodica per annos Sabbaticos supputatione à 71 Christi anno ad finem mundi & septem Apocalypseos Angelorum tubis.

Amet si verum sit Legis Mosaiçæ ceremonias & typos in Christi aduentu cessasse (utpote quos ipse qui venit ut Legem impleter, quoad substantiam reipsa compleuerit.) Interque alia Sabbatorum Iudaicorum & Sabbatariorum annorum, ac Iubilæorum, quod ad externos Legis ritus attinet obseruationem desuisse: præcipuè quoad debitorum relaxationem, & temporalis libertatis à lege Mosaiça concessæ promulgationem, quæ nos Christianos non astringunt, quia spiritualem per Christum libertatem adepti perpetuum Sabbatum celebramus: Nam Sabbata legalia typus erant perpetui illius Sabbati in coelo celebrandi, in beata

in beata scilicet ea vita, in qua labores huius vitæ cessabunt, & peccati debitum fidelibus remitteretur: Non minus tamen verum est Sabbatorum significationis substantiam perpetuo permanfuram: ita vt etiam verus annorum mundi calculus per annorum Sabbata possit haberi & *tuvinā*, adumbrari. Cuius supputationis sufficiens testimonium ex *Ioannis* Apocalypsi haberi potest, in qua veluti continua Sabbaticorum annorum enumeratione à *Danielis* hebdomadibus vbi videlicet illæ desinunt, *Ioannes* consequenter temporum supputationem per annos Iubilæos persequitur. Nam Apocalypseo cap. 8. mentio fit Angelorum quibus septem tubæ datæ sunt, vt illis clangerent, & declararent ea quæ tempore clangoris harum buccinarum mundo euentura essent. Vt nimirum à typico earum buccinarum clangore qui in lege fiebat analogia ducta, ex fine cuiuslibet Iubilæi mundi ipsius & Ecclesiæ status haberetur. Nam Iubilæi nomen à tubis sumptum est, & satis notum est Evangelii prædicationem à buccinarum clangore designari ex *Isaia* cap. 58. figurata itaque locutione ex illis tubarum clangoribus tempora distincta colligere, licet in quibus Angeli & Ministri Dei ventura mundo & Ecclesiæ Dei prædicebant. Quarum clangoris initium sumendum est ab eo tempore quo facta est apertio septimi sigilli libri illius clausi in quo primus Angelus se preparauit vt tuba caneret. Nam per apertionem septem sigillorum illius libri (vt omnes pii doctores exponunt) reuelatio & declaratio secreti consilii ipsius Dei significata est. Quod factum fuit quum dilectum filium suum in mundum mitteret, vt primum per se, deinde per Apostolos suos, sacram ipsius voluntatem anuntiaret. Et vt septem erant si-

gilli numero, ita cuiusvis sigilli apertio septem annorum numerum comprehendit. Primus autem septenarius annorum primi sigilli à Christi manifestatione inchoatur circa annum eius 30. Quod tempus à *Paulo* appellatur plenum tempus, Gal. 4. in quo Euangelium primo cœptum est prædicari. A quo tempore per septenarios facta supputatione inueniemus septimi sigilli apertionem in 71 annum post Christi Natiuitatem incidere, annumque Christi septuagesimum à mundo condito sabbata annorum complere 576 absque ullis superabundantibus annis. Nam à condito mundo ad septimum annum regiminis *Iosue*, qui fuit primus *georgias* terræ promissæ, sunt anni simplices 2499, hoc est, annorum Sabbatha 357. Deinde ab inito anno septimo regiminis *Iosue* ad vltimū *Babylonicæ* captiuitatis annum & initium, Monarchiæ *Cyri* Persarum Regis sunt anni simplices 931 siue annorum sabbatha 133. Tum ab initio Monarchiæ *Cyri* ad Natiuitatem Christi 532 anni, siue annorum hebdomades 76, quibus additi anni 70, hoc est, sabbatha annorum decem, conficiunt à mundo condito annos simplices 4032, hoc est, annorum sabbatha 576. Itaque vt nostram sabbatariorum annorum computationem continuemus ex vero calculo annorum retrò à Christo & porro supputatorum comperimus annum à Christo nato 1600 mundi ætatis annum esse 5562, qui numerus annorum 794 hebdomadas annorum complectitur, quatuorque superabundantes annos. Habet itidem Iubileæ 113, & 25 annos singulares: nam ante Christi annum 71 transacta erant. ab orbis initio Iubileæ 82. & duæ annorum hebdomades, & à 70 ipsius anno ad annum eiusdem 1600, Iubileæ 31, & anni 11 redundantes.

tes. Quorum 31 Iubil&eorum mystica fit enumeratio à D. Iohanne in Apocalypsi per septem tubarum, septem Angelorum sibi inuicem ordine succedentium clangorem, ita ut spatium cantus cuiusque tub&e annos contineat, 245, hoc est, quinque Iubil&ea qu&e Periodum minorem, id est, dimidium magn&e Danielis 490 annorum Periodi constituunt. Et quo calculo rect&e inito reperiemus Christi annum 1600 septimi & vltimi tub&e clangoris annum esse 60. Nam ad septim&e buccin&e complementum à septuagesimo primo Christi anno supputanda Iubil&ea erunt 35, hoc est, Sabbata annorum 245, aut anni simplices 1715, qui extendendi sunt ad annum Christi 1785, circa quod tempus mundum finem habiturum probabilis fieri potest coniectura. Nam Angelus apud Iohannem Apocal. 10. apert&e iurat per eum qui æternum vivit, quia c&elum, terram & mare & qu&ecunque in eis sunt, creavit, tempus non fore amplius, sed in diebus sonitus septima tub&e, cum septimus Angelus c&eperit canere, consummandum esse mysterium Dei, sicut annunciauit seruis suis Prophetis. Hinc nimirum innuens futurum mundi finem & extremum Iudicii diem, quum tuba Evangelii cessabit, & tuba Archangeli, cuius Paulus meminit 1. Thess. 4. sonare incipiet, impiis terribilis, sed solamini piis futura. Nam tum non erit amplius tempus: quod non ita intelligendum est quasi non aliquis rerum status post vniuersale illud iudicium mansurum sit, sed quod nullum sit duraturum tale tempus quale nunc est, aut huic simile in quo gaudent in hoc mundo impii, qui speciem illius putant perpetuo perman suram, quo pios possint opprimere: nam tum tempus in æternitatem commutabitur, qu&e non propri&e tempus est, quia nulli alteratio-

ni vel mutationi subiicietur, sed perpetuo in se constans stabilietur. Sed vtut hoc intelligamus id certè manifestè testatur Angelus in diebus sonitus septimæ tubæ mundo huic finem esse imponendum. Iam certum est ex hac supputatione anno Christi 1541 præterito septimum Angelum tuba cæpisse canere, quæ tuba hucusque auribus nostris insonat, admonens nos vt in aduentum Domini parati simus. Nam per tubas istas earumque clangorem typica designatione, ex doctorum consensu Theologorum, representata est illa tubarum resonantia quæ ex Legis Mosaicæ institutione *Leuit. 25.* fieri solita est in fine cuiusque Israelitarum Iubilæi. Vnde colligendum est distincta annorum tempora in *Apocalypsi* ad Legis imitationem figurari: in quibus Angeli, hoc est, Dei ministri ipsius decreta & voluntatem de mundi & Ecclesiæ statu patefacerent. Nam Iubilæa à tubis nomen sumunt, & ante diximus verbi Dei prædicationem per tubarum clangorem designari, *Isa. 27.* & *58.* Et velut apud *Danielem* hebdomades 70, magnam constituentes Periodum, decreta erant à Deo Opt. Max. quibus staret vrbs Hierosolymorum & Iudeorum respublica, quæ postea ad desolationem erat deuentura, ita in minori illa Periodo, 245 annorum spatium continente, qua vnaquæque septem tubarum ab *Ioanne* descriptarum personaret, variæ mutationes in regno Christi & Ecclesiæ statu vsque ad mundi finem euenturæ prædicuntur, deque iis fideles præmonentur. Quod itidem per septem Phialas, à septem aliis Angelis effusas in terram & elementa, representatur, nempe de ira Dei, plagisque & afflictionibus super mundum euenturis, propter inobedientiam hominū, quibus Euangelium esset annunciandum.

Sed

Sed vt ad tubas redeamus per has præcipuè distinctio periodica temporum adumbratur, septenarium vel fabbaricum respiciens annorum numerum, nec frustra est quod *Ioannes* hunc toties inculcat, & repetit, nimirum nos intentiores & perspicaciores reddere volens, ne tantum mysterium oscitanter prætereamus. Quemadmodum & alibi quum de numero nominis bestię loquitur: *Hic, inquit, est sapientia, qui habet intellectum supputet numerum bestię.* Nimium ergo negligenter plerique commentatores hanc annorum septenarium designationem prætereunt, quum nihil amplius eo numero significari prætendunt, quam generalem quandam rerum & temporum perfectionem, propterea quod septenarius numerus perfectionis numerus est. Nam si alia Scripturę sacrę loca quę hunc numerum præferunt, ita libeat explanare de hebdomadis etiam *Danielis* hoc idem sentire poterunt, deque reliquis septenariis annorum reuolutionibus in veteri instrumento expressis. Quanquam non inficiamur alicubi in Scripturis communi loquendi consuetudine per septenarium numerum, multiplices vices denotari, vt quum Christus ait remittendas fratribus offensas, non solum septies, sed & septuagies septies, & vt est illud, septies in die cadit iustus. Sed non difficile est has Phrasas quum occurrerint in sacris Literis exercitate animaduertere. Qua de re plura cap. 2. huius libri, vbi de numero septenario tractauimus, videre licebit. Et apud honoratum & apprimè eruditum amicum nostrum fidelem Christi seruum *Ioannem Naperum*: Cuius extat absolutissima in Apocalypsin *ὑπομνήματα*. Hoc ergo citra controuersiam tenemus & concludimus, omnia ferè mysteria quę ab *Ioanne* in Apocalypsi sub

septenario numero proponuntur certa obfignare tempora aut rerum vices, imprimis inchoando ab illo loco vbi per septenarium numerum computantur spatia apercionis septem sigillorum illorum quæ cap. 5. describuntur, delignantia Dei myſteria per Chriſtum reuelata: vbi cuiusque ſigilli apertio, vnum Sabbaticum annum comprehendit, quorum ſeptem vnum integrum Iubilæum conſtituunt, non ſecus ac cuiuslibet ſeptem tubarum ſonitus quinque integra Iubilæa, hoc eſt, minorem annorum Periodum. Quod ſi quis contendat non magis ex *Ioannis* contextu colligi poſſe minores annorum Periodos per tubarum ſeptem clangores, quam maiores illas magnas Periodos *Danielis* ſignificari quæ ſunt 490 annorum. Reſpondeo, ſi ita intelligenda eſſet *Ioannis* Prophetæ, neceſſe eſſet annorum ſeptem tubarum numerum ad annum Chriſti vſque 3500 extendi. At probabile non eſt mundum tam diu duraturum, & vulgato ille *Elia* vaticinio de annis mundi ſub Chriſto repugnat. Nam quod quidam *anonimos* Author non ita pridem, in quodam ſuo Opusculo quod de annorum in Apoc. *Iohan.* computatione inſcripſit, commentus eſt annos in ea Prophetia comprehenſos, ad annum à nato Chriſto 4500, & porro poſſe extendi; quod ipſe per varias eorundem annorum repetitiones colligit, In eo certè calculo à veritate & recta Prophetiæ interpretatione defeciſſe deprehenditur. Non enim continuam annorum ſucceſſionem Prophetia proſequitur: ſed potius Dei Spir. Prophetiæ illius author, ab initio 12. cap. (vſt rectè obſervat *Naperus*, & cum eo alii docti) repetit atque amplificat ea quæ ſummatim & obſcurius in præcedentibus eius libri vaticiniis traduntur. Ideoque in eo 12. cap.

cap. & deinceps iterum explanat & dilucidat easdem
 ferè res sub forma belli inter Ecclesiam Christi & An-
 tichristum atque Diabolum gerendi: propterea anni
 illi 1260 sæpius repetuntur: aliquando per se simplici-
 ter aliquando sub nomine 42 mensium, nonnunquam
 per tempus, tempora & dimidium temporis, vel per
 tres dies cum dimidio quibus omnibus idem tempo-
 ris spatium denotatur. Nec obstat quod idem nume-
 rus aliquot locis à *Daniele* in sua Prophetia positus in-
 ueniatur. Non enim solus *Ioannes*, sed & ipse *Daniel*, &
 alii Prophetę in suis vaticiniis de extremis tempori-
 bus sub regno Christi, & de Antichristo futura prædi-
 cunt. Constatque *Ioannem* ex eorum Prophetiis & aliis
 Scripturæ sacrę libris multa quę ipse etiam clarius e-
 uentura prædixit desumpsisse & enarrasse. Agnoscunt
 & eruditi *Danielem*, qui certissimus est temporum ob-
 seruator, peculiariter de Antichristo vaticinatum esse:
 Et quorsum *Iohannes* ipse supputationem numeri be-
 stiæ illius, quem cap. 13 describit per characteras χ & ξ
 tam diligenter inculcat sapientibus obseruandam, si
 nihil certi inuestigandum per hos numeros intelligat?
 Sed vt ad *anonumon* illum authorem redeam, qui sua
 veritus est proprii nominis designatione obtrudere:
 utcunque sese extricare conetur, non procul ab illis
Ευκαιρίαις, de quibus 2. Pet. 3. in sua posteriore meminit
 Epistola, *Qui in extremis diebus venturi erant, dicentes,*
ubi est promissio aduentus eius: namquamuis ille ibidem
mille annos coram Domino tanquam diem unum esse conce-
dat: tamen statim postea, *Dominum non tardaturum ad-*
uentum suum prædicit. Et Dominus ipse in omnem ho-
 ram nos paratos esse & vigilantes admonet, & propter
 electos abbreviandos esse dies. Et multoties Apostoli
 nobis

nobis inculcant hæc postrema esse tempora : quod si eorum tempore postrema, quid nunc post mille & sexcentos annos nobis expectandum est, nisi Dominum prope adesse in foribus. Adhæc ipse *Ioannes* Apoc. 1. mox initio suæ Apocalypcos scribit : *Hæc quæ prædicat oportere cito fieri.* Et iterum : *Beatus* (inquit) *est, qui legit, & illi qui audiunt verba Prophetia huius, & seruant quæ in ea scripta sunt: tempus enim prope est.* Iure ergo tempus & sæculum in quo nunc sumus senescentis & decrepantis mundi ætas appellari potest multiplici ratione. Primo, quia omnia quæ suo fini appropinquant deficere & senescere dicuntur. Deinde quia signa omnia quæ illum vltimum diem præcessura à Christo & Apostolis ipsius prædicta sunt, iam maxima ex parte euenerunt & sunt adimpleta, vt ipsa temporum & euentorum historia satis demonstrat. Quam absurdum ergo est existimare tot annorum millia ad mundi huius corruptibilis finem continuato statu differendum adhuc superesse. Quin potius credendum est mundi & Ecclesiæ ipsius statum tot vicissitudinibus obnoxium propter electos ne & ipsi pereant abbreviandum, inque sonitu, seu sub finem septimæ tubæ mysterium Dei prout reuelauit seruis siue Prophetis breui consummandum esse, finemque mundi & Iudicii diem appropinquare, quum Euangelicæ prædicationis tuba sonare desinet, & Archangeli tuba ad impiorum terrorem, piorum autem consolationem altum clangere incipiet. Iam si quis cauillator adhuc insistat, omnia hæc à nobis de extremis temporibus dicta incertis & infirmis niti coniecturis, fruatur ille per melicet quantumuis sibi addicta minusque probabili opinione. Nos certè analogiam fidei non transgredimur, neq; Scripturarum

turarū sanctarum autoritate destituimur, ne quis temerò nostro sensu nos niti calumuniatur. Supereſt ergo vt hunc de annis Sabbaticis & eorum periodis tractatum abſoluamus, prius tamen de Papiſticorum Iubilæorum ſuperſtitioſis & impiis obſeruationibus, quibus iam diu mundo impoſitū eſt & illuſum, nonnulla dicamus, ne quid commune cum his myſticis Iubileis habere videantur.

CAP. XX.

De Papiſticis Iubilais ad imitationem Iudaicorum conſectis, quod nec rectam ſupputationem Sabbaticorum annorum, nec Iubilæorum ſequantur, deque illorum abuſu.

ON ſine graui cauſa in annorum Sabbaticorum ſupputatione hactenus inſtituimus, quum per eas ſecurior via ad veram annalium omnium certitudinem à mundi origine ad hanc ſenefcentem eius ætatem quam alia quauis annorum enumeratione poſſit deprehendi. Adhæc etiam commodior & faciliior eſt vt pote continua periodo in ſe reuoluta & certiffimis nixa fundamētis, ex ſacris Scripturis precipuè petitis, hic etiam ſupputandi modus multa ſoluit dubia quibus Scriptores ſeſe involuerunt, qui huius cognitionis defectu temerè aunos mundi computant, maximè à captiuitatis Babylonice temporibus. Ex hac denique annorum Sabbaticorum & Iubilæorum recta enumeratione, inter alia commoda, etiam vulgatum no-

strorum temporum errorem imò vanitatem & ignorantiam Papisticorum hominum deprehendere licet, eorumque præposteram supputationem ex simulata legis Mosaicæ imitatione profectam, propter quam etiam causam expediens est Iubilæorum quæ ex Sabbaticis annis surgunt habere supputationis cognitionem. Ex illis autem quæ suprâ scripsimus constat septem quosque Sabbaticos annos vnum integrum Iubilæum constituere. Quod spatio 49. annorum definitur, post quos septimo mense quinquagesimi anni initio Iubila tubarum personabant, qui propter eâ sacer habendus erat, quia Iubilæum iam finitum testabatur, vt latius ex *Leuit 25. cap.* licet colligere. Nam quæ ibi scripta sunt, non ita intelligenda sunt, quasi quodlibet Iubilæum annos 50. completos comprehenderet, sed vt quinquagesimus annus etiam primus esset sequentis Iubilæi. Ita tamen vt primus ahnus ille Iubilæi sequentis non vltimus præcedentis sacer esset. Quamvis integrum Iubilæi spatium solum 49. plenos annos contineret. Nec aliter supputatio per Hebdomadas annorum fieri posset, sed confunderetur: Quod plane contrarium esset menti legislatoris, tametsi quinquagesimi annus vulgato loquendi more, ratione suprâ memorata, Iubilæi annus vocaretur. Qua de re latius suprâ *cap. 2.* egimus. Nunc nothos illos Iubilæorum annos per Papas Romanos institutos obseruatos consideremus, in quibus Sabbaticorum annorum, ex quorum recta Supputatione Iubilæa componuntur, nulla habetur ratio. Nam *Bonifacius* octauus huius nominis Papa, eorum pater & inventor, anno Christi 1300. completo centum annorum numerum bis 50. annos continentem pro suo Iubilæo desumpsit. Et postea

postea *Clemens* sextus ad quemlibet 50. annum completum quinquagesimum annum completum eadem reduxit. Post quem etiam *Paulus* Papa secundus ad vnumquemque annum 25. & tandem *Iulius* secundus ad decimum sic assidue numerum annorum minuentes immutarunt, vt superstitionem suam & impiam suorum mercimoniorum nundinationem augerent, vsq; adeo instabilis & mutabilis est illius tyrannicè vsurpati regni status. Hic ergo illorum simulatorum Inbilæorum primus error est, quod tempora à Papistis eorum celebrationi statuta nullatenus conueniunt cum supputatione Iubilæorum in lege Mosaica obseruatorum: Quæ præstigiatores isti in modum finiarum se imitati prætendunt. Et quod ad annum Christi elapsum 1600. attinet, siue per ipsius à natiuitate annos, siue per annos à mundi exordio calculum instituamus, ille annus, nec Sabbaticus, nec Iubilæi annus reperietur. Nam numero 1600. per septenarios partito post 228. Hebdomadam annorum diuisionem relinquuntur 4. anni superflui, & rursus quotiente per septem diuiso 4. abundantes hebdomadas annorum post 32. Iubilæa inueniemus. Item si integros annorum numeros à mundo condito colligamus, & per septenarios diuidamus, qui sunt 5562. hoc anno Christi 1600. reperiuntur supra 794. annorum hebdomadas 4. anni abundantes & ultra Iubilæa 113. tres superabundantes annorum hebdomadæ, & sic statuta horum Papisticorum Iubilæorum tempora cum Iubilæis legis Mosaicæ nulla ratione conueniunt. Secundus & maior error est, quod sua Iubilæa à falso fundamento,

nempe Christi natiuitate supputanda inchoant, quum
 potius si aliqua talia Iubilæa post Christi aduentum in
 carne essent instituenda, ab anno passionis et mortis
 ipsius redemptoris exordium essent sumptura. Nam
 Christus pro hominum salute moriens vero comple-
 to Iubilæo typicis finem imposuit, plena libertate &
 remissione à spirituali peccati debito nobis impetra-
 ta. Cuius simulachrum per suas confictas indulgen-
 tias Romanus Papa se posse præstare contendit. Sed
 tertius & pessimus omnium error est in ipso harum
 nundinationum abusu; & Iubilæorum obseruati-
 onis substantia, falloque cui nituntur fundamento,
 quo verè cognito, nemo Christianus rectè sentiens
 reperietur, qui non eorum imposturam & impieta-
 tem detestetur. Primum ergo horum recens reper-
 torum Iubilæorum cum Iudaicis fiat collatio, annus
 Iubilæus Iudaicus remissionis annus vocabatur, quia
 in eo omnia ciuilia remittebantur debita. Terræque
 quæ vendebantur ad suos veteres proprietarios &
 possessores redibant. Hæc expresso Dei mandato
 stabiliuntur. Papistica verò Iubilæa nulla ex verbo
 Dei apparentem habent approbationem, sed à 300.
 annis solum elapsis per Papam *Bonifacium*, homi-
 nem extremæ arrogantiae & crudelitatis, erant in-
 uenta in superbiæ suæ triumphum, quum papatus
 ad supremam pervenisset tyrannidem. Hic etiam ille
 fuit qui sextum librum Decretalium Iuris Canonici
 promulgauit, & vt in ipsius vita ad eiusdem libri cal-
 cem adiecta habetur, per impiam deceptionem & cir-
 cumventionem viri simplicis *Cælestini* papatum ob-
 tenuit. Cuius intentio in prima horum Iubilæorum
insitu.

institutione, erat, vt sub pretextu suas indulgentias dispensandi, magnam populi multitudinem Romam convocaret: efficeretque vt principes & magnates aliisque quibus permissum erat, ipsam bestiam adorarent, foedosque ipsius pedes deocularerentur. Nam in historia habetur eo Iubilæo miras populorum cateruas Romam confluxisse, quæ sese vsque adeò premerent, vt vix per ipsam urbem eiusdemque ruinas (quamuis amplissimas) tutò transire liceret. Sed vt ad Iubilæorum collationem reuertamur, Iubilæa in populo Israelitico ex grauibus causis, & pro magno beneficio erant instituta. Nam præterquam quod spirituales nostram libertatem per Christum partam designabant, & incitamentum populo erant ad sua ordinaria Sabbata diligentius sanctificandum, per eorum etiam institutionem prædia & possessiones cuiusque suis heredibus salua referuabantur, vt licentiosa venditorum prodigorum libertas, & auidorum emptorum cupiditas, restringeretur: Quoniam in anno Iubilæo restituere quod emerant cogeantur. Papistica verò Iubilæa contra ob nullam bonam causam sunt instituta, sed superstitioso ritu ad fonendum superbiam, & insatiabilem Romana aule (non dico Ecclesiæ) auaritiam, vtque homines sua bona exhauriant & dissipent, qui vana curiositate ducti longa itinera frustra suscipiunt, vt Idolum illud Romanum illiusque Idololatricos ritus conspiciant. Nam quod ad indulgentiarum obtentum attinet (dato quod aliquis essent valoris) in ipsorum Canonibus scriptum est, illos qui à remotissimis partibus (vt ab Anglia, Scotia & Hibernia) Romam veniunt nihil amplius

indulgentiarum obtinere, quam qui Romæ commo-
rantur. Quod re ipsa verum est. Et tamen hæc mino-
ra mala censerī possunt, si abominabilem abusum in
ipsarum indulgentiarum substantia spectemus, eo e-
nim sine instituta sunt, vt credant homines, quemad-
modum Iudeorum Iubileæ ad hoc ordinata erant vt
debitorēs à suis creditoribus liberarentur, & qui ali-
orum serui erant libertatem obtinerent, Ita animæ
hominum relaxationem acciperent à peccatis: hanc
enim (sed falso) pollicetur Papa cum plenaria (vt lo-
quuntur) remissione & libertate, vt qui laborē illum
susceperint, vt Sodomiticā illam urbē visitent (quam
ipsi limina Apostolorum vocant mundi aut immundi
immunitatem consequerentur (si solam externam
pœnitentiam prætendāt) à culpa & pœna, aut saltem
pœna pro peccatis debita. Nam indulgentias eas quæ
in Iubileo conceduntur, plenissimas vocant, per quas
fit absolutio, non solum à pœna, sed etiam à culpa, sal-
tem veniali: vt illorum verbis utar, Alii quasilibet in-
dulgentias ad plenarium remissionem non tantum à
culpa, sed etiam à pœna, extendunt. Quod quàm sit
derogatorium Christi officio, quis non videat? Per
fidem enim in eum solum, & veram coram Deo re-
sipiscētiā remissionem peccatorum obtinemus.
Et malè admodum cum Christianis actum esset si so-
lum semel centesimis quibusque annis, vel cum pa-
pales indulgentia essent venales, homines peccato-
rum omnium remissionem obtinerent, quum Pro-
pheta contrā clamet, *Dixit confitebor aduersum ma-
scelus meum Iehoua, & tu remisisti iniquitatem peccati mei:
propterea orabit te omnis pius in tempore oportuno, vel*
inueni-

inveniendi. Omitto quàm absurdum sit hominem peccati, vel seruum peccati (vt *Petrus* loquitur) aliorum peccati remittere vel aliis libertatem quam ipse non habet polliceri. Nam peccatores Deus non audit, sed ipse eiusque gnathones ogganniunt illum Christi nomine hæc facere, vtpote ipsius in terris vicarium, cui clauēs regni cælorum datæ sunt. Sed illam vicariam potestatem ad multas annorum centurias iam olim quærentes hucusque reperire non potuerunt, & clauēs potius Abyssi illius magnæ ad aperiendum, sed non claudendum, quam alias (nisi pictas in suis insigniis) habere deprehendentur. Sed parua hæc sunt. Vterius enim asserunt ipsum in suo thesauro repositum habere sanguinem Christi & Martyrum ipsius cum meritis Sanctorum, & eorum supererogationis operibus, vt ea dispense quibus voluerit. Nam *una gutta Christi sanguinis* (inquit abominandus ille Canon) *sufficiens erat ad redimendum totum mundum, residuum autem Papa commissum est in custodiam, per Petri successores fidelibus salubriter dispensandum, tam generaliter, quam specialiter, &c.* ad cuius etiam Thesauri cumulum Beata Dei genitricis, & omnium electorum merita adminiculum præstare noscuntur, de cuius consumptione seu minutione non est aliquatenus formidandum, &c. Quis istas feret blasphemias sacratissimo Christi sanguini & meritis derogantes? Nonne hoc est reipsa antichristianum Papæ potestatem in locum Christi tyrannico sacrilegio succedere? ita vt verè sedeat in templo Dei tanquam Deus, vt *Paulus* de eo vaticinatus est; quicquid contra deblaterat *Bellarminus*, illiusque sequaces, qui

C. Vnigenitus. Ext. de pœnis & remissione.

Ido-

Idolum illud Dagonem suum, quantumvis mutilum, in suam sedem, repugnante altissimo, reponere nituntur. Ceterum quod quidam Sophista assentatores Papę pretendunt illas solas canonicas pœnas (vt vocant) esse per homines inflictas quas Papa suis indulgentiis remittit, Canones ipsi contrā testantur, eorumque Bullę (verę dictę) quę generaliter de remissione omnium peccatorum & pœnarum loquuntur idque ex plenitudiue potestatis quam papa presumptuose sibi arrogat. Quod si etiam concederetur huiusmodi indulta solummodò ad canonicas pœnas ab hominibus iniunctas extendi; Quę malum, hæc absurditas est, illa plenarię & indifferenter omnibus hominibus dispensari per eum qui personas hominū quibus conceduntur maxima ex parte nunquam cognouerit, nec fortasse viderit, multo minus quantitates aut qualitates offensionum, earumue differentias & circumstantias perspectas habuerit, ita vt modum & rationem earum possit estimare; quibus tamen omnibus absque discrimine, vtcunque se habeant, plenariam falso promittit remissionem. Quod si adhuc insistant (vt eorum est pertinacia) has papales indulgentias nemini concedi, nisi verè pœnitentibus & confessis (per confessionem eam intelligentes quę perfunctorio eorum more in auriculam fit sacerdotis, aut alicuius Idiote sacrificuli. Pœnitentiā autem tribus partibus definiunt, contritione, confessione & satisfactione: Sed hæc tria in Iuda proditore verè reperia sunt. Non enim paruam cordis contritionem de peccato admissio habuit, quod & publicè confessus est. Pecuniam etiam malè partam pro satisfactione restituit,

restituit, & ad cumulum satisfactionis in supererogationem, si quid valeret, se suspendit. Nullum apud hos indulgentarios verbum, de vera conversione hominis ad Deum, vel de fixa spe veniæ impetrandæ ab eo, quæ per solam fidem Dei promissis firmiter nitentem, obtinetur: idque solius Christi merito, alioqui poenitentia nullius est valoris, multo minus papalis conficta indulgentia nullius: ad hæc omnia, maior est impietas (si maior esse potest) & sanguinis Christi profanatio in his Antichristianis indultis, quibus hic homo peccati omnem noxam, & correctionem pro peccatis tollere se prædicat, non solum Christi nomine & ipsius sanguinis pretio, qui (teste *Ioanne*) nos purgat ab omni peccato, sed etiam nomine & meritis *Petri* ac *Pauli*, ac aliorum Martyrum & Sanctorum. Quo quid magis indignum dici potest? Quid magis detrahens solius Christi servatoris nostri vnici meritis, gloriæ & efficaciar? Certè abominandum est, cum illius pretiosissimo sanguine, sanguinem & merita creaturarum & hominum peccatorum commisceri. Nam iustissimus qui quæ septies in die cadit, vt testatur *Psalmes*. Et quonam pacto salutis nostræ aliquam partem illis ascribemus, qui nullam suorum peccatorum remissionem nisi per Christi solummodò sanguinem obtinuerunt? Quid quod & hæc sua meretricia mercimonia etiam mortuis applicant, vnde maximus ad omnes detonsos bestiarum adoratores illos redit quæstus, conficto purgationis igne, in quo mortuorum animæ crucientur, nisi per illas papales indulgentias eximantur, perque alia viventium (vt loquuntur) suffragia. Egregia profectò nundinatio, quæ ad

hos etiam qui post mortem poenitere nequeunt extendatur. Nam poenitentia, viuientium est actio, non mortuorum. *Qui non laudant Dominum, neque omnes*
Psal. 115. & qui descendunt in infernum, neque enarrant benignitatem & iustitiam Dei in terra obliuionis. At dicant papistici palpones, illos ante mortem suorum scelerum poenituisse. Si ita est, aut verè & efficaciter, aut fictè illos poenituisse necesse est. Si verè, & ex fide in redemptorem Christum præcessit eorum poenitentia, proculdubio remissa sunt eorum peccata, & de morte ad vitam (absque alio intermedio purgationis igne) vt Christus ipse apud *Ioannem* testatur, transiuerunt. Sin autem ficta aut Hypocritica, & non vera fuerat horum poenitentia, tum pro poenitentia habèda non est, & impoenitentes ex hac vita illos decessisse conuincitur. Sed quid ego vterius in confutandis his aut harum similibus papisticis imposturis, in Christi crucem contumeliolis, insistant? Quæ satis notæ sunt omnibus qui aures habent ad audiendum veram Euangelij vocem. Et de quibus alii plura, vt non ita pridem *Ægidius Humius* aduersus *Bellarminum*. Et ego ipse in meo illo tractatu, anno 1599. edito contra Romipetas modernos Iubilæi proximè elapsi astipulatores egi. Quin etiam non modò Papæ ipsius Cardinales, qui nascitiores sunt, sed & Papales ipsi officiales & scribæ, qui has nugas & præstigias Romæ diuendunt, & suum inde lucrû, expellibus ouiuus & plumbearum laminarum appendicibus, reportant, eorum (vt quæ ad nihil aliud valent nisi vt populo illudant) emptores irrident, illosque tanquam stultos (vt reuera sunt) subfannant, atque ita animarum quæstum faciunt.

faciunt, quem Romam reportant circulator es illi qui indulgentiarum quæstores appellantur. Vt ergo ex his fecibus me tandem extricem, ad Iubilæa redeo, dicòque nullam his similitudinem cum priscis Iudeorum esse Iubilæis, nec in tempore obseruationis, nec in re ipsa. Multòque magis illa à vero Christianorum Iubilæo *ἡ δὲ διακονία* abesse, cuius id proprium est vt Iubilæum spirituale perpetuum celebrent, meditatione libertatis illius Christi solius merito & mortis interuentu omnibus verè credentibus acquisite, per quem, in cuiusque regno, omnia ad spiritualem iubilationem reducentur. Nec amplius ceremonialia illius Iubilæa, quæ sub lege externa erant, aut horum similia erunt obseruanda: Sed de mense in mensem (vt inquit *Isaias* Propheta,) *deque Sabbatho in Sabbathum* *Isai. 66.* *omnis caro veniet*, vt se coram Domino prosterнат, hoc est, iugi & assiduo cultu singuli Christianorum dies spirituali Sabbatho erunt sacrati. Faxit Deus vt his obseruandis nos iugiter simus intenti. Atque hæc de Sabbaticis annis & Iubilæis, eorumque recta enumeratione dixisse sufficiat.

F I N I S.

21

Typographus Lectori.

Peto à te, carè de lector, vt errata, quæ conspectum nostrum in Græcis & Hebraicis præterierunt, clementer emendes, nec Authori, sed operarijs, iique qui prælo emendando præfuit, ea ascribas. Vale.

Cap.		pag.
1	De annis, mensibus, et diebus in g ^o . Deq. temporum annalibz, Chron. et Genealogiis	1.
2	De effluvio. 1.	3
2	De uniuersis 7qz. effluuiis: Deq. p ^{er} sonarum uniuersarum periodis? ma n ^o 7 dies 7qz. d ^{ie} bus cultus diuina floruerunt p ^{er} fluuiis	12
		14
		18
3	De 1 ^a Calliclonea uniuersarum periodis: q ^u a a mundi p ^{er} ordio ad hunc usq ^{ue} 490 extenditur	22.
	mundi uniuersa in mense septembri	23
	Inhibet q ^u o uniuersa 49. annos	27
	6916 magna p ^{er} iodus	29
4	De 2 ^a p ^{er} iodis a 490 ad 980.	32.
	Calliclonea uniuersa 700 annos	33.

